നിലയാഗം.
കവി.

ദക്ഷയാഗം



(Malayalam)

Dakshayagam

Kathakali

By IRAYIMMAN THAMPI

Commentary by

G. RAMAKRISHNA PILLAI

First Published September 1972

PRINTED AT INDIA PRESS, KOTTAYAM

Price Rs. 2·00

Publishers:

Sahitya Pravarthaka Co-operative Society Ltd., Kottayam, Kerala State, India

Sales Department:

NATIONAL BOOK STALL

KOTTAYAM – TRIVANDRUM – ERNAKULAM – TRICHUR

PALGHAT – CANNANORE – QUILON – KOZHIKODE

ദക്ഷയാഗം

(ആട്ടക്കഥ)

ഇരയിമ്മൻ തമ്പി



വ്യാഖ്യാനം

ജി. രാമകൃഷ്ണപിള്ള

പ്രസാധകന്മാർ

സാഹിത്യപ്രവർത്തക സഹകരണസംഘം

നാഷനൽ ബുക്ക് സ്റ്റാൾ

കോട്ടയം

വില ക. 2·00

S2712 B1752 16/72-73 1-2000 JK 112



മുഖവുര

കഥകളി

ആസ്വാദകജനകമായ ഓരോ പ്രവൃത്തിവിശേഷത്തേയും കലയെന്നു പറയാം. ലളിതകലകളെന്നും പ്രായോഗികകലകളെന്നും പൊതുവെ രണ്ടു വിഭാഗത്തിൽ കലകളെ തരംതിരിക്കാം. ലളിതകലകൾതന്നെ ദൃശ്യമെന്നും ശ്രാവ്യമെന്നും രണ്ടായി വിഭജിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ദൃശ്യവിഭാഗത്തിലുൾപ്പെട്ട കഥകളി, സംഗീതം, സാഹിത്യം, അഭിനയം, നൃത്തം, ചിത്രവേല മുതലായ സരസകലകളുടെ സമഞ്ജസമായ ഒരു സമ്മേളനമാണ്. ദൃശ്യപ്രസ്ഥാനത്തെ നാട്യം, നൃത്യം, നൃത്തം എന്നിങ്ങനെ മൂന്നു പ്രകാരത്തിൽ നാട്യശാസ്ത്രകാരന്മാർ വിഭാഗിച്ചിരിക്കുന്നു. നാട്യം വാക്യാർത്ഥാഭിനയരൂപത്തോടുകൂടിയതും രസാശ്രയവും ആണ്. ഇതിൽ വാചികാഭിനയം പ്രധാനമാണ്. പദാർത്ഥഭാവാഭിനയമായ നർത്തനമാണു നൃത്യം. നൃത്യത്തിൽ ആംഗികാഭിനയത്തിനാണു പ്രാധാന്യം. കരചരണവിക്ഷേപങ്ങളോടുകൂടിയ താളലയാശ്രയമായ നർത്തനം നൃത്തവുമാകുന്നു. ആംഗികാഭിനയമാണ് കഥകളിയിലെ മുഖ്യഘടകമെങ്കിലും അതു വെറും നൃത്യം മാത്രമല്ല. രസം കഥകളിയിൽ പ്രധാനമാണ്. രസങ്ങളെ അവലംബിച്ചുള്ള അഭിനയപ്രകടനവും, പശ്ചാത്തലത്തിൽ ഭാഗവതരുടെ ഗാനാലാപവും കഥകളിയിൽ അത്യന്താപേക്ഷിതമാകയാൽ നാട്യാംശം കഥകളിയിൽ വേണ്ടുവോളമുണ്ട്. ഉദ്ധതങ്ങളായ താണ്ഡവനൃത്തങ്ങളും മനോജ്ഞങ്ങളായ ലാസ്യനർത്തനങ്ങളും കഥകളിയിൽ യോജിച്ചിരിക്കുന്നു. തന്മൂലം കഥകളി നാട്യം, നൃത്യം, നൃത്തം എന്നീ ത്രിവിധ ദൃശ്യപ്രസ്ഥാനങ്ങളും അനവദ്യമാകംവണ്ണം സമ്മേളിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു സമ്പൂർണ്ണ ദൃശ്യകലാവിശേഷമാണെന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

കഥകളിയുടെ ഉത്പത്തി

കഥകളിയുടെ ഉപജ്ഞാതാവായ കൊട്ടാരക്കരത്തമ്പുരാൻ രാമായണം, എട്ടു ദിവസത്തെ കഥകളായി വിഭജിച്ചു നിർമ്മിച്ചതാണ് രാമനാട്ടം. ക്രമാനുഗതമായ വളർച്ചയ്ക്കു ശേഷം രാമനാട്ടം കഥകളിയായി പരിണമിച്ചു. കൊട്ടാരക്കരത്തമ്പുരാൻ രാമനാട്ടം നിർമ്മിക്കുന്നതിനു കാരണമായി ഒരു ഐതിഹ്യം പ്രചാരത്തിലിരിക്കുന്നതു് ഇപ്രകാരമാണ്:

''കൊട്ടാരക്കരക്കോവിലകത്തു് ഒരടിയന്തിരം പ്രമാണിച്ചു് കൃഷ്ണനാട്ടക്കാരെ അയച്ചുകൊടുക്കണമെന്നു കാണിച്ചു് കോഴിക്കോട്ടു് മാനവിക്രമമഹാരാജാവിനു് കൊട്ടാരക്കരത്തമ്പുരാൻ ഒരെഴുത്തയച്ചു

തിനു്, തെക്കേക്കു് കൃഷ്ണനാട്ടം കാണ്മാനുള്ള കെല്പില്ലെന്നു പറയുന്ന ഒരു മറുപടി കിട്ടി. നിന്ദാസൂചകമായ ഈ മറുപടിമൂലം മാനവിക്രമന്റെ പേരിൽ വാശി തോന്നുകയാൽ കൊട്ടാരക്കരരാജാവു് കൃഷ്ണനാട്ടത്തിനു പകരം രാമനാട്ടം നിർമ്മിച്ചു.''

കഥകളിയുടെ ആവിർഭാവത്തിനു നിദാനമായി പ്രസ്തുത ഐതിഹ്യം വിശ്വസിക്കപ്പെട്ടുവരുന്നുവെങ്കിലും മാനവിക്രമനുമായുള്ള വാശി ഒന്നുകൊണ്ടു മാത്രം കഥകളി പെട്ടെന്നു് ഉത്ഭവിച്ചുവെന്നു കരുതുന്നതു് യുക്തിപൂർവ്വമല്ല. കഥകളിയുടെ ഉത്പത്തിക്കു മാർഗ്ഗദർശനം നല്കാൻ പര്യാപ്തമായ പല പ്രാചീനകലകളും അന്നു കേരളത്തിൽ പ്രചാരത്തിലിരുന്നു. കൃഷ്ണനാട്ടം, കൂടിയാട്ടം, ചാക്യാർകൂത്തു്, അഷ്ടപദിയാട്ടം, മോഹിനിയാട്ടം മുതലായ സംസ്കൃതകലകൾക്കു പുറമേ തിറയാട്ടം, പടയണി, കണിയാർകളം, കോലംതുള്ളൽ, തീയാട്ടു് ആദിയായ നാടൻകലാപ്രസ്ഥാനങ്ങളും കഥകളിയുടെ അവതാരത്തിനു കാരണങ്ങളായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ടു്.

കേരളത്തിൽ പണ്ടുപണ്ടേ നടപ്പിലിരുന്ന ഒരു അഭിനയപ്രസ്ഥാനമാണു ശാസ്ത്രക്കളി. കേരളത്തിലെ പതിനെട്ടു നമ്പൂതിരിസംഘങ്ങളാൽ നടത്തപ്പെട്ടുപോന്ന ശാസ്ത്രക്കളിയിലെ മുഖ്യമായ ഭാഗം ശിവസ്തുതിഗാനങ്ങളും നമ്പൂതിരിമാരുടെ ഫലിതപ്രകടനങ്ങളുമാണു്. ചാക്യാർകൂത്തിന്റെ ആവിർഭാവത്തോടുകൂടി മാത്രമാണു് നാട്യശാസ്ത്രാനുസാരിയായ ഒരുത്തമദൃശ്യകല കേരളത്തിൽ പ്രചാരത്തിൽ വന്നതു്. ഹൈന്ദവദേവാലയങ്ങളിൽ ചാക്യാന്മാർ എന്ന വർഗ്ഗക്കാർ പുരാണകഥകളെ ആസ്പദമാക്കി കൂത്തു പറയുന്ന പ്രസ്തുത സമ്പ്രദായത്തിന്റെ മുഖ്യോദ്ദേശം സദസ്യർക്കു വിജ്ഞാനവും ഈശ്വരഭക്തിയും ഉണ്ടാക്കുകയെന്നുള്ളതായിരുന്നു. ചാക്യാർകൂത്തിനു ശേഷമാണു് കൂടിയാട്ടത്തിന്റെ ഉത്ഭവം.

കഥകളിക്കു് ഹസ്താവലംബം നല്കിയ പ്രാചീന കേരളീയകലകളിൽ പ്രഥമസ്ഥാനം കൂടിയാട്ടത്തിനത്രേ. ചാക്യന്മാരും നങ്ങ്യാന്മാരുംകൂടി സംസ്കൃതനാടകം അഭിനയിക്കുന്നതിനാണു് കൂടിയാട്ടം എന്നു പറയുന്നതു്. നാട്യശാസ്ത്രസമ്മതമായ അഭിനയമാതൃക കൂടിയാട്ടത്തിൽ സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ശ്ലോകങ്ങളുടെ അർത്ഥം ഹസ്തമുദ്രകൾവഴി ഭാവസമേതം പ്രകടിപ്പിക്കുക, അംഗവിക്ഷേപങ്ങളെല്ലാം താളമേളങ്ങൾക്കൊപ്പിച്ചു പ്രവർത്തിക്കുക എന്നിപ്രകാരമാണു് കൂടിയാട്ടത്തിൽ സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ള അഭിനയമാതൃക. ഇടയ്ക്കിടെ ചില നൃത്തങ്ങളുണ്ടെങ്കിലും അവയ്ക്കു് കഥയുമായി പ്രത്യക്ഷബന്ധമൊന്നുമില്ല. വീരരസപ്രധാനന്മാരായ കഥാപാത്രങ്ങൾക്കു് കഥകളിയിലെപ്പോലെ ചാട്ടം, ഘോഷം, അലച്ചു് മുതലായവ കൂടിയാട്ടത്തിലുണ്ടു്. കുപ്പായം, കിരീടം, ഉടുത്തുകെട്ടു്, ഹസ്തമുദ്രകൾ മുതലായവയിലും കൂടിയാട്ടത്തിനു് കഥകളിയുമായി ഏറെ സാദൃശ്യമുണ്ടു്.

7

ഗീതഗോവിന്ദത്തെ ആധാരമാക്കി കേരളത്തിൽ നടിച്ചപോന്നിരുന്ന അഷ്ടപദിയാട്ടം പില്ലാലത്തു് കൃഷ്ണനാട്ടത്തിന്റെയും രാമനാട്ടത്തിന്റെയും ഉപജ്ഞാതാക്കൾക്കു് കാവ്യരചനാവിഷയത്തിലും മറ്റും ഏറെ സഹായകമായിരുന്നു. അഷ്ടപദിയാട്ടത്തിൽക്കൂടെ സദസ്യക്കു് അത്യന്തം ഹൃദ്യമായി തോന്നിയ ശൃംഗാരരസം പില്ലാലത്തു് കഥകളിയിൽ പ്രഥമസ്ഥാനംതന്നെ കരസ്ഥമാക്കി. അഷ്ടപദിയാട്ടം അവ്വാചീനമെന്ന ചിലരുടെ അഭിപ്രായം സൂചിന്തിതമല്ലെന്നു പ്രസ്താവിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

കൊല്ലവർഷം 829–ാമാണ്ടു് ധനുമാസത്തിലാണു് മാനവിക്രമമഹാരാജാവു് കൃഷ്ണനാട്ടം നിർമ്മിച്ചതു്. 'കൃഷ്ണഗീതി' എന്നതേ പ്രസ്തുത കൃതിക്കു് ഗ്രന്ഥകർത്താവു നല്കിയ പേരു്. ഇതിലെ അവസാനശ്ലോകമായ,

''സ്തായദ്ഭക്തിരേണ നന്നമനസാ ശ്രീമാനവേദാഭിധ–
ക്ഷോണീന്ദ്രേണ കൃതാ നിരാകൃതകലിർഗ്രാഹ്യാസ്തുതിർഗ്രാഥകൈഃ
ലക്ഷ്മീവല്ലഭ 'കൃഷ്ണഗീതി' രിതി വിഖ്യാതാ തവാനുഗ്രഹാ–
ദേഷാ പുഷ്കരലോചനേ ഹ ഭജതാം പുഷ്കാരു മോക്ഷശ്രിയം''

എന്നതിലെ 'ഗ്രാഹ്യാസ്തുതിർഗ്രാഥകൈ' എന്നുള്ള കലിദിനം 1736612–നു തുല്യമായതു്, കൊല്ലവർഷം 829–ാമാണ്ടു് ധനുമാസമാണു്. ശ്രീകൃഷ്ണകഥകളെ ഏട്ടു ദിവസത്തെ കഥകളായി പിരിച്ചാണു് 'കൃഷ്ണഗീതി' നിർമ്മിച്ചിട്ടുള്ളതു്. ഹസ്തമുദ്രകളെയും, രസസ്ഫുരണത്തെയും ആശ്രയിച്ചിട്ടുള്ളതാണു് അഭിനയമാതൃകയുണ്ടെങ്കിലും അവയെല്ലാം കഥകളിയിലുള്ളതിനേക്കാൾ സൂക്ഷ്മമാർങ്ങളും ലാളിത്യമുള്ളവയുമാണു്. കഥകളിയിലുള്ളപോലെ അത്ര ഏറെ മുദ്രകളും കൃഷ്ണനാട്ടത്തിലില്ല. രസഭാവാഭിനയങ്ങളും, താളമേളം, വേഷവൈവിധ്യം മുതലായ വിഷയങ്ങളിൽ കഥകളി കൃഷ്ണനാട്ടത്തേക്കാൾ വളരെയേറെ സമുന്നതവും പരിഷ്കൃതവും ആയ ഒരു നിലയിലേക്കു വളർന്നിട്ടുണ്ടു്. ഇന്നു വടക്കൻദിക്കുകളിലെ മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിൽ കൃഷ്ണനാട്ടം നടപ്പിലിരിക്കുന്നു. ആദ്ധ്യാത്മികചൈതന്യത്തെ പ്രസരിപ്പിക്കുവാൻ ശേഷിയുള്ള കലാപ്രസ്ഥാനമെന്ന നിലയിൽ കൃഷ്ണനാട്ടം അദ്വിതീയസ്ഥാനമർഹിക്കുന്നു. എന്നാൽ കലാപരമായി കൃഷ്ണനാട്ടം കഥകളിയെ അപേക്ഷിച്ചു പിന്നിലാണു്.

കൃഷ്ണനാട്ടം നടപ്പിലായി ഏറെത്താമസിയാതെതന്നെ കൊട്ടാരക്കരത്തമ്പുരാൻ രാമനാട്ടം നിർമ്മിച്ചു. ഇദ്ദേഹം ജീവിച്ചിരുന്ന കാലഘട്ടത്തെപ്പറ്റി കൃത്യമായി അറിയുന്നതിനു് മതിയായ സൂക്ഷ്മരേഖകളൊന്നുമില്ല. എങ്കിലും കൊല്ലവർഷം 830–ാമാണ്ടിനും 836–ാമാണ്ടിനും മദ്ധ്യേയാണു് അദ്ദേഹം രാമനാട്ടം നിർമ്മിച്ചതെന്ന അഭിപ്രായമാണു് പ്രായേണ സ്വീകാര്യമായിട്ടുള്ളതു്. രാമനാട്ടത്തിന്റെ ഉപജ്ഞാതാവായ കൊട്ടാരക്കരത്തമ്പുരാൻ കൊല്ലവർഷം ഏഴാംശതകത്തി

ലാണ ജീവിച്ചിരുന്നതെന്നും 659–നും 672–നുമിടയ്ക്ക് അദ്ദേഹം രാമനാട്ടം നിർത്തിച്ചുവെന്നും ശ്രീമാൻ ശിരോമണി കൃഷ്ണൻനായർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. ഇതിനുപോദ്ബലകമായി അദ്ദേഹം കൊണ്ടുവന്നിട്ടുള്ള തെളിവുകളും ന്യായങ്ങളും അപര്യാപ്തമാണെന്നുമാത്രമേ ഇവിടെ ചൂണ്ടിക്കത്തിൽ പ്രസ്താവിക്കുന്നുള്ളൂ. കൊട്ടാരക്കരത്തമ്പുരാന്റെ കാലം കൊല്ലവർഷം ഒൻപതാംശതകത്തിൽത്തന്നെയാണ് എന്നതാണ് പല പ്രമുഖ ഭാഷാസാഹിത്യചരിത്രകാരന്മാരും അഭിപ്രായപ്പെടുന്നത്. കൃഷ്ണനാട്ടം രാമനാട്ടത്തെക്കാൾ അല്പംകൂടി പഴക്കമുള്ളതാണെന്ന അഭിപ്രായവും സ്വീകാര്യമല്ല.

> ''പ്രാപ്താനന്തഘനശ്രിയഃ പ്രിയതമഃ ശ്രീരോഹിണീജന്മനോ
> വഞ്ചിക്ഷ്മാവരവീരകേരള വിഭോരാജ്ഞസ്സുസൂനുനാ
> ശിഷ്യേണ പ്രവണേന ശങ്കരകവേ രാമായണം വർണ്ണ്യതേ
> കാരുണ്യേന കഥാഗ്രണേന കവയഃ കവ്വന്തു തൽ കർണ്ണയോഃ''

എന്ന രാമനാട്ടത്തിലെ മംഗളശ്ലോകത്തിൽനിന്നും തൽക്കർത്താവായ കൊട്ടാരക്കരത്തമ്പുരാൻ ഒരു ശങ്കരകവിയുടെ ശിഷ്യനും അക്കാലത്തു വഞ്ചിരാജാവായിരുന്ന ഒരു വീരകേരളവർമ്മയുടെ അനന്തരവനും ആണെന്നു സ്പഷ്ടമാകുന്നു. കൊല്ലവർഷം 806–ാമാണ്ടു മുതൽ 836–ാമാണ്ടുവരെ വഞ്ചിരാജ്യം ഭരിച്ചിരുന്നതു് ഒരു ഉണ്ണിക്കേരളവർമ്മയാണെന്നു കാണുന്നുണ്ടു്. ഇദ്ദേഹമായിരിക്കണം തമ്പുരാൻ മംഗളശ്ലോകത്തിൽ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന വഞ്ചിക്ഷ്മാവരൻ. പുത്രകാമേഷ്ടി, സീതാസ്വയംവരം, വിച്ഛിന്നാഭിഷേകം, ഖരവധം, ബാലിവധം, തോരണയുദ്ധം, സേതുബന്ധനം, യുദ്ധം ഇവയാണു് കൊട്ടാരക്കരത്തമ്പുരാൻ വിരചിച്ച ആട്ടക്കഥകൾ. കൊട്ടാരക്കരഗണപതിക്ഷേത്രസന്നിധിയിൽവച്ചു് പ്രസ്തുത കഥകളും അരങ്ങേറിയിട്ടു് ഇന്നു് ഏകദേശം മുന്നൂറുകൊല്ലത്തോളമായിരിക്കുന്നു.

രാമനാട്ടത്തിന്റെ അനുക്രമമായ വികാസപരിണാമമാണു കഥകളിയെന്നു പറഞ്ഞുവല്ലോ. രാമനാട്ടത്തിന്റെ പ്രാരംഭദശയിൽ ആട്ടന്നതും പാട്ടന്നതും നടൻതന്നെയായിരുന്നു. ആംഗികാഭിനയം മുഖ്യമായിരുന്നുവെങ്കിലും ഇന്നത്തെപ്പോലെ വിസ്തരിച്ചുള്ള അഭിനയരീതിയൊന്നുമുണ്ടായിരുന്നില്ല.

സഹൃദയാഗ്രണികളായ പല കലാമർമ്മജ്ഞന്മാരും പില്ക്കാലത്തു് രാമനാട്ടം പരിഷ്കരിച്ചു. അവരിൽ പ്രധാനന്മാർ വെട്ടത്തുനാട്ടരാജാവു്, കപ്പിങ്ങാട്ടനമ്പൂതിരി, കല്ലടിക്കോട്ടനമ്പൂതിരി എന്നിവരാണു്. പാട്ടന്ന ജോലിയിൽനിന്നും നടനെ വിമുക്തനാക്കിയിട്ടു് ഒരു ഭാഗവതരെ നിയമിച്ചതും, പല പുതിയ നൃത്തപ്രകാരങ്ങളും നിബന്ധിച്ചതും വെട്ടത്തുനാട്ടരാജാവാണു്. കഥകളിയിൽ ഹസ്തമുദ്രകളുടെ പ്രകടനത്തിനും ഭാവസ്മരണത്തിനും പ്രാധാന്യംനല്കി, നാട്യശാസ്ത്രവിധിപ്രകാരം അഭിനയത്തെ പരിഷ്കരിച്ചതും മറ്റും കപ്പിങ്ങാട്ടനമ്പൂതിരിയത്രേ. വേഷവിധാനങ്ങളിലും ഇദ്ദേഹം പല പുതുമകളും

നടപ്പാക്കി. പാട്ടന്നതിനു രണ്ടോമതൊരു ഭാഗവതരെക്കൊണ്ടു ഏറ്റെപ്പെട്ടത്തിയതും കലാശങ്ങൾക്കും മറ്റും വൈവിധ്യംവരുത്തി ചുവടുകളും നിബന്ധിച്ചു് അവയെ കൂടുതൽ ആകർഷകമായി പ്രയോഗിക്കുന്നതിനു വേണ്ട നിഷ്കർഷകളും മറ്റും ചെയ്തതു് കല്ലടിക്കോട്ടു നമ്പൂതിരിയുമാണു്.

സാമാന്യസ്വരൂപം

കഥകളിക്കു വിളക്കുവച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ മദ്ദളകേളിയാണു് ആദ്യത്തെ ചടങ്ങു്. കഥകളി ആരംഭിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നു നാട്ടുകാരെ തെര്യപ്പെടുത്തുന്ന ഒരു പരസ്യംപോലെയാണിതു്. അനന്തരം തോടയം നടക്കുകയായി. തിരശീലയ്ക്കുള്ളിൽ നടത്താറുള്ള ഈ നൃത്തരംഗം ഈശ്വരപ്രാർത്ഥനയെ ഉദ്ദേശിച്ചുള്ളതത്രേ. കോട്ടയത്തുതമ്പുരാന്റെയും കാത്തികതിരുനാളും തിരുമനസ്സിലെയും സ്തോത്രങ്ങളാണു് തോടയത്തിനു പാടിവരാറുള്ളതു്. തോടയം അവസാനിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ ഗായകൻ വിഘ്നേശ്വരനായ ഗണപതിയെയും ഭഗവതി, ശിവൻ, വിഷ്ണു ആദിയായ ഇതര ദേവന്മാരെയും സ്തുതിച്ചു് വന്ദനശ്ലോകങ്ങളും ചൊല്ലുന്നു.

''മാതംഗാനനമബ്ജവാസരമണീം
ഗോവിന്ദമാദ്യം ഗുരും
വ്യാസം പാണിനി ഗർഗ്ഗ നാരദ കണാ–
ദാദ്യാൻ മുനീന്ദ്രാൻ ബുധാൻ
ഒർഗ്ഗാഞ്ചാപി മുദംഗശൈലനിലയാം
ശ്രീപോർക്കലീമിഷ്ടദാം
കേത്യാ നിത്യമുപാസ്മഹേ സപദി നഃ
കവ്വന്ത്വമീ മംഗളം''

എന്ന കോട്ടയത്തുതമ്പുരാന്റെ മംഗളശ്ലോകം സുപ്രസിദ്ധമത്രേ. കൂടാതെ കാത്തികതിരുനാളും തിരുമനസ്സിലെ,

''ഭോഗീന്ദ്രഭോഗശയനം ഭുവനൈകനാഥം
യോഗീന്ദ്രമാനസസരോജവിഹാരി ഹംസം
വാഗീശമുഖ്യവിബുധേന്ദ്രനതാംഘ്രിപദ്മം
വന്ദേ മഹാപുരുഷമംബുജനാഭമീശം.''

എന്ന ശ്ലോകവും മുഖ്യമായി പാടിവരാറുണ്ടു്. വന്ദനശ്ലോകങ്ങൾക്കശേഷം കഥയിലെ പ്രഥമശ്ലോകം ചൊല്ലുന്നതോടെ പുറപ്പാടു് ആരംഭിക്കുന്നു. ഇതു് എപ്പോഴും ഒരു സൽപ്പാത്രത്തിന്റെ അവതരണത്തോടുകൂടിയായിരിക്കും നടക്കുന്നതു്. സന്ദർഭോചിതമനുസരിച്ചു് ഒന്നോ രണ്ടോ അതിലധികമോ വേഷക്കാർ പുറപ്പാടിനുണ്ടായിയെന്നുവരാം. കഥകളിയിലെ വിശേഷപ്പെട്ട പലവിധ നൃത്തങ്ങളും ഉൾക്കൊള്ളുന്നതാണു് പുറപ്പാടു്. പുറപ്പാടിനു നിലപ്പദം ചൊല്ലിക്കഴി

ഞ്ഞാൽ വേഷക്കാരന്റെ നൃത്തം നടക്കുന്നു. ഇതിനുശേഷം ''ഞ്ജൂതര'' യാണു്. മേളക്കാരുടെ സാമർത്ഥ്യപ്രകടനമാണു് ഇവിടെ പ്രധാനമായി ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ളതു്. പ്രസ്തുത സന്ദർഭത്തിൽ ഭാഗവതർ ആലപിക്കുന്നതു്, ''മഞ്ജുതര കുഞ്ജതല കേളി സദനേ.'' എന്നു തുടങ്ങുന്ന ഗീതഗോവിന്ദത്തിലെ എട്ടു ചരണങ്ങളാണു്.

ഈ പ്രാരംഭേടങ്ങുകർമ്മശേഷമാണു് കഥാഭിനയം തുടങ്ങുന്നതു്. പതാകാഭിനയ ഹസ്തമുദ്രകളുപയോഗിച്ചു് ശൃംഗാരാദി രസങ്ങളും സ്ഥിരഭക്തിയുണ്ടാണു്, കഥാപാത്രങ്ങളും തമ്മിലുള്ള സംഭാഷണം നടക്കുന്നതു്. പശ്ചാത്തലത്തിൽ ഭാഗവതർ ആലപിക്കുന്ന പദങ്ങളുടെ അർത്ഥം ഭാവസമേതം ആംഗ്യപ്രകടനങ്ങൾകൊണ്ടു നടൻ വ്യക്തമാക്കുകയാണു പൊയ്യുന്നതു്. പദങ്ങളുടെ ഓരോ ഖണ്ഡാവസാനത്തിലും നടൻ കലാശം ചവിട്ടുന്നു. കഥകളിയിലെ വേഷങ്ങളെ മിനുക്കു്, പച്ച, കത്തി, കരി, താടി എന്നിങ്ങനെ അഞ്ചായി വിഭാഗിക്കാം. ദൂതൻ, മുനിമാർ, സ്ത്രീകൾ മുതലായവരുടെ വേഷം മിനുക്കാണു്. പ്രശാന്തഗംഭീരന്മാരും, ധീരോദാത്തന്മാരും ആയ സൽപ്പാത്രങ്ങളുടെ വേഷമാണു പച്ച. ഉദാഹരണത്തിനു് നളൻ, രാമൻ, ശ്രീകൃഷ്ണൻ, അർജ്ജുനൻ, അംബരീഷൻ മുതലായവർ. പച്ചയിൽത്തന്നെ കട്ടപച്ചയെന്നും ഇളംപച്ചയെന്നും രണ്ടുവിഭാഗമുണ്ടു്. വേഷത്തിനു് മനയോലയിൽ ചേർക്കുന്ന നീലത്തിന്റെ അളവു് കൂട്ടുന്നതിനാൽ അതിനു് കട്ടംപച്ചയെന്നു പറയുന്നു ബാഹുകൻ കട്ടംപച്ചയാണു് നീലം ചേർക്കാതെ വെറും മനയോല മാത്രം ഉപയോഗിച്ചാണു് ശിവൻ, ബ്രഹ്മാവു് ആദിയായവരുടെ വേഷം തീർക്കുന്നതു്.

ഉന്നതന്മാരും ഗാംഭീര്യവീര്യവാന്മാരും, എന്നാൽ ദുഷ്ടന്മാരുമായ പാത്രങ്ങൾക്കാണു് കത്തിവേഷം നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ജരാസന്ധൻ, രാവണൻ, കീചകൻ, നരകാസുരൻ, ദുര്യോധനൻ ആദിയായവർ ഇതിനുദാഹരണം. ഇതിൽത്തന്നെ ഘടോൽക്കചൻ, ദുശ്ശാസനൻ മുതലായവരുടെ വേഷത്തിനു് നെടുംകത്തിയെന്നും മറ്റുള്ളവരുടെ വേഷത്തിനു കുറുംകത്തിയെന്നും പറയുന്നു. ഇതു മുഖത്തു തേക്കുന്നതിന്റെ മാതൃകയിലുള്ള വ്യത്യാസം അടിസ്ഥാനമാക്കിപ്പറയുന്നതാണു്.

ചുവന്നതാടി, വെള്ളത്താടി, കറുത്തതാടി എന്നിങ്ങനെ താടി വേഷം പലതരത്തിൽ വിഭാഗിക്കാം. രാക്ഷസാദികളും ബാലിസുഗ്രീവാദികളും മറ്റും ചുവന്ന താടിവേഷക്കാരാണു്. ഹനുമാനു വെള്ളത്താടിയും കലി, കാട്ടാളൻ ആദിയായവർക്കു കറുത്ത താടിയുമാണു്. ഹനുമാൻ, നന്ദി, വിവിധൻ മുതലായവരുടെ വേഷത്തിനു് വട്ടമുടിയെന്നും പറയാം.

രാക്ഷസിമാരുടെ വേഷമാണു കരി. ഉദാഹരണം: സിംഹിക, നക്രതുണ്ഡി.

കത്തി, താടി, കരി മുതലായ വേഷക്കാർക്ക് രംഗത്തിൽ സന്ദർഭം പോലെ അലറുക, അട്ടഹസിക്കുക മുതലായവ ആകാം. ഇവർക്കെല്ലാം രംഗപ്രവേശത്തിനു് താളമേളസമന്വിതമുള്ള തിരനോട്ടവുമുണ്ടു്.

പദങ്ങളും ആട്ടവുമതിനു് പൊല്ലിയാട്ടം എന്നു പറയുന്നു. ചെമ്പട, അടന്ത, ശംഭ, പഞ്ചാരി എന്നിങ്ങനെ വിവിധ താളങ്ങളിൽ നിബന്ധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു പദങ്ങളും നടൻ ആംഗികസഹായത്താൽ അഭിനയിക്കുന്നതുമാണു നൃത്തനൃത്തങ്ങളിലാകുന്നു. ഇതിനുശേഷം പുരുഷവേഷങ്ങൾക്കു് ഉദ്ധതങ്ങളായ താണ്ഡവനൃത്തങ്ങളും സ്ത്രീവേഷങ്ങൾക്കു് ലാസ്യപ്രകാരങ്ങളായ ലളിതനൃത്തങ്ങളും ഉണ്ടു്. കലാശങ്ങളെല്ലാടാതെ സാരി, കമ്മി, കേകി, അഷ്ടകലാശം, ആയിയായ പല നൃത്തവിശേഷങ്ങളും കഥകളിയിലുള്ളതു്, കണ്ടു് ആസ്വദിക്കേണ്ടതുതന്നെ. പൊല്ലിയാട്ടം കഴിഞ്ഞു് നടൻ സ്വമനോധർമ്മമനുസരിച്ചു് ഇളകിയാട്ടം നടത്തുന്നു.

കഥകളിയുടെ സ്വരൂപത്തെക്കുറിച്ചു് സംക്ഷിപ്തമായി ഇവിടെ പറഞ്ഞുവെന്നേയുള്ളൂ. ഇന്നു നാം കാണുന്ന കഥകളി പഴയ രാമനാട്ടമല്ലെന്നും പല മഹാശയന്മാരുടെയും പരിശ്രമണം കഴിഞ്ഞുള്ളതാണെന്നും മുമ്പു പറഞ്ഞുവല്ലോ. എന്നാൽ യഥാർത്ഥത്തിൽ രാമനാട്ടം കഥകളിയായി പരിണമിച്ചതു് കോട്ടയത്തുതമ്പുരാന്റെ കൃതികളുടെ പ്രചാരത്തോടുകൂടിയാണു്. മഹാഭാരതം ആരണ്യപർവ്വത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കി കോട്ടയത്തു തമ്പുരാൻ വിരചിച്ച നാലു് ആട്ടക്കഥകളും നടപ്പായിത്തുടങ്ങിയപ്പോഴും മുതൽ രാമനാട്ടം എന്ന പേരു് ക്രമേണ ഇല്ലാതാകയും, കഥകളി എന്ന അഭിധാനത്തിൽ പ്രസ്തുത കലാപ്രസ്ഥാനം പൂർവ്വാധികം പ്രചരിച്ചുതുടങ്ങുകയുംചെയ്തു.

ഇരയിമ്മൻ തമ്പി

കീചകവധം, ഉത്തരാസ്വയംവരം, ദക്ഷയാഗം എന്നീ മൂന്നു് ആട്ടക്കഥകളുടെ കർത്താവായ ഇരയിമ്മൻതമ്പി 958-ാമാണ്ടു് തുലാമാസത്തിലെ പൂരുരുട്ടാതിനാളിൽ തിരുവനന്തപുരത്തു കോട്ടയ്ക്കകത്തു കിഴക്കേമഠത്തിൽ ജനിച്ചു. കാർത്തികതിരുനാൾ മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെ സഹോദരനും ഐന്ദ്രജാലികനുമായിരുന്ന രവിവർമ്മ ഇളയതമ്പുരാന്റെ മകനും കഞ്ഞിക്കുട്ടിത്തങ്കച്ചിയായിരുന്ന ഇട്ടേഹത്തിന്റെ അമ്മ. ഈ സ്ത്രീരത്നം കാവ്യനാടകാലങ്കാരങ്ങളും വ്യാകരണവും അഭ്യസിച്ചു് അതിവൈദുഷ്യംനേടിയ ഒരു മഹതിയായിരുന്നു.

ഇരയിമ്മൻതമ്പിയുടെ പിതാവു് പേത്തല നടുവിലേകോവിലകത്തു ശാസ്ത്രീത്തമ്പാനെന്ന പ്രസിദ്ധനായ കേരളവർമ്മത്തമ്പാനായിരുന്നു. മഹാപണ്ഡിതനും ശാസ്ത്രപാരംഗതനുമായ ഒരു പിതാവിന്റെയും, തുല്യപാണ്ഡിത്യംതികഞ്ഞ ഒരു മാതാവിന്റെയും സന്താനത്തിന്റെ കഥ വിശേഷിച്ചു പറയണമെന്നുണ്ടോ. ഈ ദമ്പതികളുടെ

പുത്രനായ ഇരയിമ്മൻതമ്പി തന്റെ പാരമ്പര്യത്തെ ഈഷദ്ഭംഗമെന്യേ പരിപാലിച്ചു് അതിൽ അസൂയാജനകമായ വിജയവും സമാർജ്ജിച്ചു. ബാല്യകാലത്തിൽത്തന്നെ തമ്പി അനന്യസാധാരണമായ ബുദ്ധിശക്തി പ്രദർശിപ്പിച്ചു. മൂത്തേടത്തു ശങ്കരൻ ഇളയതെന്നു് അക്കാലത്തു സുപ്രസിദ്ധനായിരുന്ന പണ്ഡിതവര്യനായിരുന്നു തമ്പിയുടെ ഗുരു.

ഈ ദേശികപ്രവരന്റെ ശിക്ഷണത്തിൽ ഇരയിമ്മൻതമ്പി കാവ്യനാടകാലങ്കാരങ്ങളും അഭ്യസിച്ചു് പെരുപ്പത്തിൽത്തന്നെ അസാധാരണവൈദഗ്ധ്യം നേടി, എന്നുമാത്രമല്ല കവനത്തിൽ അത്യഭിരുചിയും പ്രാവീണ്യവുംകൂടി ആ ബാലൻ പ്രദർശിപ്പിച്ചു. പതിനാലു വയസ്സുമാത്രം പ്രായമുള്ളപ്പോൾ തമ്പി കുറേ പദ്യങ്ങളും നിർമ്മിച്ചുകാണ്മാനിടയായതിരുമനസ്സിലേക്കു സമർപ്പിച്ചപ്പോൾ അവിടന്നു് ബാലന്റെ കവിതാചാതുര്യത്തിൽ ഉള്ളുകൊണ്ടു് അത്യന്തം പ്രസാദിക്കയും എന്നാൽ ആ പ്രസാദത്തെ പുറത്തു പ്രദർശിപ്പിക്കാതെ കുറേക്കൂടി പഠിച്ചതിനുശേഷം കവിത എഴുതിയാൽ മതി എന്നു കല്പിക്കയും ചെയ്തതായി കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ അചിരേണ ബാലനു കൊട്ടാരത്തിൽനിന്നു് ഒരു ചെറിയ അടുത്തുൾ പതിച്ചുകൊടുത്തതു് മഹാരാജാവിന്റെ തിരുവുള്ളത്തെ പ്രത്യക്ഷമാക്കി. സാഹിത്യമർമ്മവേദിയും സകലകലാവല്ലഭനുമായിരുന്ന ആ രാജർഷിക്കു് തന്റെ സഹോദരസൗഹൃത്തനായ ബാലനിൽ നിസ്സീമമായ വാത്സല്യവും കാരുണ്യവും ഉണ്ടായിരുന്നു. അവിടത്തെ കല്പനപ്രകാരം ഇരയിമ്മൻതമ്പി തർക്കവ്യാകരണാദിശാസ്ത്രങ്ങളിൽ ഉപരിഗ്രന്ഥങ്ങളും പരിശീലിച്ചു് അത്ഭുതാവഹമായ പാണ്ഡിത്യം ആർജ്ജിച്ചു. തന്റെ 19-ാമത്തെ വയസ്സിലായിരുന്നു തമ്പി കീചകവധം ആട്ടക്കഥ രചിച്ചതു്.

തമ്പിയുടെ ശാസ്ത്രപാണ്ഡിത്യം ക്രമേണ അഭിവൃദ്ധിപ്രാപിച്ചുവന്നു. 1015-ാമാണ്ടിടയ്ക്കു് പരദേശത്തുനിന്നും തിരുവനന്തപുരത്തു വന്ന രണ്ടു ശാസ്ത്രിമാരെ ഇരയിമ്മൻതമ്പി ശാസ്ത്രവാദത്തിൽ പരാജിതരാക്കുകയാൽ സന്തുഷ്ടനായിത്തീർന്ന സ്വാതിതിരുനാൾ മഹാരാജാവു് അദ്ദേഹത്തിനു രണ്ടു കൈയ്യും അടുത്തോടൻ വീരശൃംഖല സമ്മാനിച്ചു. ഇതുപോലെ പലയവസരങ്ങളിലും തമ്പി രാജകരത്തിൽനിന്നും പാരിതോഷികങ്ങളും വാങ്ങിയിട്ടുണ്ടു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കവിതാചാതുര്യത്തെ അഭിനന്ദിച്ചു് ഓരോ വഞ്ചിരാജാക്കന്മാരും അടുത്തുൾ കൂട്ടിക്കൊടുക്കയാൽ രാജസേവകനായിത്തന്നെ തമ്പി അവസാനംവരെ കഴിച്ചുകൂട്ടി. റാണി ലക്ഷ്മീഭായിതിരുമനസ്സിലെ പള്ളിക്കെട്ടു കഴിച്ച രാജരാജവർമ്മ കോയിത്തമ്പുരാൻ ഇരയിമ്മൻതമ്പിയുടെ ആത്മമിത്രമായിരുന്നു. ഇരയിമ്മൻതമ്പിയുടെ സർവ്വതോമുഖമായ പാണ്ഡിത്യം കോയിത്തമ്പുരാനെ അത്യധികം പ്രീണിപ്പിക്കയാൽ അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായ ആദരവു് വാചാമഗോചരമായിരുന്നു. എന്നാൽ തമ്പിയുടെ സാഹിത്യം പരിപൂർണ്ണമായി വികസിച്ചു് അതിന്റെ സൗരഭ്യം സർവ്വത്ര പ്രസരിപ്പിച്ചതു് സ്വാതിതിരുനാൾ തിരുമനസ്സിലെ കാല

ത്തായിരുന്നു. അവിടത്തെ പള്ളിവായനസ്സ് അരിപ്പാട്ട കൊച്ചുപിള്ള വാര്യരെ വരുത്താൻ ഇരയിമ്മൻതമ്പിയായിരുന്ന പ്രധാന കാരണ ഭൂതൻ എന്നു പറയപ്പെടുന്നു.

തമ്പിയുടെ ഭാര്യ വിളവങ്കോട്ട താലൂക്കിൽ ഇടയ്ക്കോട്ടുദേശത്തു് പുളിയറത്തലവീട്ടിലെ ഒരു തങ്കച്ചിയായിരുന്നു. ഈ സാധ്വിയിൽ തമ്പിക്കു ജനിച്ച പുത്രിയാണു് സുപ്രസിദ്ധ കവയിത്രിയായ കുട്ടിക്കുഞ്ഞിത്തങ്കച്ചി. പുത്രിയെ ആദ്യം സംസ്കൃതം അഭ്യസിപ്പിച്ചതു പിതാവുതന്നെ. പിന്നീടു് അരിപ്പാട്ടു കൊച്ചുപിള്ളവാര്യർ അഭ്യസിപ്പിച്ചു. ഇരയിമ്മൻതമ്പി എഴുന്നള്ളത്തോടുകൂടി തിരുവിതാംകൂറിലെ പല മഹാക്ഷേത്രങ്ങളും സന്ദർശിച്ചു് സ്വാമിദർശനം നടത്തിയിട്ടുണ്ടു്. അദ്ദേഹം 1031—ാമാണ്ടു് കോട്ടയ്ക്കകത്തുള്ള സ്വഗൃഹത്തിൽവച്ചു പരലോകപ്രാപ്തനായി.

നമ്മുടെ കവിവര്യൻ ഭാഷാകാമിനിക്കു് പല ഭൂഷണങ്ങളും നല്കിയിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അവയിൽ പ്രധാനപ്പെട്ടതു് കീചകവധം, ഉത്തരാസ്വയംവരം, ദക്ഷയാഗം എന്നീ മൂന്നു് ആട്ടക്കഥകളാണു്. ഇവകൂടാതെ ജ്ഞാനവാസിഷ്ഠം കിളിപ്പാട്ടു്, നവരാത്രിപ്രബന്ധം, മുറജപപ്രബന്ധം, സുഭദ്രാഹരണം, രാസക്രീഡ എന്നു രണ്ടു തിരുവാതിരപ്പാട്ടുകൾ, വളരെ കീർത്തനങ്ങൾ, പദങ്ങൾ മുതലായവയും അദ്ദേഹം രചിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഇവയിൽ അധികവും ഈശ്വരപിള്ളവിചാരിപ്പുകാരുടെ കേരളവിലാസം അച്ചുക്കൂടത്തിൽനിന്നു പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. പക്ഷേ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാഷാകൃതികളിൽ ഏറ്റവും ഉത്തമമെന്നു സർവ്വസമ്മതമായിട്ടുള്ളതു് ആട്ടക്കഥകളും ഹൃദയഹാരികളായ ചില പദങ്ങളുമാണു്. പരമാർത്ഥം പറഞ്ഞാൽ ഭാഷാസാഹിത്യനഭോമണ്ഡലത്തിൽ അത്യുജ്ജ്വലമായ ഒരു താരമായി ഈ കവിവര്യൻ പ്രശോഭിക്കുന്നതു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മൂന്നു കഥകളിഗ്രന്ഥങ്ങൾമൂലമാകുന്നു.

ഇരയിമ്മൻ തമ്പി രചിച്ച മൂന്നു് ആട്ടക്കഥകളിൽ ആദ്യത്തേതു കീചകവധമാണു്. പിന്നെ ദക്ഷയാഗം ഉത്രംതിരുനാൾ മാർത്താണ്ഡവർമ്മ ഇളമുറയായിരിക്കുമ്പോഴും അവിടത്തെ കല്പനപ്രകാരം രചിക്കപ്പെട്ടതാണെന്നു് അതിലെ പ്രഥമപദ്യത്തിൽനിന്നു ഗ്രഹിക്കാം. സാഹിത്യഗ്രന്ഥത്തിലും നടനപ്രയോഗസൗകര്യതയിലും തമ്പിയുടെ കഥകം മുന്നിൽത്തന്നെ നിലകൊള്ളുന്നു. ഈ കഥകം അഭിനയിക്കാത്ത ശൈലൂഷന്മാർ ഉണ്ടോ എന്നതുതന്നെ സംശയമാണു്. ആടാനും പാടാനും ഒന്നുപോലെ യോഗ്യതയുള്ള ചുരുക്കം ചില ആട്ടക്കഥകളിൽ ഈ കഥകം പ്രഥമസ്ഥാനം അർഹിക്കുന്നു എന്ന വസ്തുത വെറും പരമാർത്ഥം മാത്രമാകുന്നു.

ഈ മൂന്നു കഥകളിലും സംഗീതാമൃതം നിരന്തരമായ സുന്ദരഗതിയിൽ പ്രവഹിക്കുന്നു എന്നു് അവ ഒരിക്കൽ വായിച്ചിട്ടുള്ള ആർക്കും മനസ്സിലാകും. അദ്ദേഹം രചിച്ചിട്ടുള്ള പദങ്ങളും കീർത്തനങ്ങളും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അന്യാദൃശ സംഗീതപാടവത്തെ പ്രത്യക്ഷമാക്കുന്നു. തമ്പി

യുടെ കഥകളിഗാനങ്ങളിൽ സാധാരണജനങ്ങൾക്കുള്ള പ്രതിപത്തി ഒന്നു പ്രത്യേകമാണു്. മറൊരു കഥയിലെ പാട്ടുകളേയും അവർ ഇതു പോലെ ആദരിക്കുന്നില്ല. കീചകവധത്തിലെ ''ശശിമുഖി വരികസുശീലേ'' ''മാലിനീ രുചിരഗുണശാലിനീ'' ''സാദരം നീ ചൊന്നൊരു മൊഴിയിതു'' ''മാനിനിമാർമൗലിമണേ'' എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള പദങ്ങളും ഉത്തരാസ്വയംവരത്തിലെ ''കല്യാണീ കാൺക മമ'' ''സുന്ദര! ശൃണു കാന്ത!'' ''ജയ ജയ നഗകേതന!'' ''അരവിന്ദമിഴി മാരേ'' ''വല്ലഭേ ശൃണു വചനം'' ഇത്യാദി ഗാനങ്ങളും സകലർക്കും സുപരിചിതങ്ങളാണു്. ആട്ടക്കഥകളിൽ പൊതുജനസമ്മതമായിത്തീർന്നിട്ടുള്ള ഇത്രയധികം ഗാനങ്ങളും തമ്പിയുടെ കൃതികളിൽത്തന്നെയാണു കാണുന്നതു്.

തമ്പിയുടെ കഥകളും മൂന്നും രചനാസൗഷ്ഠവം, അർത്ഥഭംഗി, ശബ്ദവൈചിത്ര്യം, പദസ്വാധീനത എന്നിവയിൽ ഒരുന്നതസ്ഥാനത്തെത്തന്നെ ആരോഹണംചെയ്തിരിക്കുന്നു. പദങ്ങളിലെ ഭാഷാശുദ്ധിയിൽ അദ്ദേഹം വളരെ നിഷ്കൃഷ്ടിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഉണ്ണായിവാര്യരുടെ നിരങ്കുശത്വം തമ്പിയെ തീണ്ടിയിട്ടുപോലുമില്ല. ഉണ്ണായിവാര്യരെ തമ്പി ഒരിക്കലും അനുകരിച്ചിട്ടുമില്ല. മണിപ്രവാളശുദ്ധി ഇരയിമ്മൻതമ്പിയുടെ കഥകളിലെ ഒരു പ്രത്യേക വൈശിഷ്ട്യമെന്നുതന്നെ പറയാം. ''ശങ്കിച്ചു ശങ്കരസ്യപ്രണയിനി'' എന്നും ''അങ്കേ ചേർത്തിട്ടു പത്യാ'' എന്നുമുള്ള പ്രയോഗങ്ങളും തമ്പി ചിലപ്പോഴും സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും ആമാതിരി പ്രയോഗങ്ങളും വളരെ വിരളങ്ങളാണു്.

''കനകമത്രവും സുധകണക്കേ പദനിരയും അനഗ്ഗളം യമകവും അനുപ്രാസമുപമാദി ഇണക്കം കലർന്നു ജനിക്കുന്ന രമ്യമായ സാരസ്വതം'' തന്നെയാണു് ഇരയിമ്മൻതമ്പിയുടെ ആട്ടക്കഥകളിലെങ്ങും നിർല്ലോഭമായി നമുക്കു കാണാൻ കഴിയുന്നതു്.

ഈ കവിമൂർദ്ധന്യന്റെ കവിതാചിത്രനിർമ്മാണചാതുരി അത്ഭുതകരംതന്നെ. കീചകഗൃഹത്തിൽച്ചെന്നു് ഓദനവും മധുവും കൊണ്ടുപോരുവാൻ സുദേഷ്ണ ആജ്ഞാപിച്ചപ്പോൾ ദ്രൗപദീദേവിക്കുണ്ടായ ഭാവഭേദങ്ങളെ എത്ര തന്മയത്വത്തോടുകൂടി ഈ കവിവര്യൻ വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു നോക്കുക:

''ക്ഷോണീന്ദ്രപത്നിയുടെ വാണീം നിശമ്യ
പുനരേണീവിലോചന നടുങ്ങീ'' ഇത്യാദി.

ഇതുകൂടാതെ തമ്പിയുടെ ശബ്ദാർത്ഥാലങ്കാരപ്രയോഗങ്ങളും അതിശ്ലാഘനീയങ്ങളാണു്. വിശേഷിച്ചു് തമ്പിയുടെ ശബ്ദാലങ്കാരങ്ങളും ഇതരകവികളുടെ കൃതികളിൽ സാധാരണ കാണുന്നവപോലെയല്ല. ശബ്ദാലങ്കാരം എന്നു കേൾക്കുമ്പോൾ നാം ധരിക്കാറുള്ളതു് അലങ്കാരശാസ്ത്രമനുസരിച്ചു വർണ്ണിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള 'യമകം'ദി അലങ്കാ

SREE KRISHNA VILASOM GRANDHASALA

രങ്ങളെന്നാണ്. ഈമാതിരി അലങ്കാരങ്ങളും പല കവിവര്യന്മാരുടെ കൃതികളിലും അവരവരുടെ പാടവംപോലെ പ്രയോഗിച്ചിട്ടുള്ളവ നമ്മുടെ ദോഷയിൽ സുലഭങ്ങളാണ്. എന്നാൽ നമ്മുടെ സൂര്യകവീന്ദ്രന്റെ കൃതികളിൽ, വിശേഷിച്ചു ആട്ടക്കഥകളിൽ, കാണുന്ന ശബ്ദാലങ്കാരങ്ങളുടെ സ്വഭാവം മേല്പറഞ്ഞപോലല്ല. അലങ്കാരശാസ്ത്രപ്രകാരമുള്ള ശബ്ദാലങ്കാരങ്ങളും ഇരയിമ്മൻതമ്പി അനേകം പ്രയോഗിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അവമാത്രംകൊണ്ടല്ല അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതികളും ശബ്ദാലങ്കാരസുന്ദരങ്ങളെന്നു ഞാൻ വിവക്ഷിക്കുന്നതു്. പിന്നെ എന്തുകൊണ്ടാണു്? ചുരുക്കിപ്പറഞ്ഞാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതികളെല്ലാം തന്നെ ശബ്ദമാധുര്യത്തിന്റെ കോമളരൂപങ്ങളാണു്. എന്റെ ഈ പ്രസ്താവനയിൽ ഞാൻ അലങ്കാരശാസ്ത്രത്തെ അവലംബിക്കുന്നില്ലെന്നുള്ള വസ്തുതയും വായനക്കാർ പ്രത്യേകം ഓർക്കേണ്ടതാണു്. എന്തെന്നാൽ അദ്ദേഹം സ്വകൃതികളിൽ പ്രയോഗിച്ചിട്ടുള്ള ഓരോ പദവും അലങ്കാരസുന്ദരമത്രേ.

അലങ്കാരമെന്നാൽ എന്താണു്?

ഏതു വസ്തുവിനും ശോഭ പ്രദാനംചെയ്യുന്നതെന്താണോ, അതത്രേ അലങ്കാരം. കവിതയ്ക്കു പ്രഥമമായ അലങ്കാരം അതിലെ ശബ്ദമാധുരിതന്നെ. ഏതു കവിതയും ശബ്ദസുന്ദരമായിരുന്നാൽ മാത്രമേ സഹൃദയന്മാർക്കു് അതിൽ പ്രത്യേകമായ പ്രീതിപതിക്കുവകാശമുള്ളു. ഈ ശബ്ദസൗന്ദര്യത്തെ ആധാരമാക്കിയാണു് ഇരയിമ്മൻതമ്പിയുടെ കവിത ശബ്ദാലങ്കാരങ്ങളുടെ ഒരു കോമളസമാഹാരമാണെന്നു മുമ്പു പറഞ്ഞതു്. യാതൊരാശയവുമില്ലെങ്കിലും പഠിതാവിനു മനോരഞ്ജകമായ പദ്യങ്ങളും മാത്രമേ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതികളിൽ കാണുകയുള്ളു. ഉദാഹരണത്തിനായി അദ്ദേഹത്തിന്റെ കഥകളിഗ്രന്ഥങ്ങളും നമുക്കൊന്നു പരിശോധിക്കാം.

ഉത്തരാസ്വയംവരത്തിൽ വിരാടരാജാവും കങ്കനുമായി ചൂതുകളിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കവേ ഉത്തരൻ ജയിച്ചു എന്നു് ഒരു ദൂതൻ വന്നു രാജാവിനെ അറിയിച്ചു. അപ്പോൾ ഉത്തരനല്ല ജയിച്ചതു് ക്ഷത്രിയവായ ബൃഹന്നളയാണെന്നു കങ്കൻ പറഞ്ഞതു കേട്ടു കോപാന്ധനായ രാജാവു് അക്ഷമെടുത്തു് കങ്കനെ എറിഞ്ഞു. അക്ഷം നെറ്റിയിൽ കൊണ്ടു് മുറികയാൽ രക്തം ഒലിച്ചതു കണ്ടു് ദ്രൗപദീദേവി തന്റെ ഉത്തരീയത്തിൽ ആ രുധിരബിന്ദുക്കളെയേറ്റതു വർണ്ണിക്കുന്ന ഒരു ശ്ലോകം ഉള്ളതു താഴെ ചേർക്കുന്നു:

അക്ഷംകൊണ്ടൊന്നെറിഞ്ഞാൻ നൃപതി കപി—
തനായ്ത്തൽക്ഷണേ ധർമ്മസൂനും
കഷ്ടം സന്യാസിരക്തം വീഴകിലശുഭമെന്നാശു ചൊല്ലിത്തദാനീം
നെറ്റീന്നിറ്റിറ്റുവീഴും രുധിരമതു ജവാലുത്തരീയത്തിലേറ്റാം
കറ്റക്കാർകൂന്തലാം ചൂടിന മകുടമഹാരത്നമാം യാജ്ഞസേനി.

വെറും വസ്തുത മാത്രം പ്രതിപാദിക്കുന്ന ഈ ശ്ലോകത്തിന്റെ സുഖം എത്രമാത്രമെന്നു സഹൃദയന്മാക്കുതന്നെ വിദിതമാകുന്നു. ഇനി രണ്ടുമൂന്നുദാഹരണം ദക്ഷയാഗം ആട്ടക്കഥയിൽനിന്നെടുക്കാം.

ഏവം പറഞ്ഞവയം നിറഞ്ഞരുഷാ ഗമിപ്പാൻ
ഭാവിച്ചിടുന്ന സമയേ ഭഗവാൻ മഹേശൻ
ആവിർഭവിച്ചു നിജവേഷമൊടഗ്രഭാഗേ
കാർവേണിയോടു മുദഹാസമുവാചവാചം

പൂഷ്ണൻനേർവാണി ബാലേ സുമുഖി വിമുഖിയായെ—
ങ്ങു പോകുന്നിദാനീം
സ്വാന്തേ സന്തോഷമേറും തരുവതിനിഹ തേ വന്നു ഞാൻ
നിന്നിടുമ്പോഴും
ഞാൻ തേ ഭാവം ഗ്രഹിപ്പാനവനിസുരമിഷാദപ്രിയം
ചൊന്നതെല്ലാം
താന്തേ ഹാ ഹന്ത കോപം കളക മയിതവാഭീഷ്ടം—
മെല്ലാം തരുന്നേൻ

ഈ പദ്യങ്ങളിലെ അക്ലിഷ്ടസുന്ദരമായ പദഘടന ആരെയാണാനന്ദിപ്പിക്കാത്തതു?

ഇരയിമ്മൻതമ്പിയുടെ സംസ്കൃതശ്ലോകങ്ങളോളം നന്നല്ല ഭാഷാശ്ലോകങ്ങളും എന്നഭിപ്രായപ്പെടുന്ന വിദ്വാന്മാർ കഥകളിയിലെ ഭാഷാശ്ലോകങ്ങളും ഒന്നു നോക്കട്ടെ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനവദ്യമായ ഭാഷാപദ്യനിർമ്മാണചാതുരിയിൽ അവർ അസൂയാകലുഷിതന്മാരെന്നത്രേ എന്റെ മതം.

പങ്കം പോക്കുന്ന കാളിന്ദിയിൽ മുഴകി മുദാ പദ്മപത്രേ വിളങ്ങും
ശംഖം തൻകയ്യിലാക്കുന്നളവിലതുമഹോ കന്യകാരത്നമായീ
ശങ്കിച്ചു ശങ്കരസ്യപ്രണയിനി മകളായ് വന്ന ഭാഗ്യാലെനിക്കെ—
ന്നങ്കേ ചേർത്തിട്ടു പത്യുഃ പ്രണയപരവശൻ ദക്ഷനിത്ഥം ബഭാഷേ

എന്ന ശ്ലോകത്തിൽ ''ശങ്കിച്ചു ശങ്കരസ്യപ്രണയിനി'' എന്ന പ്രയോഗത്തിനു പകരം ''ശങ്കിച്ചു ശങ്കരൻ തൻ പ്രണയിനി'' എന്ന പ്രയോഗം കൂടുതൽ ഭംഗിയുള്ളതായിരിക്കുമെന്നു ചില രസികന്മാർ ഘോഷിക്കുന്നുണ്ടു്. ഇക്കൂട്ടരെപ്പോലെ ഇത്രയും അരസികന്മാർ എങ്ങും കാണുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. ''ശങ്കരസ്യപ്രണയിനി'' എന്ന പ്രയോഗത്തോടു കിടനില്ക്കാൻ മറ്റു യാതൊരു പ്രയോഗവും യോഗ്യമല്ലെന്നു തീർത്തുപറവാൻ സഹൃദയന്മാരാരും മടിക്കുകയില്ലതന്നെ. സംസ്കൃതത്തിന്റെയും കൈരളിയുടെയും ക്ഷീരനീരന്യായേനയുള്ള സംയോഗത്തിന്റെ ഭംഗിയറിഞ്ഞിട്ടുള്ള ഒരു സാഹിത്യരസികൻ ഇരയിമ്മൻതമ്പിയെപ്പോലെ മറ്റൊരുവനില്ല.

ദക്ഷയാഗത്തിലെ,

കണ്ണിണയ്ക്കാനന്ദം നൽകീടുന്ന പാരം
കാളിന്ദീനദി സാംപ്രതം

എന്നു തുടങ്ങുന്ന കല്യാണിരാഗത്തിലെ പദം നളചരിതം ഒന്നാം ദിവസത്തെ കഥയിലുള്ള,

B 31

കുണ്ഡിനനായകനന്ദിനിക്കൊത്തൊരു
പെണ്ണില്ല മന്നിലെന്നു കേട്ടു മുന്നെ

എന്ന കല്യാണിപദത്തിന്റെ ഇളയ സഹോദരിയാണെന്നു ചില സാഹിത്യകാരന്മാർ പറയുന്നു. സൗന്ദര്യത്തിലും മറ്റു സദ്ഗുണങ്ങളിലും മികച്ച ഒരു ഇളയ സഹോദരി എന്നുള്ള അർത്ഥത്തിലാണ് ഈ വിദ്വാന്മാർ പ്രസ്തുത അഭിപ്രായം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതെങ്കിൽ അതു സദ്വിധാ സ്വീകാര്യംതന്നെ. അല്ലാതെ ലാവണ്യാദിഗുണങ്ങളിൽ ഒരു പടി താഴ്ന്നവളെന്ന അർത്ഥത്തിലാണ് ഈ അഭിപ്രായം പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടുള്ളതെങ്കിൽ അവർ സാഹിത്യമർമ്മജ്ഞന്മാരല്ലെന്നതേ എനിക്കു പറവാനുള്ളതു്. ഏതുകൊണ്ടു നോക്കിയാലും ''കണ്ണിണയ്ക്കാനന്ദം'' എന്നു തുടങ്ങുന്ന പദം ''കുണ്ഡിനനായകനന്ദിനിക്കൊത്തൊരു'' എന്നാരംഭിക്കുന്ന പദത്തെക്കാളും ഹൃദയോ ഹൃദയരഞ്ജകമാകുന്നു.

നമ്മുടെ കവിവര്യന്റെ ശബ്ദശുദ്ധി അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതികളിൽ, പ്രത്യേകിച്ചും ആട്ടക്കഥകളിൽ, നിരന്തരമായി തിളങ്ങുന്നതിനാൽ അവയുടെ ദർശനമാത്രത്തിൽത്തന്നെ ഒരു പഠിതാവിനു് എന്തെന്നില്ലാത്ത ഒരാനന്ദം ഉദ്ഭൂതമാകുന്നു. അനന്യസുലഭമായ ഈ ശബ്ദസൗഷ്ഠവംതന്നെയാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതികളിലെ സർവ്വാതിശായിയായ ആകർഷണകേന്ദ്രം. കവിതാസംബന്ധിയായ ഈ ചാതുര്യം മറ്റൊരു കവിക്കും ഇത്രമാത്രം നിർല്ലോപമായി ലഭിച്ചിട്ടില്ല.

യദിഹരിസ്മരണേ സരസം മനോ
യദിവിലാസകലാസ്വകുതൂഹലം
മധുരകോമളകാന്തപദാവലീ
ശൃണു തദാ ജയദേവസരസ്വതീം

എന്നു് കവിസാർവ്വഭൗമനായ ജയദേവദ്വിജൻ തന്നെപ്പറ്റി പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു് ''ശൃണു തദാ രവിവർമ്മ സരസ്വതീം'' എന്നു മാറിയാൽ നമ്മുടെ കവികോകിലത്തിനും അതു യോജിക്കും. എന്നാൽ ജയദേവരുടെ കൃതിയെ സംബന്ധിച്ചാണെങ്കിൽ ആ പദ്യത്തെ ഈ വിധം വ്യാഖ്യാനിച്ചിരിക്കുന്നു: ''ഹേ സജ്ജനഗണ, യദി ഹരിസ്മരണേ = കൃഷ്ണാനുചിന്തനേ മനഃ സരസം = സാനുരാഗം—യദി വിലാസകലാസു വിലാസഃ സ്ത്രീണാം ഹാവവിശേഷസ്തു സംബന്ധിഷു—കലാസുകുതൂഹലം = കൗതുകം തദാ ജയദേവസ്യ കവേഃ സരസ്വതീം

ശൃണു – കീദൃശീം – മധുരകോമളകാന്തപദാവലീം – മധുരത്വം ദ്വിവിധം ശബ്ദാശ്രിതമർത്ഥാശ്രിതം ച–തത്ര ശബ്ദമധുരത്വം പൃഥക്പദത്വം, അർത്ഥമധുരത്വം വോക്തിവൈചിത്ര്യം തദ്യുക്താ മധുരാ–തഥാ കോമലത്വമപി ദ്വിവിധം–തത്രശബ്ദകോമലത്വം ബന്ധസ്യാപരുഷത്വം–അർത്ഥകോമലത്വം പുരുഷേപ്യത്തേഽപരുഷത്വം തദുഭയയുക്താ കോമലാ–കാന്തത്വമപി ദ്വിവിധം – തത്രശബ്ദഗതമാധുര്യവ്യഞ്ജകവർണ്ണസന്ദർഭരചനാ ബന്ധവിശേഷാദിനാ മനഃശ്രോത്രപ്രീതിപ്രദത്വം, അർത്ഥഗതം ച ദീപ്തരസവത്വം തദുഭയയുക്താ കാന്താ രമണീയാ ഏതാദൃശീപദാവലീ പദപരംപരാ യത്ര സാ ദൃശീം–ശബ്ദമാധുര്യാദി ലക്ഷണാനി തു വാമനേന ലിഖിതാനി ''ബന്ധേ പൃഥക്പദത്വം ച മാധുര്യമിതി ബുധൈഃ'' അനേനൈവപദന്യാസഃ കാമം ധാരമധുച്യതഃ–ബന്ധസ്യ ജാരത്വം ച സൗകുമാര്യമുദാഹൃതം– ഏതേന വജ്രിതാ വാപോ–ത്രുക്ഷത്രാന്ന ശ്രുതിക്ഷമാഃ—ഔജല്യ കാന്തിരിത്യാഹുർഗ്രഹണം ഗുണവിപശ്ചിതഃ–പുരാണചിത്രസ്ഥാനീയം തേന ബന്ധം കവേർവ്വചഃ—'' ഇതി അർത്ഥമധുരത്വാഭിലക്ഷണം തു വാമനേ–തഥാ ച തത് സൂത്രാണി—''ഉക്തിവൈചിത്ര്യം മാധുര്യം'' ''അപരുഷ്യം സൗകുമാര്യം'' ''പരുഷ്യേത്തേഽപ്യപാരുഷ്യം–യഥാമുതേയശഃ ശേഷ ഇത്യത്രഃ—'' ''ദീപ്തരസവത്വം കാന്തത്വം'' ഇതി—

മേൽപ്പറഞ്ഞ സംസ്കൃതവ്യാഖ്യാനത്തിന്റെ ചുരുക്കം, വായനക്കാരുടെ സൗകര്യത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു് ഭാഷയിൽ വിവർത്തനം ചെയ്തു കാണിക്കാം.

അല്ലയോ സജ്ജനസമൂഹമേ, ഹരിസ്മരണേ = കൃഷ്ണനെപ്പറ്റിയുള്ള ചിന്തയിൽ മനഃ = നിങ്ങളുടെ മനസ്സ്–സരസം യദി = സരസമാണെങ്കിൽ അതായതു് ശ്രോവാന്റെ ചിന്തിക്കുന്നതിൽ നിങ്ങളുടെ ഹൃദയം തല്പരമാണെങ്കിൽ—യദി വിലാസകലാ സുകുതൂഹലം = വിലാസകലകളിൽ = സ്ത്രീകളുടെ ഹാവഭാവാദികളെ സംബന്ധിച്ച കലകളിൽ യദി കുതൂഹലം=കൗതുകം യദി=ഉണ്ടെങ്കിൽ അതായതു് ശ്രീകൃഷ്ണസ്മരണത്തിൽ നിങ്ങളുടെ മനസ്സു തൽപരവും സ്ത്രീകളുടെ കാമകലാവിലാസങ്ങളിൽ നിങ്ങൾക്കു കൗതുകവുമാണെങ്കിൽ ജയദേവകവിയുടെ സരസവതിയെ (കവിതയെ) ശ്രവിച്ചാലും. എങ്ങനെയുള്ള ജയദേവസരസ്വതിയാണു് എന്നു് അതിന്റെ വിശേഷണത്തെ വിവരിക്കുന്നു. ''മധുരകോമളകാന്തപദാവലീം സരസ്വതീം''=മധുരകോമളകാന്തപദസംഘത്താൽ ബദ്ധയായ പ്രബന്ധത്തെ എന്നർത്ഥം. ഇനി മധുരം, കോമളം, കാന്തം എന്നീ പദങ്ങളുടെ സാരത്തെ വിവരിക്കുന്നു. മാധുര്യം എന്ന ഗുണം ശബ്ദത്തിലും അർത്ഥത്തിലും ഉണ്ടു്. അതിൽ ശബ്ദമാധുര്യം ശ്രുതികഠിനങ്ങളായ വർണ്ണങ്ങളുടെ അഭാവം തന്നെയാണു്. അർത്ഥമാധുര്യം ഉക്തിവൈചിത്ര്യമത്രേ. ഇതുപോലെ തന്നെ കോമളതാവും രണ്ടുവിധമുണ്ടു്, അതായതു് ശബ്ദകോമളതാവും, അർത്ഥകോമളതാവും എന്നിങ്ങനെയാണു്. ഇതിൽ ശബ്ദകോമളതാവെ

ന്ന പറയുന്നതു് ബന്ധപാരുഷ്യരാഹിത്യംതന്നെയാകുന്നു. അത്കോമളത്വം ക്ലേശരഹിതമായ അത്പ്രതീതിയെ ചെയ്യുന്ന പ്രയോഗത്തെ നിർദ്ദേശിക്കുന്നതത്രേ. കാന്തത്വവും രണ്ടുവിധമുണ്ടു്. അതായതു ശബ്ദഗതവും അത്ഗതവും. ഇതിൽ ശബ്ദഗതമായുള്ള കാന്തത്വം ഉജ്ജ്വലബന്ധവിശേഷാദിയാൽമനഃശ്രോത്രപ്രീതിപ്രദത്വമത്രേ. ദീപ്തമായരസത്തോടുകൂടിയ അവസ്ഥയാണു് അത്ഗതമായ കാന്തത്വം. ശബ്ദാത്ഥങ്ങളിൽ മേല്പറഞ്ഞ ത്രിവിധഗുണങ്ങളോടുകൂടിയതായ പദാവലിയാൽ ബദ്ധമാണു തന്റെ പ്രബന്ധമെന്നത്രേ ജയദേവകവിയുടെ മനോരമണീയായ നമ്മുടെ കവികോകിലം പ്രത്യേകിക്കുന്നതു്. ഇതുകൂടാതെ ഗീതകളുടെ സന്ദർഭശുദ്ധിയെ അറിഞ്ഞവൻ ജയദേവകവി മാത്രമേ ഉള്ളൂ എന്നു് അദ്ദേഹം കാര്യകാരണസഹിതം സമർത്ഥിക്കയും ചെയ്യുന്നു. ഇതിലേക്കു് ഉമാപതിധരൻ തുടങ്ങിയുള്ള മറ്റു കവികളെ അദ്ദേഹം വിമർശിച്ചിട്ടുണ്ടുതാനും.

''ഗിരാം = വചസാം — സന്ദർഭശുദ്ധിം = ഗുണാലംകാരസംപന്ന ഗ്രന്ഥരചനാവിശേഷം ജയദേവ ഏവ ജാനീതേ നാന്യഃ'' — എന്നത്രേ രസമഞ്ജരീവ്യാഖ്യാകാരൻ അതിനെ വ്യാഖ്യാനിച്ചിരിക്കുന്നതു്. അതായതു പരിശുദ്ധമായി മനോഹരമായുള്ള പദഗുംഭനരീതിയെ അറിയുന്നവൻ ജയദേവൻ മാത്രമാകുന്നു. ഇരയിമ്മൻതമ്പിയുടെ ഉൽകൃഷ്ടമായ അനന്യസുലഭമായ ഭാഷാശുദ്ധിയെത്തന്നെയാണു് ജയദേവമഹാകവി തന്റെ വാക്സന്ദർഭശുദ്ധിയുടെ ഒരംശമായി വാഴ്ത്തിയിരിക്കുന്നതു്. ഏവംവിധമായ ശബ്ദാത്ഥചാതുരിയാൽ ഹൃദയംഗമമാണു് സകവിതയെന്നു് ജയദേവർ ഇവിടെ പ്രത്യേകിച്ചു പറയുന്നു.

സംഗീതമാധുര്യത്തെ സമാകഷ്കമാക്കുന്നതിനു് ശബ്ദാലങ്കാരങ്ങൾക്കുള്ള കഴിവു് ഒന്നു വേറെതന്നെയാണു്. ഇതിനു് പ്രധാനമായ ഉദാഹരണം ജയദേവമഹാകവിയുടെ ഗീതഗോവിന്ദമത്രേ. ആ മോഹനകാവ്യത്തിന്റെ വിശേഷത്തരമായ പ്രശസ്തിക്കു പ്രധാന നിദാനം അതിലെ ഹൃദയഹാരിയായ ഭാഷാലാളിത്യം ഒന്നുമാത്രമാണു്. വാസ്തവത്തിൽ ശബ്ദമാധുരി സംഗീതമാധുരിക്കു് എന്നും സഹായകമായിത്തന്നെ നിലകൊള്ളുന്നു എന്ന പരമാത്ത്തിനു് ഗീതഗോവിന്ദം തന്നെയാണു പ്രമാണഗ്രന്ഥം. കഥകളിക്കു് യഥാർത്ഥമാസ്ഥദൈവമഹാകവിയാകുന്നു. അദ്ദേഹത്തെ അനുകരിച്ചത്രേ ആട്ടക്കഥാകർത്താക്കൾ തങ്ങളുടെ കൃതികളെ നിർമ്മിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ഗീതഗോവിന്ദം തന്നെ, പരമാർത്ഥം പറഞ്ഞാൽ ഒരാട്ടക്കഥയാണു്. ഭഗവാൻ, രാധ, സഖി ഇങ്ങനെ മൂന്നു പാത്രങ്ങൾ മാത്രമേ ഉള്ളൂ എങ്കിലും അതിന്റെ അഭിനയരീതി കഥകളിപോലെതന്നെ. കവിവാക്യം ശ്ലോകത്തിലും കഥാപാത്രങ്ങൾതമ്മിലുള്ള സംഭാഷണം ഗാനരൂപത്തിലും ആയിട്ടാണല്ലോ കഥകളിയിൽ കണ്ടുവരുന്നതു്. ഈ സമ്പ്രദായം ഗീതഗോവിന്ദത്തിൽനിന്നും പകർത്തിയതാണു്. അതായതു് അഷ്ടപദിയെ അനുകരിച്ചു് മാനവേദമഹാരാജാവു രചിച്ച കൃഷ്ണനാട്ടത്തെ മാതൃ

കയാക്കി കൊട്ടാരക്കരത്തമ്പുരാൻ നിർമ്മിച്ച ആട്ടക്കഥയിൽ ഈ വക പ്രധാന രോഗങ്ങളും സംക്രമിച്ചു എന്നതുതന്നെ പറയണം.

സ്വകവിതായോഷയെ ശബ്ദാലങ്കാരവിഭ്രഷിതയാക്കി സഹൃദയസമക്ഷം അവതരിപ്പിച്ച ഭക്തോത്തംസമായ ജയദേവമഹാകവി നിപുണനായ ഒരു ദീർഘദർശിതന്നെയാണെന്നു പറയുന്നതിൽ തെറ്റില്ല. എന്തെന്നാൽ സ്വകൃതിയുടെ സർവ്വാതിശായിയായുള്ള വിജയത്തിനു് അവളെ ശബ്ദാലങ്കാരമോഹിനിയാക്കുക എന്ന ഏകമാർഗ്ഗമേയുള്ളൂ എന്നു് അദ്ദേഹം നേരത്തേതന്നെ കണ്ടു.

ജയദേവകവീന്ദ്രന്റെ കൃതിക്കുള്ള വിവിധങ്ങളായ കാവ്യഗുണങ്ങളും എല്ലാം ഒത്തിണങ്ങിയതാണു് ഇരയിമ്മൻതമ്പിയുടെ കവിതകളെന്നു് നിസ്സങ്കോചം നമുക്കു് ഉദ്ഘോഷിക്കാം. ഗീതഗോവിന്ദകർത്താവിനെപ്പോലെ 'ശ്രീവാസുദേവരതികേളികഥാസമേത'മായ ഒരു പ്രബന്ധം നമ്മുടെ കേരളീയ കവികോകിലം നിർമ്മിച്ചിട്ടില്ലെങ്കിലും 'ഹരിസ്മരണ'ത്തിൽ അദ്ദേഹം ഒട്ടുംതന്നെ പിന്നോക്കമല്ലായിരുന്നു. 'വിലാസകലകളി'ൽ ഇരയിമ്മൻതമ്പി ജയദേവരസമീപിക്കുന്നുണ്ടെന്നു പരമാർത്ഥത്തിനു് അനുനിഷ്യന്ദികളായ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാഹിത്യാങ്കുരങ്ങളുംതന്നെ സാക്ഷ്യംവഹിക്കുന്നു. അതിനാൽ നമ്മുടെ കവിസാർവ്വഭൗമനെ കേരളത്തിലെ 'ജയദേവർ' എന്നു വിളിക്കുന്നതു് ഏറ്റവും സമുചിതമായിരിക്കും. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭക്തിയുടെ പദവി എത്രകണ്ടുന്നതമാണെന്നു് ഗുരുവായൂരപ്പനെ വാഴ്ത്തുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ സുപ്രസിദ്ധമായ കീർത്തനത്തിൽനിന്നു മനസ്സിലാക്കാം. ആ കീർത്തനം കേട്ടിട്ടില്ലാത്ത വായനക്കാരുണ്ടെങ്കിൽ അവർക്കുവേണ്ടി അതു താഴെ ചേർക്കുന്നു.

ശ്രീരാഗം

പല്ലവി: കരുണചെയ്‌വാനെന്തു താമസം കൃഷ്ണ!
കഴലിണ കൈതൊഴുന്നേൻ

അനുപല്ലവി: ശരണാഗതന്മാർക്കിഷ്ടവരദാനം ചെയ്യ ചെമ്മേ
ഗുരുവായുപുരംതന്നിൽ
മരുവുമഖിലദുരിതഹരണദേവൻ (കരുണ)

ചരണം: 1. പിഞ്ഛരോരമണിഞ്ഞ പൂഞ്ചികുരുംഗിയും
പുഞ്ചിരി ചേർന്ന കൃപാപൂർണ്ണകടാക്ഷങ്ങളും
അഞ്ചിതവനമാലാഹാരകൗസ്തുഭങ്ങളും
പൊൻചിലമ്പും പദവും
ഭുവനമദന തവ കൃപാ കരുതുന്നേൻ (കരുണ)

2. താരിൽ തനുവി തലോടും ചാരുതരം ചേർന്ന പാദം
ദൂരത്തങ്ങിരുന്നോരുനേരത്തിൽ നിനച്ചാലും

ചാരത്തങ്ങു വന്നുപചാരത്തിൽ സേവിച്ചാലും
പാരിൽ തങ്ങിന തവ
പരമപുരുഷ നഖലു ദേവദേവയും (കരുണ)

3. ഉത്തരഭവസിന്ധോ ദുരിതസഞ്ചയമാകും
തിരതന്നിൽ മുഴുകുന്ന നരതതിക്കവലംബം
മരതകമണിവർണ്ണൻ ഹരിതനെയെന്നു തവ
ചരിതവർണ്ണനങ്ങളിൽ
സകല മുനികളും പറവതറിവെനധുനാ (കരുണ)

4. ധാതാവാദിയാം ലോകത്രാതാവായുള്ള ഗുരു–
വാതപുരവര നികേത ശ്രീപത്മനാഭ
പ്രീതി കലന്നിനി വൈകാതെ കനിവോടെന്റെ
വാതാദിരോഗം തീർത്തു
വരദ വിതര സകല കുശലാനിശം (കരുണ)

ഈ കീർത്തനം അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാതശമനത്തിനുപകരിച്ചു എന്നത്രേ ഐതിഹ്യം.

* * 9310 *

ക്ഷേത്രമാരെല്ലാം വിലാസകലകളിൽ കുതൂഹലികളായിരിക്കും എന്ന വാസ്തവം ജയദേവർതന്നെ വിളിച്ചുപറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. 'ഹരിസ്മരണവും' വിലാസകലകളിൽ കുതൂഹലവും അന്യോന്യമായ ബന്ധത്തോടുകൂടി മനുഷ്യപ്രകൃതിയിൽ ലയിച്ചുകിടക്കുന്ന ഗുണങ്ങളാണ്. ഈ ഗുണങ്ങളും സമ്പത്തിയിൽ ചലിക്കുന്നവയും തെറ്റാതെ ഉദ്ദിഷ്ടലക്ഷ്യത്തെ പ്രാപിക്കുന്നവയുമാകുന്നു. ശൃംഗാരമെന്ന രസരാജന്റെ പ്രതിനിധിയാണ് ഈ വിലാസകല. അതുതന്നെയാണ് ഈശ്വരചിന്തയും ശൃംഗാരരസവും ഒരേ ചിത്തവൃത്തിയിൽക്കൂടി പ്രസരിക്കുന്നവയെങ്കിലും ഭിന്നകേന്ദ്രങ്ങളെ പ്രാപിച്ച് വിഭിന്നമാർഗ്ഗം സ്വീകരിക്കുന്നത്. രണ്ടിന്റെയും വ്യാപാരം ഒന്നുതന്നെ. എന്നാൽ അതതിന്റെ അഭിരുചിയനുസരിച്ച് അവ പ്രത്യേക ലക്ഷ്യങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചു ഭിന്നതയെ പ്രാപിക്കുന്നു. പ്രാണപ്രേയസിയുടെ വിരഹത്തിൽ ഒരു പ്രിയതമൻ തന്റെ ചിന്തയെ അവളുടെ രൂപത്തിൽത്തന്നെ ലഗ്നമാക്കിയിരിക്കുന്നു. അതേസമയംതന്നെ ഒരു ക്ഷേത്രൻ ഈശ്വരനിൽ തന്റെ ഹൃദയത്തെ ലയിപ്പിച്ചു ധ്യാനിച്ചിരിക്കുന്നു. രണ്ടുപേരുടേയും വ്യാപാരം ഒന്നുതന്നെ. എങ്കിലും ഒന്നിനെ ക്ഷേത്രിയെന്നും മറ്റേതിനെ പ്രണയമെന്നും പറയുന്നു. വാസ്തവത്തിൽ വിരഹിയായ ആ കണവനു തന്റെ പ്രിയതമയുടെനേരെ തോന്നിയ ആ പ്രണയം ഒരുതരം ക്ഷേത്രിയും ക്ഷേത്രനു ഈശ്വരന്റെ നേരേ തോന്നിയ ആസക്തി ഒരുതരം പ്രേമവുംതന്നെയാണ്. ഈ രണ്ടു വികാരത്തിനും അതതിന്റെ ആരാധനാവിഗ്രഹത്തോടു നിസ്സീമമായ ഹൃദയരതിയും തോന്നിയിട്ടുണ്ട്. അതിനാൽ ആ രണ്ടുവിധ ഹൃദയരതിക്കുംതമ്മിൽ പ്രകടമായ

സാധ്യം ഉണ്ടെന്നുള്ളതിനു സംശയമില്ല. ഈ സാധ്യത്തെ ആധാരമാക്കിയുള്ള ക്ഷേത്രാഭാസങ്ങളെല്ലാം വിലാസകലകളിൽ കുറ്റമുള്ളവയായിരിക്കുമെന്നു പൊതുവേ പറവാൻ ഇടയായതു്. പരിപാവനമായ ഈ പ്രേമവിശേഷത്തിൽ മുഗ്ധമായ ആ മാംസമോഹത്തിന്റെ കണികപോലും തീണ്ടുകയില്ല. ജീവാത്മാ—പരമാത്മാക്കളുടെ ഐക്യത്തിലേക്കു മാർഗ്ഗദർശിയായ ഈ പ്രണയമാർഗ്ഗേ ഗോപാംഗനമാർ അന്വേഷിച്ചു വൃന്ദാവനത്തെ പ്രാപിക്കാൻ ഗോപികമാരെ പ്രേരിപ്പിച്ചതു്. ആ കഥതന്നെ ഇരയിമ്മൻതമ്പി 'രാസക്രീഡ'യെന്ന പേരിൽ ഹൃദയഹാരിയായ തിരുവാതിരപ്പാട്ടായി രചിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഒരു സംസ്കൃതപണ്ഡിതനു് ഗീതഗോവിന്ദം വായിക്കുമ്പോൾ ഉദ്ഭൂതമാകുന്ന ഭാവവികാരം ഈ തിരുവാതിരപ്പാട്ടു വായിക്കുമ്പോൾ ഒരു കേരളീയഭാഷാപണ്ഡിതനും ഉണ്ടാകും. എന്നാൽ രാസക്രീഡയുടെ ഒരു സംഗ്രഹം മാത്രമാണു നമ്മുടെ കവിവര്യൻ സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ള. അതിനാൽ ആ കൃതി തുലോം ചെറുതായ ഒരു ഗ്രന്ഥം മാത്രമാണു്. ഗീതഗോവിന്ദംപോലെ വിപുലമായി സർഗ്ഗങ്ങളായി തിരിച്ചുള്ള ഒരു കാവ്യമല്ല ഈ തിരുവാതിരപ്പാട്ടു്. അദ്ദേഹം രചിച്ചിട്ടുള്ള സുഭദ്രാഹരണം, രാസക്രീഡ എന്നീ രണ്ടു തിരുവാതിരപ്പാട്ടുകളും സാഹിത്യഗുണം തികഞ്ഞവയാണു്. മാതൃകയ്ക്കായി സുഭദ്രാഹരണത്തിൽനിന്നും ഒരു ഗാനം ഉദ്ധരിക്കാം. സുഭദ്രയിൽ അനുരക്തനായ അർജ്ജുനൻ ഗോവിന്റെ നിയോഗപ്രകാരം സന്യാസിവേഷം ധരിച്ചു് ദ്വാരകയിൽ പ്രവേശിച്ചു് ബലരാമനാൽ ഭക്തിസമേതം സ്വീകരിക്കപ്പെടുന്നു. സന്യാസിയെങ്കിലും യുവാവും സുന്ദരനുമായ അദ്ദേഹത്തെ കന്യാഗൃഹത്തിൽ പാർപ്പിച്ചുകൂടെന്നുള്ള ഗോവദിംഗിതത്തിനു വിപരീതമായി ബലദേവൻ അദ്ദേഹത്തെ കന്യാഗൃഹത്തിൽ പാർപ്പിക്കയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശുശ്രൂഷയ്ക്കു് സുഭദ്രയെത്തന്നെ നിയോഗിക്കയുംചെയ്തു. അങ്ങനെ സന്യാസിയും സുഭദ്രയും ഒരു ഗൃഹത്തിൽ പാർപ്പായി.

തരുണനായ സന്യാസിയെ നിത്യവും കണ്ടുകണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സൗന്ദര്യാദ്ഭുതം കണ്ണുകളാൽ നുകർന്നു് സ്നേഹമായ മാരതാപത്തിൽ മുഴുകിയ കൃഷ്ണസോദരിക്കു് യോഗിയെപ്പറ്റി ബലമായ സംശയം തോന്നുകയാൽ ഒരുദിവസം അദ്ദേഹത്തോടു ചോദ്യം ചെയ്യുന്നതാണു ഗാനവിഷയം.

ഗാനം

രാഗം—ഗോപികാവസന്തം

യോഗിനാഥന്റെ രൂപലാവണ്യം കാൺകയാലേ
നാഗേന്ദ്രഗാമിനിയായ മാധവിക്കും
മീനകേതനൻ തന്റെ ബാണങ്ങളേല്ക്കയാലേ
ദീനത സഹിയാഞ്ഞങ്ങൊരു ദിവസം
സന്യാസി ഭിക്ഷു തന്റെ മുന്നിലാമ്മാറു ചെന്നു
വന്ദിച്ചു നിന്നിവണ്ണം ചോദ്യംചെയ്തു

രാഗം—ബലഹരി

ധന്യനായീടുന്നൊരു നിന്തിരുവടിതന്നോ-
ടൊന്നൊണ്ടു ചോദിക്കുന്നു ഞാനുമിപ്പോൾ
ദിവ്യലോചനംകൊണ്ടു സർവ്വവുമറിയുന്ന
സർവ്വജ്ഞനല്ലോ ഭവാനെന്നു നൂനം.
അച്ഛനേറ ഭഗിനിയാം കന്തിക്കു സഖ്യമല്ലീ
സച്ഛ്രമാനസന്മാരാം പുത്രന്മാക്കും
തീർത്ഥങ്ങളാടുവാനായ് ധാത്രിയിൽ സഞ്ചരിക്കു-
പാർത്ഥനേറ വാർത്തകളെ കേൾപ്പാനുണ്ടോ!
പാർത്ഥനെന്നുള്ള വാർത്ത ചൊല്ലീടും പലപ്പോഴും
കീർത്തിമാനാകുമെന്നേറ സോദരൻ താൻ

VIDYODAYAM GRANTHASALA VIDYODAYAM GRANTHASALA
PALAYINKIL

രാഗം—ശ്രീരാഗം

ധന്യനാം വിജയനെ കാണായ്കകൊണ്ടു പാരം
ഖിന്നതയുണ്ടു മമ ജ്യേഷ്ഠനിപ്പോഴും
എന്നതുകൊണ്ടു ഞാനുമീദ്ദുരം ചോദ്യംചെയ്യു
അന്യഥാ കരുതൊല്ലേ നിർമ്മലാംഗ
കോമളഗാത്രിയുടെ കാമസൂചകം കേട്ടു
ഭീമസഹജനേവം ചൊന്നാനപ്പോഴും

ഈ ഒരു ഗാനംതന്നെ മൂന്നു രാഗത്തിലാണു രചിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു്.

ഇനി രാസക്രീഡ തിരുവാതിരപ്പാട്ടുകളിൽനിന്നും ചില ഗാനങ്ങളും ഉദ്ധരിക്കാം.

പന്ത്രുവരാടി—ചെമ്പട

എങ്കിലോ പണ്ടു പരമപുരുഷനാം
പങ്കജലോചനൻ പത്മനാഭൻ
ഭൂദേവിതന്നുടെ ഭാരമൊഴിപ്പാനായ്
ഭൂമീരമേശൻ യദുകുലത്തിൽ
നല്ലാർമണിയായ ദേവകീദേവിക്കു
നന്ദനനായവതാരംചെയ്തു
അമ്പാടിതന്നിലഗ്ഗോപകുമാരകൻ
അമ്പോടു വാണു സുഖിക്കുംകാലം
മുല്ലബാണോപമനായി വിളങ്ങിടും
മല്ലവിലോചനൻ മാധവന്റെ
ഉല്ലാസമൊന്നൊരു ശൃംഗാരലീലയും
ചൊല്ലാൻ തുടവിശേഷങ്ങളും
എല്ലാമനുദിനം കണ്ടുകണ്ടുരുയും
മല്ലാക്ഷിമാരാകും വല്ലവിമാർ

മുല്ലബാണൻ തന്റെ ബാണഗണങ്ങൾക്ക
നല്ലോരു ലാക്കായിതെന്നേ വേണ്ട
കാണിനേരമുള്ളിൽ മാറാതെ കണ്ണനെ
ധ്യാനിച്ചുതന്നെ വസിച്ചവരും.

സാരി മട്ട്—ചെമ്പട.

ഇങ്ങിനെ ഗോപിവിലാസിനിമാരവരെല്ലാവരുമമ്പോ—
ടംഗജശരതതികൊണ്ട വളന്നോരു താപത്തോടെ
അന്യചിന്ത വെടിഞ്ഞവരംബുജാക്ഷൻതന്നി—
ലന്യനം കാമാർത്തിപൂണ്ട മേവുംകാലം
അംബുജലോചനനംഗനമാരുടെയിംഗിതങ്ങളെല്ലാം
തന്മനതാരിലറിഞ്ഞു തദീപ്സിതപൂർത്തിചെയ്വാൻ
കാളിന്ദീതടിനി തന്റെ തീരംതന്നിൽ പുക്ക
കേളിചെയ്വാനുദ്യോഗിച്ചു വാസുദേവൻ
മധുരതപെരുകിന മുരളീഗാനവിശേഷംകൊണ്ടങ്ങോറം
മധുരിപുവഖിലദിഗന്തവുമുടനെ പൂരിപ്പിച്ചു.
മന്ദമാരുതനും നല്ല ചന്ദ്രികയുമേറെ
നന്ദസുതനെ തുയ്യമനുകൂലമായി.
സുന്ദരിമാരോടുകൂടി രമിപ്പതിനാശയോടെ നല്ല
വൃന്ദാവനമതിൽ നിന്നുടനഴകിനോടരവിന്ദാക്ഷൻ
ചേണെഴുന്ന വേണുഗാനം കേട്ടനേരം പാരം
ഏണാക്ഷിമാർക്കുള്ളിൽ മോഹമുണ്ടായ്വന്നു
കുന്ദശരാർത്തി കലർന്നു വരമ്പോട് നന്ദസുതൻ തന്റെ
സന്നിധിയതിലതിസംഭ്രമമോടു ഗമിച്ചെല്ലാരും
ഇന്ദിരാവല്ലഭൻ തന്റെ മന്ദഹാസമു—
ചന്ദ്രിക ചേർന്ന മുഖേന്ദുബിംബം കണ്ട
മന്ദാക്ഷാനതമൗലികളായി മുകുന്ദോപാന്തേ നിന്നു
സുന്ദരിമാരുമമന്ദമനംഗശരാർത്തി പൂണ്ട

ശൈശവത്തിൽത്തന്നെ മൂകനായിത്തീർന്ന് കാഞ്ചീകാമാക്ഷിയെ ശരണംപ്രാപിച്ച് ആ തൃപ്പാദം ഭജിച്ച വളർന്ന മൂകമഹാകവി ദേവീപ്രസാദത്താൽ വാചാലനും കവിയുമായിത്തീർന്നശേഷം നിർമ്മിച്ച പഞ്ചശതി വായിക്കുന്നവർക്ക് ക്ഷേത്രമാരുടെ വിലാസകലാകുതൂഹലത്തിനു വേണ്ടുവോളം ഉദാഹരണങ്ങളും ലഭിക്കും. ആ ഗ്രന്ഥത്തിലെ ആര്യാശതകത്തിൽനിന്നും, വായനക്കാരുടെ അറിവിനായി ചില പദ്യങ്ങളും ഉദ്ധരിക്കാം.

1. കാരണപരചിദ്രൂപാ
കാഞ്ചീപുരസീമനി കാമപീഠഗതാ
കാചനവിഹരതി കരുണാ
കാശ്മീരസ്തബകകോമലാംഗലതാ

2. കംചന കാഞ്ചീതിലകം
കരധൃതകോദണ്ഡബാണസൃണി പാശം
കഠിനസ്തനഭരനമ്രം
കൈവല്യാനന്ദകന്ദമവലംബേ

3. ചിന്തിതഫലപരിപോഷണ
ചിന്താമണിരേവകാഞ്ചിനിലയാമേ
ചിരതരസുചരിതസുലഭാ
ചിത്തം ശിശിരയതു ചിത്സുധാധാരാ

4. കുടിലകചം കഠിനകുചം
കുങ്കുമതികാന്തി കുങ്കുമച്ഛായം
കുരുതേ വിഹൃതി കൊഞ്ചൃാം
കുലപവ്വ്തസാവ്ഭൗമസവ്വ്സ്വം

5. പഞ്ചശരശാസ്ത്രബോധന–
പരമാചാര്യേണ ദൃഷ്ടിപാതേന
കാഞ്ചീസീമ്നികുമാരീ
കാചനമേഹയതികാമജേതാരം

6. പരയാ കാഞ്ചീപുരയാ
പവ്വ്തപര്യായപീനകുചഭരയാ
പരതന്ത്രാ വയമനയാ
പങ്കുജസബ്രഹ്മചാരിലോചനയാ

7. ഐശ്വര്യമിന്ദുമൗലേ–
രൈകാത്മ്യപ്രകൃതി കാഞ്ചിമധ്യഗതം
ഐരുവകിശോരശേഖര–
മൈദം പര്യം ച കാസ്മി നിഗമാനം

8. ശ്രിതകന്മാസിമാനം
ശിഥിലിത പരമശിവ ധൈര്യമഹിമാനം
കലയേ പാടലിമാനം
കം ച ന കുഞ്ചുകിത ഭുവന ഭ്രമാനം

9. ആദ്യതകാഞ്ചീ നിലയാ–
മാദ്യാമാശ്രുഢയൗവനാടോപാം
ആഗമവതംസ കലികാ–
മാനന്ദാദ്വൈതകന്ദലീം വന്ദേ

10. തുംഗാരിരാമ കുചരേ–
ശൃംഗാരിതമാശ്രയാമി കാഞ്ചിഗതം
ഗംഗാധരപരതന്ത്രം
ശൃംഗാരാദ്വൈതതന്ത്രസിദ്ധാന്തം

ഇങ്ങനെ ഉദ്ധരിച്ചാൽ ഗ്രന്ഥം മുഴുവൻ ഉദ്ധരിക്കാം. അത്രമാത്രം മനോഹരങ്ങളായ കോമളപദങ്ങളും നിരത്തി ബന്ധിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു പ്രബന്ധമാണതു്. ഒരു കാമുകൻ തന്റെ പ്രിയഭോജനത്തെ വണ്ണിക്കുന്നതു പ്രതീതിയാണു് മേൽപ്പറഞ്ഞ ഗ്രന്ഥം വായിച്ചാൽ ഉണ്ടാകുന്നതു്. ഇങ്ങനെ ക്ഷേമേന്ദ്രർ വിലാസകലാകോവിദന്മാരായിരിക്കുമെന്നതിനു് വേറെയും പല ഉദാഹരണങ്ങളുണ്ടു്. അതങ്ങനെ നില്ക്കട്ടേ.

ഇനി തമ്പിയുടെ കൃതികളിൽ കാണുന്ന അലങ്കാരശാസ്ത്രപ്രധാനങ്ങളായ ശബ്ദാലങ്കാരങ്ങളെ ഒന്നു പരിശോധിക്കാം:

ആദ്യപ്രാസവും അന്ത്യപ്രാസവും

പുന്തേൻ വാണീ ശൃണു മമ വാണീ
പുവണി ഘനവേണീ
കാന്തേ സമയമഹോ രമണീയം
കനിവൊട്ടു വിലസുന്നു രജനീയം
കണ്ടാലും ശശിബിംബമുദാരം
കണ്ണേ കാളജടാലംകാരം
തണ്ടാർബാണമഹോത്സവദീപം
തരുണിനിരാകൃതതിമിരാടോപം
വിധി തന്ന നിധിയാമീ നന്ദിനീ—മേലിൽ
വിവിധകാമം തരുവാൻ നന്ദിനീ
വിധിവിലാസം നമുക്കു നന്നിനി—യിവം
വിധുമുഖി സവ്വലോകാ നന്ദിനീ ഹേ ജായേ
ധന്യേ മാലിനി നീ മമസദനേ
താനേ വന്നതിനാൽ ശശിവദനേ
മന്യേ മാമതിധന്യം ഭുവനേ
മദകളകളഹംസഞ്ചിതഗമനേ
മന്ദിരമിതു മമ മഹിതമായ്വന്നു
മാമകജന്മവും സഫലമായിന്നു
സുന്ദരി മഞ്ചമിതിങ്കലിരുന്നു
സുഖമൊട്ടു രമിച്ചീടുവതിന്നു.

ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസം

അരവിന്ദമിഴിമാരേ ഗിരമിന്നു കേൾക്കുമേ
ശരദിന്ദുമുഖിമാരെ സാദരം
കുരുവിന്ദദന്തിമാരെ
പരിചിൽ ക്രീഡകൾചെയ്തു
പെരുകുന്ന സുഖമേ നാം
മരുവീടേണമിന്നേരം



കട്ടത്ത ഭാവേന വില്ലും
എടുത്തു ബാണങ്ങളെല്ലാം
തൊടുത്തു ചൊരിഞ്ഞു മാരൻ
അടുത്തീടുന്ന
തടുത്തുകൊള്ളുവാനേതും
പടുതമില്ല മേ കൊങ്ക
തടത്താണ പൊളിയല്ല
മടുത്തുകം മൊഴിമാരെ

ധാത്തരാഷ്ട്രനും സേനയും ഗോഗ്രഹംചെയ്ത
വാർത്തകേട്ടതികോപേന
ധൂർത്തനത്തരൻ നാരീസദ്ധ്യം കേട്ടക്കവേ ചൊന്ന—
തോർത്തു കോപവുമുള്ളിലാർത്തിയും വളരുന്ന

ചൂതുകളിച്ചീടേണമിന്നഹോ നാമതി—
നേതും മുഷിച്ചിലില്ല യോഗിവര്യ
ചേതസി കൗതുകം വളർന്നിടുന്ന ഇപ്പോഴം
സാദരം കളിക്കുന്നേൻ കാങ്കതായം
ചൂതിലനർത്ഥമുണ്ടോം ഭ്രമിനാഥധർമ്മ—
ജാതചരിതമെല്ലാം കേട്ടിട്ടില്ലേ
നീതിജലധേ പുനരെങ്കിലും ഞാൻ നിന്റെ
പ്രീതിക്കായ് കളിക്കുന്നേൻ കാങ്കതായം
എന്നും പകിടപന്തിരണ്ടു വീഴും നമു—
ക്കെന്നു നിനച്ചിടൊല്ലേ യോഗിവര്യ
ഒന്നുകൂടെ കളിച്ചെന്നാകിലോ ഞാനിപ്പോഴം
വെന്നീടുമെന്നു നൂനം കാങ്കതായം
എല്ലാ കർമ്മങ്ങളിലുമെല്ലാപേരും ലോകെ
മല്ലാരി തന്റെ നാമം ചൊല്ലിടേണം
അല്ലലൊഴിഞ്ഞു സൗഖ്യം വന്നുകൂടും അതി—
നില്ല സംശയമേതും കാങ്കതായം.

തൃതീയാക്ഷരപ്രാസം

ഒളിച്ചുവന്ന ഗോക്കളെ തെളിച്ചുകൊണ്ടുപോകാതെ
വെളിച്ചത്തു വാടാ പോവാനയച്ചീടുമോ
കളിച്ചു നേണമൊന്നടക്കളത്തിൽ നമുക്കതിനു
വിളിച്ചീടുന്നിതാ നിന്നെ വലലനഹം

ത്രിഗർത്തനാഥന്റെ ഭുജമഹത്വമറിഞ്ഞിടാതെ
തിമത്ത മദത്തോടു വന്നെതിർത്ത നിന്നെ
വികർത്തനാത്മജൻ തന്റെ പൂർത്തിനയച്ചീടുവൻ
കിമർത്ഥം വികത്ഥനങ്ങളം നിരർത്ഥമഹോ

മദിച്ചു വെട്ടുവാൻ വന്ന മഹിഷത്തിനോട് സാമം
വദിച്ചാലതുകൊണ്ടേതും ഫലിച്ചീടുമോ
ഉദിച്ച ഗർവ്വമോടേവം കഥിച്ച നിന്നുടെ ദേഹം
പതിച്ചിടും ശരങ്ങൾകൊണ്ടവനിതലേ

കരികളും കിരികളും ഹരിണങ്ങളും ജംബുകങ്ങളും
ഗിരികളിൽ നിരവധി തുരുതുരനെ
പൊരുവതിനൊരുമിച്ച വരികിലുമൊരു ഭയം
ഹരിവരനുദിക്കുമോ കരുതുക നീ.

അനുപ്രാസം

അന്തകാന്തകവൈഭവം ഹൃദി ചിന്തിയാതെ മദാന്ധനായ്
ഹന്ത നിന്ദിത സപ്തന്തുവ്വിധന്തുടന്നവനാരെടാ
നിടിലനയനനു വിഹിതമിഹമഖഭാഗമിന്നു തരായ്കിലോ
കുടില നിന്നുടെ മഖമൊട്ടടലപി വടിവോടിഹ പൊടിയാക്കുവൻ
ഭക്ഷഭുജബലമക്ഷതം ഗ്രഹിയാതെ വന്നിതു ചൊൽകിലോ
ഇക്ഷണം ബഹുപക്ഷികൾക്കിഹ ഭക്ഷ്യമായ് വരുമറിക നീ
ചുടലയിൽ നടമാടി നീളെ നടന്നിടുന്ന കപാലിയാം
കടിലനദ്ധരഭാഗമിന്നു കൊടുക്കയില്ലതു നിർണ്ണയം
ദനുജാദിതിതനുജാഖിലമനുജാതി ഭുവനജാൻ
ഗിരിശ നിങ്കലരിശമുള്ളവരെയിഹ കണ്ടുകൊങ്കെ
കൊണ്ടുവരുവനചിരാൽ
സ്ഥലമാം കടൽ വിലമാം ഗിരി ജലമാം ക്ഷിതിതലവും
അടിയനോക്കിലുടനശേഷജഗദപി തടവതല്ലേ
ഝടിതി പൊടിപൊടിപ്പൻ
പുരശാസനവരശോണിതപരിശോഭിതപരശോ ഹരഗിരീ—
ശകരുനിദേശമെന്നധുനാ മയാവിധേയമായതീശ്വര.

ഇരയിമ്മൻതമ്പിക്കു് കൈരളിയേയും ശൈവാണിയേയും ഒന്നുപോലെ രഞ്ജിപ്പിക്കുവാനുള്ള പ്രാവീണ്യം കരഗതമായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം കൈകാര്യംചെയ്യുമ്പോൾ രണ്ടു ഭാഷകളെ സംബന്ധിച്ചും ഭാരതീദേവി അദ്ദേഹത്തിന്റെ രസനാഗ്രത്തിൽ ഒന്നുപോലെ നൃത്തംചെയ്തിരുന്നു. നമ്മുടെ കവിപ്രവരനു ലഭിച്ച ഈ അനുഗ്രഹത്തെ സ്മരിക്കുമ്പോൾ നൈഷധീയകർത്താവായ ശ്രീ ഹർഷമഹാകവി തന്നെപ്പറ്റി രചിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു പദ്യം ഓർമ്മവരുന്നു. അതു താഴെ ചേർക്കാം:

സാഹിത്യേ സുകുമാരവസ്തുനിദ്ധന്യായഗ്രഹഗ്രന്ഥിലേ
തർക്കേവാമയിസംവിധാതരിസമം ലീലായതേ ഭാരതീ
ശയ്യാവാസ്മൃദുത്തരച്ഛദവതീ ഭോഗൈരൊസ്തൃതാ
ഭ്രമിവ്വാ ഹൃദയംഗമോ യദിപതിസ്തുല്യാരതിർന്യോഷിതാം.

അതായതു് സുകുമാരവിഷയമായ സാഹിത്യത്തിലോ അല്ലെങ്കിൽ കക്ശനിയമങ്ങളാൽ ജടിലമായ തക്കത്തിലോ ഇതിൽ ഏതിലായാലും കൊള്ളാം, ഞാൻ പ്രവത്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴും, ഭാരതീദേവി തുല്യനിലയിൽ എന്നോടൊന്നിച്ചു വിഹരിക്കുന്നു. എന്തെന്നാൽ മൃദുവായി അതിശ്രേഷ്ഠമായ വിരിപ്പോടുകൂടിയ കിടക്കയിലായാലും ശരി ദർഭകൂർച്ചം വിരിച്ച വെറും നിലത്തായാലും ശരി, കാന്തൻ ഹൃദയംഗമനാണെങ്കിൽ തരുണിമാക്കു് കാമലീലയിലുള്ള അഭിനിവേശം തുല്യമത്രേ.

ഇതുതന്നെയാണു് സംസ്കൃതത്തേയും മലയാളത്തേയും സംബന്ധിച്ചു് വാഗ്ദേവതയ്ക്കു നമ്മുടെ കവിവര്യന്റെനേരേയുള്ള മനോഭാവം. അക്ലിഷ്ടകോമളങ്ങളായ പദങ്ങളും യാതൊരു പ്രതിബന്ധവുംകൂടാതെ അമൃതാംബുധിയിലെ കല്ലോലപരമ്പരപോലെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തിൽനിന്നും യഥേഷ്ടം നിർഗ്ഗളിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെയിരിക്കും. സന്ദർഭോചിതമോ രസാനുഗ്രഹണമോ അല്ലാത്ത ഒരു പദം പ്രയോഗിക്കാൻ തമ്പിക്കു വശമല്ല. വാക്കുകളുടെ വിന്യാസശുദ്ധിയെ അറിയുന്ന ഒരു കവി തമ്പിയെപ്പോലെ കേരളത്തിൽ വേറെയുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല. അതുതന്നെയാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതികളുടെ പരിപൂർണ്ണ വിജയത്തിനു പ്രഥമകാരണവും.

കീചകൻ വിരാടരാജ്യത്തിലെ മഹാരാജ്ഞിയായ സുദേഷ്ണാദേവിയുടെ സഹോദരനാണു്. പോരെങ്കിൽ അയുതഗജബലവാനും വിരാടസേനയുടെ നായകനുംകൂടിയാണതാനും. പഴയ ഭാരതഖണ്ഡത്തിലെ എണ്ണപ്പെട്ട രാജ്യങ്ങളിൽ ഒന്നാണു വിരാടം. ഇത്രയും വിപുലമായ ഗോധനമുള്ള മറ്റൊരു രാജ്യം അന്നു ഭാരതത്തിലുണ്ടായിരുന്നില്ല. ആ മഹാരാജ്യത്തിൽ എങ്ങും തന്നെ തന്റെ ആജ്ഞയെ നടത്താൻ കീചകനു യാതൊരു വിഷമവും ഇല്ലതന്നെ. തന്റെ ഏതാഗ്രഹവും നിമിഷത്തിനുള്ളിൽ സാധിപ്പാനുള്ള സകല സൗകര്യങ്ങളും കീചകനുണ്ടു്. ഇത്രമാത്രം ഉന്നതപദവിയിൽ സ്ഥിതനായ ആ രാജസ്യാലന്റെ ഹൃദയത്തെ ആകഷ്ടിക്കാൻ കഴിവുള്ള ഒരു സുന്ദരി വിരാടരാജ്യത്തിൽ ഉണ്ടായില്ല. അവന്റെ ഹൃദയതന്ത്രികളെപ്പോലും കാമതാപത്താൽ തളർത്തുവാൻ പോരുന്ന ലാവണ്യവിലാസം ദ്രൗപദീദേവിയിൽ മാത്രമേ തരംഗിതമായി കാണപ്പെട്ടുള്ളൂ. അത്രമാത്രം ദിവ്യമായ ലാവണ്യധോരണിയെ വർണ്ണിക്കുന്നതിനു മാറു കവികുലസമുചിതങ്ങളായ പദരത്നങ്ങളെ തേടിനടക്കുമായിരുന്ന ആ സന്ദർഭത്തെ നമ്മുടെ കവികോകിലം ഹൃദയമോഹനമായ ഒരു പാദംകൊണ്ടു് ആലോചനാമൃതമാക്കുംവണ്ണം വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു. അതെങ്ങനെയെന്നു നമുക്കു നോക്കാം:

വിലോചനാസേചനകാംഗസൗഷ്ഠവാം
വിലോക്യപാഞ്ചാലനരേന്ദ്രനന്ദിനീം

വിരാടപത്നീസഹജോ മഹാബലഃ
സുരാത്തരോവാചമുവാച കീചകഃ

'വിലോചനാസേചനകാംഗസൗഷ്ഠവാം' കണ്ടാലും കണ്ടാലും കണ്ണിനു തൃപ്തിവരാത്ത എന്നാണു് വിലോചനാസേചനകത്തിനർത്ഥം. അങ്ങനെയിരിക്കുന്ന അംഗസൗഷ്ഠവത്തോടുകൂടിയ പാഞ്ചാലനരേന്ദ്രനന്ദിനിയെക്കണ്ടിട്ടു് വിരാടപത്നീസഹജനും മഹാബലനുമായ കീചകൻ സുരാത്തരനായിട്ടു പറഞ്ഞു. ഇതാണു് മേൽപ്പറഞ്ഞ ശ്ലോകത്തിന്റെ സാരം. കണ്ടാലും കണ്ടാലും കണ്ണുകുക്കു് തൃപ്തിവരാത്ത സൗന്ദര്യത്തെ എങ്ങനെയാണു വർണ്ണിക്കുക? അത്രകണ്ടു ദിവ്യമായ സൗഷ്ഠവത്തെ 'വിലോചനാസേചനകം' എന്ന വിശേഷണംകൊണ്ടു സമ്പൂർണ്ണമായി വർണ്ണിപ്പാൻ ധൈര്യപ്പെട്ട നമ്മുടെ കവീന്ദ്രനോടൊപ്പം ഉചിതജ്ഞൻ ലോകത്തിൽ മറ്റൊരു കവിയില്ല.

രുക്മിണീസ്വയംവരം കഥയിൽ രുക്മിണിയെ സ്വയംവരമണ്ഡപത്തിൽ അവതരിപ്പിക്കുന്ന ഒരു പദ്യമുണ്ടു്. എന്നെ പലപ്പോഴും പുളകംകൊള്ളിച്ചിട്ടുള്ള ആ സുധാമധുരമായ പദ്യം താഴെ ചേർക്കാം:

കണ്ഠാലങ്കാരഹീരാങ്കുരരുചിരരുചിപ്രോല്ലസദ്ബ്രഹ്മസൂത്രപദ്മാ
വ്യാപൽഗർപ്പാദയുഗ്മകൃതനിതമണിനൂപുരാകോടിവാചാലവീഥിഃ
ബിഭ്രാണാകങ്കണാളീജ്വലദനലകനദ്രത്നകാന്താസഭാംതാം
തനുവീരാജന്യപാളീഹൃദയകമലിനീരാജഹംസീ വിവേശ.

മൃദുലളിതമായ പദഘടനകൊണ്ടും ഉൽക്കൃഷ്ടമായ ശയ്യാഗ്രഥനംകൊണ്ടും മധുരവർണ്ണനംകൊണ്ടും പേതസ്സമാകർഷകമായ ഈ പദ്യം പുളകോദ്ഗമകാരിയായ സാഹിത്യത്തിനു് ഒരൊന്നാംതരം ഉദാഹരണംതന്നെയാകുന്നു. എന്നാൽ വെറും പ്രകൃതിരാമണീയകവിശേഷണമായ 'വിലോചനാസേചനകം' എന്ന പദത്തിന്റെ ആലോചനാമൃതത്വത്തെ ഓർത്താൽ കണ്ഠാലങ്കാരാദിയായ അംഗവിശേഷണങ്ങളെ വർണ്ണിച്ച ശരീരലാവണ്യത്തെ ഉൽകൃഷ്ടമാക്കുവാനുള്ള യത്നം വെറും നിരർത്ഥകമെന്നതന്നെ പറയണം. ഈയിമ്മൻതമ്പിയുടെ മണിപ്രവാളശ്ലോകോദാഹരണമായി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഗാനങ്ങളിൽ ഒന്നിനെക്കൂടി ഉദ്ധരിച്ചശേഷം ഈ ഉപന്യാസം തുടരാം. ഉത്തരാസ്വയംവരംകഥയിൽ കണ്ണന്റെ ആത്മപ്രശംസയെ അപലപിച്ചു് കൃപാചാര്യർ പറയുന്ന വാക്കുകളാണു്.

രാഗം: വൃന്ദാവനസാരംഗം—ചെമ്പട താളം

കണ്ണ! പാർത്ഥസദൃശനരിഹ കാർമുകപാണികളിൽ
നിന്നിയമിഹ വാക്കിൽ മാത്രമല്ലോ നിന്റെ വീര്യമെല്ലാം മഹാജള!

1. അന്യരാലശക്യഭേദ്യന്ത്രമതാശ്ര മറിച്ചില്ലേ നൃപ–
കന്യകാം നിങ്ങളം കണ്ടിരിക്കവേ കൈസ്സലാക്കിയില്ലേ
ജന്യശ്രൂരന്തരകരാജ്യം ജവമൊട്ടു ചെന്നില്ലേ ശര–
മന്യതന്നെ സമരഭൂവി മടക്കിയ മാന്യവീരനല്ലേ കിരീടി. (കണ്ണ!)

2. അഷ്ടമൂർത്തി പാർത്ഥവിക്രമങ്ങളെ അഴകൊട കണ്ടല്ലേ പരി–
ഷ്ണനായ് കൊടുത്ത പാശുപതമതു ഹൃദി തവ നിനവില്ലേ
വിഷ്ണുപഷ്ണ ഘോഷയാത്രയുടെ കഥ വിശ്രുതരായല്ലേ ഹാ!
കഷ്ണിന്നിതൊക്കെയും മറന്ന വികഥനങ്ങളെല്ലാം വൃഥൈവ!
(കണ്ണ!)

3. വിജയനുടയ കീർത്തി പാരിലാകവേ വിലസിടുന്ന സതതം യുധി
ഭീജബലേന വെന്ന നമ്മെ വിരവൊട പേക്ഷമവൻ നിയതം
അജഗജങ്ങൾപോലെ നീയുമവനും ഹന്ത സവ്വിദിതം സ–
ന്ത്യജനിജപ്രശംസകളറിവൻ ഞാൻ തൃക്രതുജ്ഞ! ചരിതം തവീയം.
(കണ്ണ!)

''മധുരമധുരഭാഷാ സംസ്തുതന്യോന്യസമ്മേളനമുഖിലേ''ങ്ങളായി ഈദൃശങ്ങളായുള്ള പദ്യതല്ലജങ്ങൾ അനവധി നമ്മുടെ കവിവര്യന്റെ കൃതികളിൽ ഇനിയും സുലഭമാണ്. ശബ്ദാലങ്കാരങ്ങളിൽ പ്രഥമഗണ്യമായ യമകത്തെക്കുടി വിമർശിച്ചിട്ട് നമുക്ക് ആ ഭാഗം അവസാനിപ്പിക്കാം.

മഹാകവി ഈയ്മ്മൻതമ്പിയുടെ അധ്യക്ഷ്യമായ വ്യക്തിത്വം അതിന്റെ അത്യുന്നതമായ നിലയിൽ ദൃശ്യമാകുന്നതു് ഇതരകവികളുടെയും അദ്ദേഹത്തിന്റെയും യമകപ്രയോഗങ്ങളെ താരതമ്യപ്പെടുത്തി നോക്കുമ്പോളാണ്. മഹാവൈയാകരണനും പദങ്ങളെ യഥേഷ്ടം പന്താടുവാൻ അതിവിദഗ്ധനും സംഗീതരസികനും നടനകലാകുശലനുമായ കോട്ടയംതമ്പുരാൻ പോലും ഒന്നുരണ്ടു സന്ദർഭങ്ങളിൽ യമകരചനയിൽ പിഴ്ച്ച ക്ലേശങ്ങളും അനുഭവിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു പറയാതെ തരമില്ല. കൂടാതെ അവിടത്തെ സുപ്രസിദ്ധമായ ഒരു യമകപദ്യത്തെ വ്യാഖ്യാനിച്ചതിൽ ആധുനികപണ്ഡിതന്മാർ പ്രദർശിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള ചില ബാലിശങ്ങളായ പദവിന്യാസങ്ങളും അസ്മാദൃശന്മാരായ അല്പജ്ഞന്മാരെപ്പോലും അമ്പരപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. ശ്ലോകത്തെ ഉദ്ധരിച്ച് അതിനു് ആധുനികവിപശ്ചിന്മണികൾ ഐകകണ്ഠ്യേന രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ള വ്യാഖ്യാനത്തെയും താഴെ ചേർക്കുന്നു.

ദുർവ്വാസാവു് പാണ്ഡവരെ ദർശിപ്പാനായി വനത്തിൽ ചെന്നു് അവരുടെ സന്നിധിയിൽ പ്രവേശിക്കുന്നതാണു സന്ദർഭം. അദ്ദേഹത്തെ ഭക്തിയോടെ സ്വീകരിച്ചു പൂജിച്ചിരുത്തി ധർമ്മപുത്രർ കുശലം പറയുന്നതായിട്ടാണു ശ്ലോകം സൂചിപ്പിക്കുന്നതു്.

ശ്ലോകം:

പുരോഹിതം മുനിമുപവിഷ്ടമാസനെ
പുരോഹിതം നിജമുപവേശ്യ ധർമ്മജഃ
പുരോഹിതപ്രകൃതിരനേന ഹസ്തിനാൽ
പുരോഹിതപ്രഹിതമുവാചസാഞ്ജലിഃ

പണ്ഡിതന്മാരായ വ്യാഖ്യാതാക്കളുടെ പാഠമനുസരിച്ചാണ് പദ്യം മുകളിൽ കുറിച്ചിരിക്കുന്നത്. അവരെല്ലാവരും ഏകകണ്ഠമായി രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ള വ്യാഖ്യാനവും അടിയിൽ കൊടുക്കുന്നു:

(ശ്ലോകം 17) (പുരാ) മുമ്പുതന്നെ (അനേന) ഈ ദ്വ്യാസാവി നാൽ (ഊഹിതപ്രകൃതിഃ) ഊഹിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന സ്വഭാവത്തോടു കൂടിയ; (ധർമ്മജഃ) ധർമ്മപുത്രർ; (നിജം) സ്വകീയമായ–തന്റെ; (പുരോഹിതം) ആചാര്യനെ–ധൗമ്യനെ; (പുരഃ ഹി) മുൻഭാഗത്തുതന്നെ 'ഹി' ശബ്ദം ഏവകാരാർത്ഥകം; (ഉപവേശ്യ) ഇരുത്തി; (ഹസ്തിനാൽ) ഹസ്തിനമെന്ന; ഹാസ്തിനമെന്നാകുന്ന ശരിയായ രൂപം. സംജ്ഞാ ശബ്ദമാകയാൽ വിശേഷ്യത്തെ അനുസരിച്ച് ലിംഗവ്യത്യാസം വന്നിട്ടില്ല. (പുരഃ) പുരിയിൽനിന്നു (അഹിതപ്രഹിതം) ശത്രുവായ ദുര്യോധനനാൽ അയയ്ക്കപ്പെട്ട; (തം മുനിം) ആ ദ്വ്യാസസ്സിനോട്; (സഞ്ജലിഃ) കൂപ്പുകൈയോടുകൂടിയവനായിട്ട് (ഉവാച) പറഞ്ഞു.

സാരം—പണ്ടേതന്നെ ദ്വ്യാസസ്സിനാൽ ഊഹിക്കപ്പെട്ട പ്രകൃതിയോടുകൂടിയ യുധിഷ്ഠിരൻ തന്റെ ആചാര്യനെ മുൻഭാഗത്തുതന്നെ ഇരുത്തി ഹസ്തിനപുരത്തിൽനിന്നും ശത്രുവായ ദുര്യോധനനാൽ പ്രേഷിതനും ആസനത്തിൽ ഇരിക്കുന്നവനുമായ ദ്വ്യാസസ്സിനോട് കൈ കൂപ്പിക്കൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

വ്യാഖ്യാതാക്കളിൽ എനിക്കേറ്റവും ബഹുമാനം തോന്നിയിട്ടുള്ള ഒരു വ്യക്തിയും ഉറച്ച പണ്ഡിതനും വൈയാകരണനുമായ ഒരു മഹാന്റെ വ്യാഖ്യാനമത്രേ മേൽപ്പറഞ്ഞതു്. പുരോഹിതപ്രകൃതി എന്ന പദത്തിനു് അദ്ദേഹം പറയുന്ന അർത്ഥം—'പുരാ ഊഹിതപ്രകൃതിഃ' മുമ്പുതന്നെ ഈ ദ്വ്യാസസ്സിനാൽ ഊഹിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന സ്വഭാവത്തോടുകൂടിയ—എന്നാണു്. ഈ അർത്ഥംകൊണ്ടു വായനക്കാക്കെന്താണു മനസ്സിലാകുന്നതു്? എന്തു പ്രകൃതിയാണൂഹിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു്? ഈ അർത്ഥത്തിനു് ഇവിടെ എന്താണു പ്രസക്തി? ധർമ്മപുത്രർക്കു് ഈ വിശേഷണംകൊണ്ടു് എന്താണൊരു മെച്ചം ഉണ്ടാകുന്നതു്? കഥാസന്ദർഭത്തിനെങ്കിലും ഈ വിശേഷണം കാമ്യമായ ഒരവസ്ഥാവിശേഷത്തെ പ്രദാനംചെയ്യുന്നുണ്ടോ? ഒന്നുംതന്നെയില്ല; പിന്നെ പുരാ + ഊഹിതം = പുരോഹിതം എന്നൊരു പദം ഉണ്ടാകാൻ സാധിച്ചു എന്നേ ആശ്വസിപ്പാനുള്ളു. അതിനു് ഈ പദ്യത്തോടു യോജിക്കുന്ന ഒരു ബന്ധവുമൊട്ടില്ലതാനും. പോരെങ്കിൽ ഹസ്തിനപുരത്തിൽനിന്നും ശത്രുവായ ദുര്യോധനനാൽ പ്രേഷിതനും ആസനത്തിൽ ഇരിക്കുന്നവനുമായ ദ്വ്യാസസ്സിനോടു പറഞ്ഞു. ദ്വ്യാസസ്സു് ആസനത്തിൽ ഇരുന്നതായിട്ടു് എങ്ങും പറയുന്നില്ല. രാജാവിന്റെ സമീപത്തേക്കു് അദ്ദേഹം വന്നു. ഉപചാരം കൂടാതെ അദ്ദേഹം ഇരിക്കയുമില്ല. ഏവംവിധം അനുചിതങ്ങളായ ചില ഘട്ടങ്ങളും ഈ വ്യാഖ്യാനത്തിലുണ്ടു താനും. ഇതെല്ലാം വൃത്തികെട്ട ഒരു വ്യാഖ്യാനം അനവദ്യമായ ഒരു ഭാവനയിൽ അങ്കുരം പ്രാപിക്കുന്നതെന്നു വിഷമമാണു്. കോട്ടയത്തുതമ്പുരാ

ന്ന് ഈ 'പുരാ ഊഹിതപ്രകൃതി' പ്രയോഗിച്ച് ഒരു യമകപദ്യം നിർമ്മിക്കത്തക്കവണ്ണം പദോരിദ്രം ഉണ്ടാവുമെന്നും വിചാരിക്കവയ്യ. അതിനാൽ ശ്ലോകത്തിന്റെ ശരിയായ പാഠം താഴെ ചേർത്തു് അതിനെ വ്യാഖ്യാനിക്കാൻ യത്നിക്കുന്നു.

പുരോഹിതം മുനിമുപവിഷ്ടമാസനെ
പുരോഹിതം നിജമുപവിശ്യധർമ്മജഃ
പുരോഹിതപ്രകൃതിരനേന ഹസ്തിനാൽ
പുരോഹിതപ്രഹിതമുവാച സാഞ്ജലിഃ.

പുരോഹിതപ്രകൃതിഃ ധർമ്മജഃ = പുരോഹിതപ്രകൃതിയായ ഏതു കാര്യവും മുന്നിട്ടുനിന്നു പ്രവർത്തിക്കുക ശീലമുള്ള ധർമ്മപുത്രർ (എന്നർത്ഥം). 9310

പുരഃ ഹി ആസനേ ഉപവിഷ്ടം നിജം പുരോഹിതം തം മുനിം ഉപവിശ്യ = പുരോഭാഗത്തിൽ ആസനത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന തന്റെ പുരോഹിതനായ ആ മുനിയെ (ധൗമ്യനെ) സമീപിച്ചിട്ടു ; അനേന = അദ്ദേഹത്തോടൊന്നിച്ചു്, അതായതു് അദ്ദേഹത്തെയും കൂട്ടിക്കൊണ്ടു് ഹസ്തിനാൽ പുരഃ = ഹസ്തിനപുരത്തിൽനിന്നും അഹിതപ്രഹിതം = ശത്രുവായ ദുര്യോധനനാൽ പറഞ്ഞയയ്ക്കപ്പെട്ട (തം ദ്വൈസംസം) ആ ദ്വൈസസ്സിനോടു് സാഞ്ജലിഃ ഉവാച = കൂപ്പുകൈയോടെ പറഞ്ഞു.

ദ്വൈസാമഹർഷിയുടെ മാഹാത്മ്യം വിചാരിച്ചാൽ അദ്ദേഹത്തെ സൽക്കരിക്കുന്ന രീതി എത്രയും ഉൽകൃഷ്ടമായിരിക്കണമെന്നു കരുതിയിട്ടാണു് യുധിഷ്ഠിരചക്രവർത്തി തന്റെ കുലഗുരുവായ ധൗമ്യനെയും കൂടെ കൊണ്ടുപോയി ശങ്കരാംശോദ്ഭൂതനായ ആ തപോധനനെ സ്വപ്രണാമം സ്വീകരിച്ചതു്. പ്രാചീനഭാരതത്തിലെ എല്ലാ രാജാക്കന്മാരും വിശിഷ്ടാതിഥികളെ സൽക്കരിക്കുമ്പോൾ തങ്ങളുടെ കുലഗുരുവിനെ മുമ്പേ നടത്തി ചെന്നാണു് അതിഥിയെ സ്വീകരിക്കുന്നതു്. അതൊരു ബഹുമാനപ്പെട്ട അതിഥിസൽക്കാരച്ചടങ്ങായി മൻകാലങ്ങളിൽ ആചരിച്ചുപോന്ന എന്നുള്ള വസ്തുത പുരാണങ്ങളിൽനിന്നു മനസ്സിലാക്കാം. ആ പതിവിൻപടി ധർമ്മപുത്രരും അതിഥിസ്വീകാരം ആചരിച്ചു. ഈ അർത്ഥത്തിലാണു് പ്രസ്തുത ശ്ലോകത്തെ ഗ്രഹിക്കാവുന്നതെങ്കിൽ ആ ശ്ലോകരചനയിൽ കോട്ടയം തിരുമേനി ക്ലേശിക്കേണ്ടിവന്നതായി ഊഹിക്കാൻ അവസരമില്ല. ശ്ലോകത്തിൽത്തന്നെ അന്വയപാംഗദം തിരുകിക്കയറ്റി പിന്നെ അതിനെ വ്യാഖ്യാനിക്കാൻ പണിപ്പെടുന്ന പണ്ഡിതശ്രേഷ്ഠന്മാരെപ്പറ്റി എന്തു പറയാനാണു്. അവർ ചിലപ്പോൾ പ്രശസ്തന്മാരായ ഗ്രന്ഥകാരന്മാരെക്കൂടി കൊള്ളരുതാത്തവരാക്കുവാൻ പഴുതുകൊടുക്കുന്നു.

ഇതുപോലെതന്നെ നളചരിതം ആട്ടക്കഥയ്ക്കു് ചില പുതിയ പാഠങ്ങളുംകൊണ്ടു് കുറെ വ്യാഖ്യാനങ്ങളും ഇറങ്ങിയിട്ടുണ്ടു്. അവരുടെ പാഠങ്ങളും കേട്ടാൽ ചിരിക്കാൻകൊള്ളാമെന്നല്ലാതെ മറ്റൊന്നും പറ

യാൻ കാണുന്നില്ല. നളചരിതത്തിൽ പാഠഭേദങ്ങൾക്കു ധാരാളം വകയുണ്ടുതാനും. പിന്നെ വെറും സാധാരണപദങ്ങൾക്കുപോലും ചിലയിടങ്ങളിൽ ഇവരുടെ വ്യാഖ്യാനങ്ങൾ വായിച്ചാൽ മൂക്കത്തു വിരൽ വച്ചുപോകും. 'ഉർവ്വീപതി' എന്ന വാക്കിനു സാധാരണ അർത്ഥം രാജാവെന്നാണു്. കഥാസന്ദർഭത്തിലും ഈ അർത്ഥംതന്നെ യോജിക്കുന്നതായിരിക്കും. എന്നാൽ നമ്മുടെ വിദ്വാന്മാർ തെറ്റിദ്ധരിച്ചിട്ടോ മറ്റുള്ളതുകൊണ്ടോ ആ അർത്ഥമല്ല സ്വീകരിക്കുന്നതു്. ഉർവ്വീപതി എന്ന പദത്തിനു് അവർ വിഷ്ണു എന്നു് അർത്ഥം പറയും. ശരിയാണല്ലോ. വിഷ്ണു ലക്ഷ്മീദേവിയുടെയും ഭൂദേവിയുടെയും ഭർത്താവെന്നു പ്രസിദ്ധമാണു്. അതാക്കും നിഷേധിക്കുവാൻ വയ്യതാനും. എന്നാൽ ഈ അർത്ഥം സന്ദർഭത്തിനു യോജിക്കാത്തതാകയാൽ യോജിപ്പിക്കാൻവേണ്ടി എന്തെങ്കിലും ഒരു വിസ്സിത്തംകൂടി പറഞ്ഞു് അർത്ഥത്തെ സാധൂകരിക്കയും ചെയ്യും. ഇതാണു് നമ്മുടെ വ്യാഖ്യാനം എഴുത്തുകാരുടെ പണി. അതങ്ങനെ നില്ക്കട്ടെ. ഇനിയും ചില യമകശ്ലോകങ്ങൾകൂടി എടുത്തുകാണിക്കാം. അവയുടെ കർത്താക്കൾ അവയെ നിർമ്മിക്കാൻ എത്രമാത്രം ക്ലേശം അനുഭവിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു നോക്കാം. വിദ്വാൻ കോയിത്തമ്പുരാന്റെ രാവണവിജയം ആട്ടക്കഥയിൽനിന്നാണു് ഇനി ഒരു യമകപദ്യം എടുത്തുകാണിക്കാൻപോകുന്നതു്.

തസ്മിൻ സമുദായുധിനാ—യൽ പത്രം തേനതാം ച സമുദായുധിനാ
ഗിരമാമലകാ മധുരാ—മധരയ്യഗതം ദുരന്തമലകാമധുരാ

നാ = നരൻ (മനുഷ്യൻ) യത് പത്രം = യാവനൊരുത്തന്റെ വാഹനമോ തസ്മിൻ = അവനിൽ യുധി = യുദ്ധത്തിൽ സമുദാ = മുത്തോടുകൂടി, സന്തോഷത്തോടുകൂടി സമുദ യുധിനാ = ഉയർത്തപ്പെട്ട ആയുധത്തോടുകൂടിയ അവനാൽ = രാവണനാൽ ആമലകാമധുരാം = ആമലകംപോലെ (നെല്ലിക്കപോലെ) അധുരയായ = ആദ്യം കസ്സുന്നതും ഒടുവിൽ ഇനിക്കുന്നതുമായ താം ഗിരം ച = ആ വാക്കിനെയും അധരയ്യ = നിസ്സാരമാക്കിയിട്ടു് മധുരാ അലകാ = മധുരയായ, മനോഹരമായ, അളകാനഗരി ദുരന്തം = ദുരന്തമാകുംവണ്ണം, വളരെ വിഷമിച്ചു് ഗതാ = ഗമിക്കപ്പെട്ട.

ഈ ശ്ലോകത്തെ അന്വയിക്കുന്നതുതന്നെ ഒരു പണിയാണു്. നാ യൽപത്ര = നരൻ ആരുടെ വാഹനമോ അവൻ, എന്നു വൈശ്രവണനെ കുറിക്കാൻ പെട്ടിരിക്കുന്ന പാടുനോക്കിയാൽ പരിതാപം തോന്നും. 'സമുദായുധി' എന്ന പ്രഥമപാദത്തിലെ അന്ത്യപദത്തോടു് ഒരു 'നാ' ചേർക്കണം. അതിനൊരർത്ഥവും ഉണ്ടായിരിക്കണം. എങ്കിലേ ദ്വിതീയപാദത്തിലെ 'സമുദായുധിനാ' എന്ന പദത്തോടു ചേർന്നു് യമകരൂപം പ്രാപിക്കുകയുള്ളു എന്ന നിലവന്നപ്പോൾ തേടിപ്പിടിച്ചതാണു് പ്രഥമപാദാന്ത്യത്തിലെ 'നാ'. ഇങ്ങനെ അതിക്ലേശം സഹിച്ചുണ്ടാക്കുന്നതാണു് നമ്മുടെ ചില യമകാലങ്കാരങ്ങൾ.

വിദ്വാൻ കോയിത്തമ്പുരാൻതിരുമേനി മഹാപണ്ഡിതനും വശ്യവാക്കും കലാരസികനും മധുരഗായകനുമാണു്. അദ്ദേഹത്തിനും യമകനിർമ്മിതിയിൽ ഈവിധ ക്ലേശങ്ങളും പിണഞ്ഞുപോയിട്ടുണ്ടെന്നു കാണിപ്പാൻവേണ്ടി മാത്രം പ്രസ്തുത ശ്ലോകത്തെ ഉദ്ധരിച്ച വമ്പർതുപേണ ചിലതു പറഞ്ഞു എന്നല്ലാതെ അവിടത്തെ കൃതിക്കു് ഒരു ന്യൂനത ആരോപിക്കണമെന്ന ചിന്ത ലേശംപോലുമില്ല.

യമകപ്രയോഗത്തെപ്പറ്റി നമ്മുടെ വിമർശകരസികന്മാർ ചിലപ്പോഴും പുച്ഛസ്വരത്തിൽ 'യമകപ്പണി' എന്നു പറയാറുണ്ടു്. അവരുടെ വാക്കു കേട്ടാൽ യമകനിർമ്മാണം വെറും നിസ്സാരമെന്നും അതെല്ലാം അവർക്കു കരതലാമലകംപോലെ സ്വാധീനമാണെന്നും തോന്നിപ്പോകും. വെറും അല്പജ്ഞന്മാരായ ഈ ദുർവ്വിദഗ്ദ്ധന്മാർ യമകത്തെപ്പറ്റി എന്തറിഞ്ഞു. പദംകൊണ്ടുള്ള ചെപ്പടിവിദ്യ എന്നു് ഇക്കൂട്ടർ പരിഹസിക്കാറുള്ള യമകശ്ലോകങ്ങളുടെ അർത്ഥം മനസ്സിലാക്കണമെങ്കിൽ ഇവർക്കു പരസഹായം വേണം. അതുകൊണ്ടു് ഇവരുടെ നിരർത്ഥകമായ ജല്പനങ്ങൾക്കു് അതുവിലയേ കല്പിക്കേണ്ടതുള്ളൂ. മഹാവൈയാകരണനായ വാസുദേവതിരിയുടെ യുധിഷ്ഠിരവിജയം തുടങ്ങിയ യമകകാവ്യങ്ങളുടെ മാധുര്യം ഇവർക്കാസ്വദിക്കാൻ കഴിവില്ലെന്നു പറയേണ്ടതുള്ളൂ.

നമ്മുടെ മഹാകവികളിൽ പലരെയും ക്ലേശിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള യമകനിർമ്മിതിയിലും തമ്പിക്കു ലേശം ക്ലേശമുണ്ടായിട്ടില്ല. പ്രാസാദപേശലങ്ങളായ പദങ്ങൾതന്നെ യമകസൃഷ്ടിയിലും അദ്ദേഹത്തിനു ലഭിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ യമകപദ്യങ്ങളിൽ ഒന്നിലും അർത്ഥക്ലിഷ്ടത എന്നുള്ളതു് അടങ്ങിയിട്ടുപോലുമില്ല. വാശ്ലേഷിത സമുചിതങ്ങളായ പദങ്ങളും കൈക്കൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സമയം കുറുനിന്നു പരിചര്യചെയ്യിട്ടുണ്ടെന്നു് കീചകവധം തുടങ്ങിയ കഥകളിൽനിന്നു നമുക്കു മനസ്സിലാക്കാം. കീചകവധം അദ്ദേഹത്തിന്റെ പത്തൊൻപതാംവയസ്സിൽ എഴുതിയ കഥയാണു്. അദ്ദേഹം ആദ്യം രചിച്ച ഈ ആട്ടക്കഥതന്നെ സാഹിത്യസാമ്രാജ്യത്തിൽ എത്രയോകാലം വിഹരിച്ച പഴുതിയ ഒരു വൃദ്ധകവിയുടെ തൂലികാവൈദഗ്ധ്യത്തെ ആവിഷ്കരിക്കുന്ന ഒന്നാണു്. ഈ കഥയിൽനിന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരു യമകശ്ലോകം ഉദ്ധരിക്കാം.

സഭേജനവിലോചനൈസ്സമനിപീതരൂപാമൃതാം
സഭോജനകരാംബുജാം സവിധമാഗതാം പാഷ്ടതീം
സഭോജനപുരസ്സരം സമുപസൃത്യ സൂതാത്മജഃ
സഭോജനമഥോ മുദാം സരസമേവമൂചേ വചഃ

ലളിതമനോഹരപദസമൂഹത്താൽ ഗ്രഥിതമായ ഈ പദ്യമാലയിലെ നാലു 'സഭോജന'പദങ്ങളും സുഗമമായ അർത്ഥബോധത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നതാണെന്നു് വിശേഷിച്ചു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

ഉത്തരാസ്വയംവരത്തിൽ വിരാടന്റെ ശൃംഗാരപദ്യത്തിനുള്ള ശ്ലോകം ഒരു സുന്ദരമായ യമകമാണു്. അതു താഴെ ചേർക്കുന്നു:

സുരതരുചിതമുച്ചൈന്നന്ദനം നിന്ദയന്തീം
സുരഭിലതരുവല്ലീ മണ്ഡിതാം പുഷ്പവാടീം
സുരതരുചിതചിത്തഃ പ്രാപ്യരാജാകദാചിൽ
സുരുചിരതനുവല്ലീം പ്രേയസീമേവമൂചേ.

ഇതിൽ ആദ്യത്തെയും മൂന്നാംപാദത്തിലെയും 'സുരതരുചിത'ങ്ങൾക്കുള്ള രണ്ടർത്ഥം വളരെ എളുപ്പത്തിൽ മനസ്സിലാക്കാവുന്നതാണ്. വെറും മലയാളഭാഷാജ്ഞാനം മാത്രമുള്ളവർക്കുകൂടി ഇതിന്റെ അർത്ഥം മനസ്സിലാക്കാൻ വിഷമമില്ല.

ആദ്യത്തെ 'സുരതരുചിത'ത്തിനു സുരതരുക്കളാൽ നിറഞ്ഞതെന്നും രണ്ടാമത്തേതിനു് സംഭോഗത്തിൽ രുചിയോടുകൂടിയതെന്നുമാണർത്ഥം.

ഇനിയും ഉത്തരാസ്വയംവരത്തിലെ ഒരു യമകംകൂടി എടുക്കാം.

പ്രമദാകുലം കുരുവരാംബരാർത്ഥി തൽ
പ്രമദാകുലോഥ പരിരഭ്യ സാദരം
സഹസാ രഥീരണ ജിഗീഷയോത്തരഃ
സഹസാരഥീ നിജപുരാൽ പ്രതസ്ഥിവാൻ.

കുരുവരാംബരാർത്ഥിയായ പ്രമദാകുലത്തെ = കുരുവരന്മാരുടെ വസ്ത്രങ്ങളെ കൊണ്ടുവരണമെന്നർത്ഥിച്ച, പ്രമദാകുലത്തെ = പ്രമദകളുടെ—സ്ത്രീകളുടെ—സമൂഹത്തെ പ്രമദാകുലഃ പരിരഭ്യ=പ്രമദാകുലനായിട്ട്; പ്രമദം = സന്തോഷം; അതുകൊണ്ട്, ആകുലനായിട്ട് = പരവശനായി; പരിരഭ്യ = ആലിംഗനംചെയ്തിട്ട്; സഹസാ രഥീ—സഹസാ = ഉടൻതന്നെ—രഥീ = രഥമുള്ളവൻ.

സഹസാരഥീ = സാരഥിയോട്ട് (തേരാളിയോട്) സഹ = കൂടി നിജപുരാൽ പ്രതസ്ഥിവാൻ = തന്റെ പുരത്തിൽനിന്നും പ്രസ്ഥാനംചെയ്തു. ഈ യമകപദ്യവും എതുമാത്രം കോമളപദങ്ങളാൽ ബന്ധിക്കപ്പെട്ട് സുഗ്രഹമായ അർത്ഥത്തെ ആവിഷ്കരിക്കുന്നതാണെന്നു നോക്കുക.

ഉത്തരാസ്വയംവരത്തിലെതന്നെ മറ്റൊരു യമകപദ്യംകൂടി ഉദ്ധരിക്കാം.

ധർമ്മജാതവസതിം പ്രണമ്യ തം
ധർമ്മജാതമഥ മാരുതാത്മജഃ
വാസവേശ്മനി ശയാനമാദരാ—
ദ്വാസവേരിതി ജഗാദ പൂർവ്വജഃ.

വാസവേഃ = വാസവിയുടെ (ഇന്ദ്രപുത്രനായ അർജ്ജുനന്റെ) പൂർവ്വജഃ=ജ്യേഷ്ഠനും മാരുതപുത്രനുമായ ഭീമൻ ധർമ്മജാതവസതിം = ധർമ്മജാത(സമൂഹ)ത്തിനിരിപ്പിടവും; വാസവേശ്മനി ശയാനം = വാസവേശ്മത്തിൽ, പാർക്കുന്ന ഗൃഹത്തിൽ ശയാനം = കിടക്കുന്നവനുമായ

ധർമ്മജാതം = ധർമ്മപുത്രരെ; പ്രണമ്യ = നമസ്കരിച്ചിട്ട്; ആദരാൽ = ബഹുമാനത്തോടെ; ഇതി = ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു.

ഈ ശ്ലോകത്തിലുള്ള രണ്ടു ധർമ്മജാതപദത്തിൽ ഒന്നിനു് ധർമ്മസമൂഹമെന്നും ഒന്നിനു് യമാത്മജനെന്നും അർത്ഥമാകുന്നു.

ഇനി ദക്ഷയാഗം കഥയിലെ ഒരു യമകാലങ്കാരത്തെ പരിശോധിക്കാം.

മരാളകന്യാമിവ മാനസം ഗതാ–
മരാളകേശീമവലോക്യ താം സതീം
കരാളദംഷ്ട്രോ ദനുജോപി ജാതുചിത്
സ്മരാളസാത്മാമനസൈവമബ്രവീത്

മരാളകന്യ = അരയന്നപ്പെട; അരാളകേശി = ചുരുണ്ട തലമുടിയോടുകൂടിയവൾ.

ഗളസീമലസച്ചാരു തുളസീദാമഭൂഷണം
പ്രജസീമന്തിനീജാരമതസീമകമം ഭജേ

എന്ന കീചകവധത്തിലെയും

ശേഷേ ശയാനം വിഹഗേശ്വയാനം
ധൃതാരിജാതം ശ്രിതപാരിജാതം
ശേഷാലയേശം കമലാലയേശം
ശ്രീപദ്മനാഭം ജേതാജനാഭം

എന്ന ഉത്തരാസ്വയംവരത്തിലെയും,

അഗേന്ദ്രഭൂഷിതം ദേവമപി നാഗേന്ദ്രഭൂഷിതം
സർവ്വമംഗളയോപേതം സർവ്വമംഗളദം ഭജേ

എന്ന ദക്ഷയാഗത്തിലെയും അവസാനത്തെ സ്തുതിശ്ലോകങ്ങളും ശ്രോതൃങ്ങൾക്കു് അമൃതനിഷ്യന്ദികളാകുന്നു. ഇതുപോലെ മനോഹരങ്ങളായ പദ്യങ്ങളും മറ്റൊരു കവിയുടെ മുഖത്തുനിന്നും നിഷ്ക്കളിക്കുമെന്നു് ആശിക്കാവുന്നതല്ല.

* * *

ഇനി ഇരയിമ്മൻതമ്പിയുടെ അർത്ഥാലങ്കാരങ്ങളെടുക്കാം. ഉത്തരാസ്വയംവരത്തിൽ ദുര്യോധനന്റെ ശൃംഗാരപ്രലാപത്തിനു മുമ്പുള്ള 'ഉന്മീലൽപ്പുതുവല്ലീം' എന്നു തുടങ്ങുന്ന സുപ്രസിദ്ധപദ്യം 'പ്രകൃതശ്ലേഷ'മെന്ന അർത്ഥാലങ്കാരത്തിനു് ഒരുദാഹരണമാകുന്നു.

മാരുതലോലപല്ലവാംഗുലികളാൽ: കാറ്റുതട്ടിയിളകുന്ന തളിരുകളാകുന്ന വിരലുകളാൽ. ഇവിടെ ഗമ്യാൽപ്രേക്ഷ എന്ന അലങ്കാരമാകുന്നു.

മാരുതലോലപല്ലവാംഗുലികളാൽ എന്ന പദത്തിൽ പല്ലവങ്ങൾക്കു് അംഗുലികളുടെ രൂപം കൊടുക്കയാൽ രൂപകാലങ്കാരം.

കല്ലോലചില്ലി: ചില്ലിയുള്ള കല്ലോലങ്ങളോട് സാദൃശ്യപ്പെടുത്തുകയാൽ ലുപ്തോപമ.

ഒന്നിനു മറെറാന്നിനോട് സാമ്യമുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞാൽ ഉപമ. ഉപമാനം, ഉപമേയം, സാധാരണ ധർമ്മം, ഉപമാവാചകം ഇവ നാലും ചേരുമ്പോളാണ് ഒരു പൂർണ്ണോപമാലങ്കാരമുണ്ടാകുന്നത്. ഇവയിൽ ഒന്നു കുറഞ്ഞാൽ ലുപ്തോപമ—''മുഖം ശോഭകൊണ്ട് ചന്ദ്രനെപ്പോലിരിക്കുന്നു.'' ഇതു പൂർണ്ണോപമ. ''മുഖം ചന്ദ്രനെപ്പോലിരിക്കുന്നു.'' ഇതിൽ സാധാരണ ധർമ്മം ഇല്ലാത്തതിനാൽ ലുപ്തോപമ.

കോകി നിൻ മുഖം കണ്ട് ചന്ദ്രനെന്നു ചിന്തിച്ചു: ഇവിടെ കോകിമുഖത്തെ കണ്ട് ചന്ദ്രനെന്നു ഭ്രമിക്കയാൽ ഭ്രാന്തിമാനലങ്കാരം.

ഭാനുമതിയുടെ പദത്തിൽ,

''സുന്ദര ശ്രുണു കാന്ത മാമക വചനം നിന്ദിതരതികാന്ത.''

എന്ന പല്ലവിയിൽ ''നിന്ദിതരതികാന്ത'' എന്ന ഖണ്ഡം 'സംബന്ധാതിശയോക്തി' എന്ന അലങ്കാരത്തിനുദാഹരണമത്രേ—സൗന്ദര്യം കൊണ്ട് കാമദേവനെ നിന്ദിച്ചവനേ എന്നത്രേ അതിന്റെ അർത്ഥം.

നിശ്ചിത്യൈവം സുഹൃദ്ഭിസ്സഹകരുവൃഷഭസ്തോഥസപ്താണ്ഡവന്ത-
സ്ത്രോത്രാപാലോപി ഗോത്രാഹരണകൃതമനാ യാവദാരബ്ധഗന്ധം

എന്ന ശ്ലോകാർദ്ധത്തിൽ ''ഗോത്രാപാലോപി ഗോത്രാഹരണകൃതമനാ'' എന്നതിൽ ''വിരോധാഭാസം'' എന്ന അലംകാരം. വിരോധം തോന്നുമാറുക്തി വിരോധാഭാസമായിട്ടും. ഗോത്രാപാലനെങ്കിലും ഗോത്രാഹരണകൃതമനസ്സാകുന്നതു വിരോധം തോന്നുമാറുള്ള ഉക്തിയാണല്ലോ.

കീചകവധത്തിൽ വിരാടന്റെ ശൃംഗാരപദം നോക്കുക. അതിൽ ''യാമിനീകരനിരാവിലസന്നദ്ധികം കാമസിതാതപവാരണം പോലെ.'' എന്ന പാദങ്ങളിൽ കാമസിതാതപവാരണംപോലെ എന്ന ഉത്തരാർദ്ധം — ഉത്പ്രേക്ഷാലംകാരത്തിനുദാഹരണമാകുന്നു. അതിനുമുമ്പുടെ നല്ലൊരു വാപീകാമിനിമാരുടെ

നളിനകരാഞ്ചലമതിലതിചഞ്ചലം
മല്ലികാക്ഷാവലിയായീട്ടൊരു
മന്മഥചാമരജാലം കാൺക

ഈ ചരണങ്ങളിൽ മാലാരൂപകാലംകാരം വരുന്നു.

ദന്തശ്രുകങ്ങളുടെ വൃന്ദവേഷ്ടിതയാകും
ചന്ദനവല്ലിപോലീ സുന്ദരിയറിഞ്ഞാലും

ഈ പാദങ്ങളിൽ ഉപമാലംകാരമാകുന്നു.

ദക്ഷയാഗത്തിലെ

ശ്യാമാം സോമാഭിരാമദ്യുതിമുഖലസിതാംതാരഹാരാഭിരമ്യാം
കാമോല്ലാസാനുകൂലാം കുവലയബഹളാമോദസൗഭാഗ്യദാത്രീം

ശ്രീമാനാലോക്യദക്ഷഃ സരസമുപഗതാമേകദാ ജാതരാഗഃ
പ്രേമാനന്ദാകുലാത്മാ പ്രഹസിതവദനാം പ്രേയസീം–
വ്യാജഹാര

എന്ന മനോഹരപദ്യത്തിൽ ശ്ലേഷം, രൂപകം, ഉപമ എന്നീ അലങ്കാരങ്ങളും അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. ടി പദ്യം ആരംഭത്തിലെ ശ്ലോകാലംകാരനിബദ്ധമാകുന്നു.

പനിമതിബിംബം മുഖമമുഷ്യ തേ
പണിതുടരുമ്പോളംശു മകളുടേ
വനജേ ദുസ്ഥിതനാം വിധിന്യനം
മതിയാക്കി ബത ശില്പവിധാനം

KRISHNA VILAS SUM GRANDHASALA
DRUM

നിന്റെ മുഖത്തിനു തുല്യമായിട്ട് ഒരു ചന്ദ്രബിംബത്തെ ബ്രഹ്മാവു സൃഷ്ടിച്ചുതുടങ്ങിയപ്പോൾ ആ ചന്ദ്രന്റെ രശ്മികൾ കുമ്പിട്ടുതുടങ്ങിയ താമരയിൽ ബ്രഹ്മദേവനു് ഇരിക്കാൻ വിഷമം നേരിട്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹം പണി മതിയാക്കിയോ എന്നു തോന്നും. ഈ പദ്യഖണ്ഡങ്ങളിലെ അലംകാരം ഉൽപ്രേക്ഷയാകുന്നു.

തിരോഹിതേന്ദ്രാഗമതാത്മനീശ്വരേ
വിയോഗതാപാദഥ വിഹ്വലാ സതീ
വിഹായസാമോദവിലാസമാസ്ഥിതാ
കുമുദ്വതീവാളി കുലാകുലേക്ഷിതാ.

ഇതും ഒരൊന്നാന്തരം ശ്ലേഷാലംകാരപദ്യമാകുന്നു. ഈദൃശപദ്യങ്ങളുടെ അർത്ഥം വ്യാഖ്യാനത്തിൽ കൊടുത്തിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു് ഇവിടെ അതിന്റെ അലംകാരം മാത്രം എടുത്തുകാണിക്കുന്നതാണു്.

ഇനി ഇരയിമ്മൻതമ്പിയുടെ ചില ഒറ്റശ്ലോകങ്ങളും ക്ഷേത്രപരമായ സ്തോത്രങ്ങളും ശൃംഗാരപ്പദങ്ങളുംകൂടി ഉദ്ധരിച്ചുകാണിച്ചു് ഈ മുഖവുരയെ അവസാനിപ്പിക്കാം.

ഒറ്റശ്ലോകങ്ങൾ:

1. അമ്മേ!പാവ്വതിദേവി ലോകമഖിലം രക്ഷിച്ചുകൊണ്ടേറ്റവും
സമ്മോദേന നദീതടാലയമതിൽ സൈരം വസിക്കും ശിവേ
ചെമ്മേ നിന്നുടെ മേനികണ്ടു തൊഴുവാൻ വാഞ്ഛിച്ചു വാഴുന്നു ഞാൻ
എന്മേലമ്പുകലർന്നു വന്നു നയനാനന്ദം വളർത്തീടണം

2. ഇഷ്ടാനന്തപുരിക്കു വിഷ്ണുഗവാനാകല്പമാകല്പമായ്
പുഷ്ടശ്രീയോടപത്യദിവ്യമണിചേർത്തപ്പിച്ച മുക്താലതേ
ഇപ്പോൾ താമുപകണ്ടുസീമനി ധരിച്ചീടാസ്തകൊണ്ടിപ്പുരീ
വ്യൽപ്പന്നേതരവാക്കുപോലെ നിരലംകാരാധികം വർത്തതേ

3. യാത്രാഘോഷേ ജനനി ഭവതീം പിന്തുടന്നൊട്ടനേരം
നേത്രംമാത്രം മമാത്ര ശനകൈ പിന്തിരിഞ്ഞിങ്ങു പോന്നു
മുന്നിൽച്ചാടിപ്പുറിപൊട്ട ഗമിച്ചോരുമച്ചിത്തമിന്നും
വന്നില്ലെന്നുള്ളതു തവ മനസ്സാക്ഷി പൊല്ലാത്തതെന്തേ.

4. താരിൽത്തനവീമണാളൻ സവിധഭുവിനുണാം നന്മ
മേന്മേൽ വരുത്താൻ
ഭൂരിസ്നേഹേന പൂരിച്ചോരു സുകൃതദശോല്ലാസി വാടാവിളക്കേ
ദൂത്തമ്പോടു വാഴും ജനനി ഭവതിയെ ചെറ്റകാണാഞ്ഞെനിക്കീ
നേരത്തുള്ളോരവസ്ഥാം ദിനകമുദിനിയെക്കണ്ടു
ബോധിച്ചിടേണം

ഈ പദ്യങ്ങളും പാവ്തിറാണി ആറന്മുൽ എഴുന്നള്ളി താമസിക്കുമ്പോൾ തന്റെ അവസ്ഥയെ വർണ്ണിക്കുന്നതായി നമ്മുടെ കവി രചിച്ചതാണത്രേ. ഈ നാലു പദ്യങ്ങളിൽ ഒന്നാമത്തേതു് ആറന്മുൽ തിരുവാറാട്ടുകാവിൽ ദേവിയെ വാഴ്ത്തുന്ന ഒന്നായി എടുക്കാം. എന്തെന്നാൽ അതിന്റെ താൽപര്യം ആകെ ദേവീപരമായിട്ടാണു കാണുന്നതു്.

993-ാമാണ്ടു് വെങ്കിട്ടരായർ തിരുവിതാംകൂർ ദിവാൻജിയും കണ്ണൽ മൺടോ റസിഡണ്ടുമായിരുന്ന കാലത്തു നടന്ന മുറജപത്തെപ്പറ്റി തമ്പി എഴുതിയ ഒരു സുപ്രസിദ്ധപദ്യമുള്ളതു താഴെ ചേർക്കുന്നു.

ഇന്ദ്രൻ വഞ്ചീന്ദ്രനണ്ടിങ്ങമരഗുരു ദിവാൻ വെങ്കിടാഖ്യൻ
നിനച്ചാൽ
പിന്നെ ശ്രീപദ്മനാഭൻ സുരതരുസുരഭീ പാവ്തീരാജ്ഞി
സാക്ഷാൽ
വെള്ളാനപ്രൗഢനണ്ടീ ദുരയവർകളും ബുധന്മാക്കുമിങ്ങറമില്ലാ
സ്വർഗ്ഗം ഭൂലോകമത്രേ പ്രഥമനമുതിനേക്കാളും വിശേഷം
വിശേഷം.

മഹീപതേ! ഭാഗവതോപമാനം
മഹാപുരാണം ഭവനം മദീയം
നോക്കുന്നവർക്കൊക്കെ വിരക്തിയുണ്ടോ–
മത്ഗങ്ങളില്ലെന്നൊരു ഭേദമുണ്ടു്.

ഈ പദ്യം തന്റെ ധനദുർഭിക്ഷത്തേയും ഗൃഹത്തിന്റെ ജീർണ്ണാവസ്ഥയേയും വിവരിച്ചു് നമ്മുടെ കവി നിർത്തിച്ചു് സ്വാതിതിരുനാൾ തിരുമനസ്സിലേക്കു് അടിയറവച്ചതാണു്. ഈ ശ്ലോകത്തിന്റെ അഭിപ്രായമനുസരിച്ചതന്നെ തമ്പിക്കു് ആശ്വാസജനകമായ തിരുവുള്ളവുമുണ്ടായി.

പാരീരേഴും മരത്തിന്നതിസുദ്ധമതായോരു നാരായവേരാം
കാരുണ്യാംബോധിനാരായണനുടെ ചരണാംബോജമാരാധ്യ
നിത്യം
താരാർമാതിൻ വിലാസത്തിനു ഭവനമതായോരു വഞ്ചീ
ക്ഷിതീന്ദ്രൻ
പാരാവാരം ചുഴന്നീടിന ധരണിധരാകല്പമാകല്പമാസ്സാം

ദിവ്യം കിഞ്ചന വെള്ളമുണ്ടൊരു മുറിസ്സോമൻകറപ്പും ഗളേ
പാത്താൽ നല്ലടയാളമുള്ള കരമുണ്ടൊട്ടല്ലഹോ പിന്നെയും
തോലെന്യേ തുണിയില്ല തെല്ലുമരയിൽ കേളേറുമാനുരെഴും
പോററീ നിൻെറ ചരിത്രമദ്ഭുതമഹോ ഭദ്രായ തുഭ്യം നമഃ

ഈവിധം ചില ശ്ലോകങ്ങളും തമ്പി രചിച്ചിട്ടുള്ളവയ്ക്കു അദ്ദേഹത്തിൻെറ ആട്ടക്കഥകളിലെ ശ്ലോകങ്ങളുടെ മാധുര്യമില്ലെന്നുള്ളതു് ഒരു പരമാർത്ഥം മാത്രമാണു്.

ഇനി ചുറുമലക്ഷേത്രത്തിലെ ഭഗവതിയെ വാഴ്ത്തുന്ന ഒരു ഗാനം തമ്പി എഴുതിയിട്ടുള്ളതു താഴെ ചേർക്കാം.

രാഗം—സാവേരി, താളം—ചെമ്പട

പല്ലവി പാഹിമാം ഗിരിതനയേ സന്തതം തവ
പാദപങ്കജം തൊഴുന്നേൻ

അനുപല്ലവി ദേഹികൾക്കു നിൻകൃപാലേശം ലഭിച്ചിതെന്നാൽ
ദേഹിയെന്നിഹ ജഗദീശ്വരി ചൊല്ലീടുമോ (പാഹി)

ചരണം:

1. കാൽത്തളിരിണയുള്ളിൽ ചേർത്തു വാണീടുമെന്നെ
കാത്തിടായ്കിലതിനു
കീർത്തികേടില്ലയോ തേ പാർത്തീടാതെ നീയെൻെറ
ആർത്തികളഖിലവും തീർത്തു നിങ്കലധികം
ചീർത്ത ഭക്തി നല്കണം (പാഹി)

2. ഏതാനുമൊരു പിഴചെയ്യോ? ചെയ്താലുമതു
മാതാവേ നിന്നുടയ പേതസി കരുതാമോ?
ആതങ്കമൂലമായ പാതകമെല്ലാം തീർത്തു
മാതംഗീ കാത്താലെന്തു ചേതം നിനക്കു ദേവീ?

3. ചുറുമലയിൽ വാഴും മുറും ശ്രീപത്മനാഭ—
നുറസോദരീ ലോകംപൊറ കാരുണ്യമൂർത്തേ
കുറങ്ങളഖിലവും തെറെന്നു സഹിച്ചു നീ
ചെറു കടാക്ഷിക്കേണം മറെറാരാശ്രയമില്ലേ.

ചുറ്റുമലക്ഷേത്രം കിഴക്കെ കല്ലായിൽ കരക്കാരുടെവകയായ ഒരു ഊരാണ്മക്ഷേത്രമാണു്. ദേവിയാണവിടത്തെ പ്രതിഷ്ഠാമൂർത്തി. ഇപ്പോഴും മിക്കവാറും ജീർണ്ണിച്ചുകിടക്കുന്ന ആ ദേവീമന്ദിരം ഒരുകാലത്തു് അതിപ്രധാനമായ ഒരു ആരാധനാനിലയമായിരുന്നു. അവിടത്തെ ദേവിയെപ്പറ്റിയാണു് ഈ കീർത്തനം.

ഇനി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചില ശൃംഗാരപ്പദങ്ങളും താഴെച്ചേർക്കുന്നു:

രാഗം—കാമോദരി

പല്ലവി കമലാദികളാം നവമലരെ–
ല്ലാം കാൺകെ നിങ്കൽ

അനുപല്ലവി രമണീയാദ്ഭുതകോമളശീലേ
രതിനിപുണേ രമണീജനമൗലേ (കമ)

ചരണം

1. സുരുചിരവദനം വികസിതകമലം
സുന്ദരിമിഴിയിണ കുവലയയുഗളം
പരിചെഴുമധരം ബന്ധുകസുമം
ഭാസുരനാസിക തവ തിലകസുമം (കമ)

2. പുഞ്ചിരിയായതു കുമൊഴിജാതി
പൂഞ്ചായലിലണിയുന്നതു ജാതി
അഞ്ചിതമഞ്ജരി കുസുമവിശേഷം
അണിമുല കാലിണ നല്ല ശിരീഷം (കമ)

3. ജംഘകളം കൈതപ്പൂക്കളം വിശേഷം
ചമ്പകമലർതാനംഗമശേഷം
ശംഖപുഷ്പമലർബാണനികേതം
സകലം വിധിയുടെ കൗശലജാതം. (കമ)

4. കൊണ്ടലേണികുഴലി കണ്ടു തവാംഗം
കുതുകമിയന്നിതു മാനസഭംഗം
ഇണ്ടൽതീർത്തു പരിപാഹി മൃഗാക്ഷി
ഇതിനിഹ പങ്കജനാഭൻ സാക്ഷി (കമ)

ഇതു് ഒരു നായികയുടെ വർണ്ണനയാണു്. അതായതു് സൗഭാഗ്യവതിയെ പുഷ്പങ്ങളംകൊണ്ടു ബ്രഹ്മദേവൻ നിർമ്മിച്ചതായി സങ്കല്പിച്ചുള്ള ഒരു ഗാനമത്രേ. 'പുളകോദ്ഗമകാരി വചഃപ്രസര'ത്താൽ വിഭ്രഷിതവും കവിയുടെ ഭാവനാവൈചിത്ര്യത്താൽ ഹൃദയഹാരിയുമായ ഈ ഗാനതല്ലജം ആക്കാണ നിർവൃതിയെ പ്രദാനംചെയ്യാത്തതു്. ആലോചനാമൃതമായ ഈ കൃതി സഹൃദയന്മാരെക്കൊണ്ടു് ആഹാരനി

ദ്യാദികളെപ്പോലും വിസ്മരിപ്പിക്കും. ഇതുപോലെ സുന്ദരമായ മറ്റൊരു ഗാനം ഇനി എടുത്തുകാണിക്കാം:

രാഗം—ആനന്ദഭൈരവി

പല്ലവി എന്തോഴീ ഗുണശാലിനീ കാ—
ന്തനോടെന്റെ സന്താപമതു ചൊല്ല നീ.

അനുപല്ലവി ചേന്താർസായകരൂപൻ
ശ്രീവഞ്ചീമഹീപാലൻ
സന്തോഷിച്ചിരിക്കുന്ന സമയം
നോക്കി വൈകാതെ (എന്തോഴീ)

ചരണം

1. വിക്രമീ മമ വല്ലഭൻ [illegible]രിഞ്ഞപ്പോൾ
അക്രമമെഴും മന്മഥൻ [illegible]കിയെപ്പോലെ
തനിച്ചൊരെന്നിൽ വിഷ്വീഖചക്രങ്ങൾ
ചൊരിയുന്ന സുകുമാരമയ്യോ (എന്തോഴീ)

2. പൂമണം കലർന്നീടുന്ന [illegible]വും
പൂർണ്ണചന്ദ്രവിലാസവും
കോമളമലർമാലാകോകിലങ്ങളുമിതാ
കാമനു സഹായമായ് കദനം മേ വളർക്കുന്നു (എന്തോഴീ)

3. ശ്രീമാനാശ്രിതവത്സലൻ ശ്രീരാമവർമ്മ
ശ്രീവഞ്ചീശ്വരസോദരൻ
സീമാതീതഗുണവാൻ ശ്രീപദ്മനാഭദാസൻ
ശ്രീമാർത്താണ്ഡരാജേന്ദ്രൻ
ശ്രീപാദം നമുക്കെന്നും (എന്തോഴീ)

ഇനി സൗരാഷ്ട്രരാഗത്തിലുള്ള ഒരു ഗാനം ഉദ്ധരിക്കാം:

പല്ലവി എന്തുചെയ്യേണ്ടു ഞാനയ്യോ
ഇന്നു നീ ചൊന്നതും പൊയ്യോ

അനുപല്ലവി ഹന്ത പാതിരാവായല്ലോ അരികിൽ
കാന്തൻ വന്നീലല്ലോ
വരുമെന്നല്ലോ സഖി നീ ചൊല്ലി

ചരണം— (എന്തു)

1. സുദതി വരുമെന്നല്ലോ സഖി നീ ചൊല്ലി
സുദതി തവ രതികരുതി
വരുമെന്നല്ലോ സഖി നീ ചൊല്ലി
സുദതി തവ രതി കരുതി മുഹുരപി കുതുകി

GRANDHASALA
MALAYINKIL

വരുമെന്നല്ലോ സഖി നീ ചൊല്ലി
സുദതി തവ രതി കരുതി മുഹുരപി കുതുകി
തവ പതി സപദി
വരുമെന്നല്ലോ സഖി നീ ചൊല്ലി
സുദതി തവ രതി കരുതി മുഹുരപി കുതുകി
തവ പതി സപദി നിശി ദ്ധമിങ്ങു
വരുമെന്നല്ലോ സഖി നീ ചൊല്ലി
വരനെന്നെ മറന്നന്നാനല്ലീ പരനാരിമാരുടെ
ചില്ലീ പാട്ടിലാക്കിക്കൊണ്ടോ തല്ലി (എന്തു)

2. അലർശരനിതാ വരുന്നു
അരികിലലർശരനിതാ വരുന്നു
അരികിലധികവുമരിശമലർശരനിതാ വരുന്നു
അരികിലധികവുമരിശമൊട്ടു ഹൃദി
വിരവിലലർശരനിതാ വരുന്നു
അരികിലധികവുമരിശമൊട്ടു ഹൃദി
വിരവിലനവധി വിരുതനലർശരനിതാ വരുന്നു
അരികിലധികവുമരിശമൊട്ടു ഹൃദി
വിരവിലനവധിവിരുതനിഷുതതി തുകി
അലർശരനിതാ വരുന്നു
അവശത വളർത്തീടുന്നു—മലയമാരുതനുമിന്നു
മദനനു തുണച്ചീടുന്നു (എന്തു)

3. പരിതാപം മേ വളർക്കുന്നു
രജനി പരിതാപം മേ വളർക്കുന്നു
രജനികരരുചി വിസ്മൃതി പരിതാപം മേ വളർക്കുന്നു
രജനികരരുചി വിസ്മൃതി ദിശിദിശി വിലസി
പരിതാപം മേ വളർക്കുന്നു
രജനികരരുചി വിസ്മൃതി ദിശിദിശി
വിലസിയതുമിഹ മനസി
പരിതാപം മേ വളർക്കുന്നു
രജനികരരുചി വിസ്മൃതി ദിശിദിശി
വിലസിയതുമിഹ മനസി വിരഹവശേന
പരിതാപം മേ വളർക്കുന്നു
പരമൊരാലംബമില്ലെന്നു വരനൊട്ടു
ചൊല്ലുക ചെന്നു വനജനാഭൻ തുണയിന്നു. (എന്തു)

ഇത്തരത്തിൽ ഒരു ഗാനം ഇതല്ലാതെ മലയാളഭാഷയിൽ മറ്റൊന്നുള്ളതായി എനിക്കറിവില്ല. വിദ്വാന്മാരായ ഗായകന്മാർ പല്ലവി സ്വരം പാടുമ്പോഴും നാം അനുഭവിക്കാറുള്ള ഒരു സുഖം ഈ ഗാനം

കൊണ്ട് ശ്രോതാവിനു് അനുഭൂതമാകുന്നതാണു്. ഏതായാലും സംഗീതത്തിൽ നമ്മുടെ കവി അസൂയാജനകമായ ഒരുന്നതപദവിതന്നെ പ്രാപിച്ചിരുന്നു എന്നുള്ളതിനു യാതൊരു സംശയവുമില്ല. ഇനിയും അനേകം ഗാനങ്ങളും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതികളായി നമ്മുടെ ഭാഷയെ അലങ്കരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അവയെല്ലാംതന്നെ കണ്ണാനന്ദപ്രദങ്ങളുമാണു്. അവയിൽ ചിലതു് സുരതവർണ്ണനമായതുകൊണ്ടു് സഭ്യമല്ലെന്നു നമ്മുടെ വിദ്വാന്മാരിൽ ചിലർ ആക്ഷേപിക്കാൻ ഇടയുള്ളതിനാൽ ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കാൻ ധൈര്യപ്പെട്ടുന്നില്ല. കേരളീയകവികളിൽ ഇരയിമ്മൻതമ്പിയെപ്പോലെ ലളിതപദങ്ങളും പ്രയോഗിച്ചിട്ടുള്ളവർ വേറെയില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കീർത്തി ആചന്ദ്രതാരം പരിലസിക്കട്ടെ.

ജി. രാമകൃഷ്ണപിള്ള

9314





ദക്ഷയാഗം

കഥകളി

ശ്ലോകം

ശ്രീരാമവമ്മകുലശേഖരസോദരസ്യ
മാത്താണ്ഡവമ്മ യുവഭൂമിപതേന്നിദേശാൽ
കേനാപി തൽപദജുഷാ കില ദക്ഷയാഗ
നാട്യപ്രബന്ധമുദിതം സുധിയഃ പുനന്തു.

അർത്ഥം

കുലശേഖരപ്പെരുമാളായ ശ്രീരാമവമ്മമഹാരാജാവിന്റെ അനുജനായ മാത്താണ്ഡവമ്മ യുവരാജാവിന്റെ നിദേശാൽ = കല്പനയനുസരിച്ച്, തൽപജുഷാ = അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാദസേവകനായ, കേനാപി = ഒരുവനാൽ, ഉദിതം = പറയപ്പെട്ട ദക്ഷയാഗനാട്യപ്രബന്ധത്തെ, സുധിയഃ = വിദ്വാന്മാർ പുനന്തു = പൂതമാക്കട്ടെ, (പരിശുദ്ധമാക്കട്ടെ).

ഭൈരവി—ചെമ്പട

ശ്ലോകം

അംഭോജാസനനന്ദനസ്സുരജനൈർ—
ജ്ജംഭോരിമുഖ്യൈസ്സദാ
സംഭാവ്യസ്സുകൃതീ കൃതീ ശപ്രശ്രുതാം
ശംഭോരിഹ പ്രാപ്തവാൻ
ദക്ഷോ നാമ പുരാ കിലാഖിലകലാ
ദക്ഷഃപ്രജാനാം പതിർ—
ല്ലക്ഷ്മീശാഭിമതോ ഗുണൈരനുപമൈ—
രാസീദസീമദ്യുതിഃ

അർത്ഥം

അംഭോജാസനനന്ദനനും (ബ്രഹ്മപുത്രനും) ജംഭോരിമുഖ്യൈ= ജംഭാസുരന്റെ വൈരിയായ ഇന്ദ്രൻ മുടങ്ങിയുള്ള, സുരജനൈഃ = ദേവന്മാ

രാൽ സദാ സംഭാവ്യഃ = എപ്പോഴും ബഹുമാനിക്കപ്പെട്ടവനും, സുകൃതീ = പുണ്യവാനും, കൃതീ = വളരെ സമർത്ഥനും, ശംഭോരിഹ = ഇവിടെ പരമശിവന്റെ, ശ്വശ്രൂരതാം = ഭാര്യയുടെ അച്ഛന്റെ നിലയെ, പ്രാപ്പവാൻ = പ്രാപിച്ചവനും, അഖില കലാദക്ഷഃ = സകലകലാവല്ലഭനും, ലക്ഷ്മീശാഭിമതഃ = വിഷ്ണുക്കേന്നും, അനുപമൈഃ = തുല്യമില്ലാത്ത, ഗുണൈഃ = ഗുണങ്ങളാൽ അസീമദ്യുതിഃ = അതിരറ്റ ശോഭയുള്ളവനുമായ, ദക്ഷോനാമ പ്രജാനാംപതിഃ = ദക്ഷൻ എന്ന പ്രജാപതി, പുരാ = പണ്ട്, ആസീൽ കില = ഉണ്ടായി എന്ന പ്രസിദ്ധം.

പദ്യം

ഭാഗധേയവാരിരാശി ഭാസുരശരീരൻ
യോഗമാർഗ്ഗവിശാരദൻ യോഗശാലിവീരൻ
സാധുലോകചിന്താമണി ചാരുതരശീലൻ
ബാധിതവിരോധിജാലൻ ബന്ധുജനപാലൻ
ധർമ്മകർമ്മപരായണൻ താപസമാനിതൻ
നിർമ്മലമാനസനവൻ നീതിമാൻ വിനീതൻ
വേദശാസ്ത്രാദി കോവിദൻ വേദവല്ലീജാനി
മേദുരകല്യാണം വാണു മോദമോടു മാനീ.

അർത്ഥം

ഭാഗധേയവാരിരാശി = ഭാഗ്യത്തിനു് ഇരിപ്പടമായവൻ. ഭാസുരശരീരൻ = ശോഭകേലന്ന ശരീരത്തോടുകൂടിയവൻ. യോഗമാർഗ്ഗവിശാരദൻ = യോഗമാർഗ്ഗങ്ങളിൽ അറിവുള്ളവൻ. യോഗശാലീ = ഭാഗ്യശാലീ. സാധുലോകചിന്താമണി = സജ്ജനങ്ങൾക്കു് അഭീഷ്ടത്തെ പ്രദാനംചെയ്യുന്നവൻ. ചാരുതരശീലൻ = സൽസ്വഭാവത്തോടുകൂടിയവൻ. ബാധിതവിരോധിജാലൻ = തടുക്കപ്പെട്ട ശത്രുസമൂഹത്തോടുകൂടിയവൻ. ബന്ധുജനപാലൻ = ബന്ധുജനങ്ങളെ രക്ഷിക്കുന്നവൻ. ധർമ്മകർമ്മപരായണൻ = ധർമ്മകർമ്മങ്ങളിൽ ശ്രദ്ധയുള്ളവൻ. താപസമാനിതൻ = താപസന്മാരാൽ മാനിക്കപ്പെട്ടവൻ (മഹർഷിമാരാൽ ബഹുമാനിക്കപ്പെട്ടവൻ). വേദശാസ്ത്രാദികോവിദൻ = വേദങ്ങളിലും ശാസ്ത്രങ്ങളിലും നിപുണൻ. വേദവല്ലീജാനി = വേദവല്ലിയുടെ ഭർത്താവു്. മേദുരകല്യാണം = വർദ്ധിച്ച മംഗളത്തോടുകൂടി. മോദം = സന്തോഷം. മാനി = അഭിമാനി.

ശ്ലോകം

ശ്യാമാം സോമാഭിരാമദ്യുതിമുഖലസിതാം
താരഹാരാതിരമ്യാം
കാമോല്ലാസാനുകൂലാം കവലയബഹളാ–
മോദസംഭാഗ്യദാത്രീം

ശ്രീമാനാലോക്യ ദക്ഷസ്സുരസമുപഗതാ—
മേകദാ ജാതരാഗ—
പ്രേമാനന്ദാകുലാത്മാ പ്രഹസിതവദനാം
പ്രേയസീം വ്യാജഹാര.

അർത്ഥം

ഏകദാ = ഒരിക്കൽ, ശ്രീമാനായ ദക്ഷൻ ശ്യാമാം = തരുണിയായും, സോമാഭിരാമദ്യുതി മുഖസിതാം = ചന്ദ്രനെപ്പോലെ മനോഹരമായ ശോഭയുള്ള മുഖംകൊണ്ട് പ്രകാശിക്കുന്നവളായും താരഹാരാതിരമ്യാം = നക്ഷത്രങ്ങൾപോലുള്ള ഹാരംകൊണ്ട് (മുത്തുമാലകൊണ്ട്) അതിരമ്യയായും (മനോഹരിയായും), കാമോല്ലാസാനുകൂലാം = മദനലീലയ്ക്ക് അനുകൂലയായും (ഇഷ്ടമുള്ളവളായും), കുവലയബഹളാമോദസൗഭാഗ്യദാത്രീം = കുവലയത്തിന് (ഭൂമണ്ഡലത്തിന്) ബഹളമായ= വർദ്ധിച്ച ആമോദസൗഭാഗ്യദാത്രീം = ആമോദത്തെയും (സന്തോഷത്തെയും) സൗഭാഗ്യത്തെയും, ദാത്രീം = കൊടുക്കുന്നവളായും, പ്രഹസിതവദനാം = മന്ദസ്മിതം കലർന്ന മുഖത്തോടുകൂടിയവളായുമിരിക്കുന്ന പ്രേയസീം = തന്റെ പത്നിയെ സരസം = രസത്തോടുകൂടി, ഉപഗതാം = സമീപത്തു വന്നവളായി, ആലോക്യ = കണ്ടിട്ട്, ജാതരാഗപ്രേമാനന്ദാകുലാത്മാ = ഉണ്ടായ രാഗം, പ്രേമം, ആനന്ദം ഇതുകളാൽ ആകുലചിത്തനായിട്ട്, വ്യാജഹാര = പറഞ്ഞു.

പദം

പൂന്തേൻ വാണീ ശൃണു മമ വാണീ
പൂവണി ഘനവേണീ
കാന്തേ! സമയമഹോ രമണീയം
കനിവൊട്ട വിലസന്തു രജനീയം (പൂന്തേൻ)

1. കണ്ടാലും ശശിബിംബമുദാരം
കുണ്ഡേ കാള ജടാലംകാരം
തണ്ടാർബാണമഹോത്സവദീപം
തരുണി നിരാകൃതതിമിരാടോപം (പൂന്തേൻ)

2. പനിമതിബിംബം മുഖസമമിഹ തേ
പണിതുടരുമ്പോളംശ്രുകളിതേ
വനജേ ദൃസ്ഥിതനാം വിധി നൂനം
മതിയാക്കീ ബത ശില്പവിധാനം (പൂന്തേൻ)

3. കാമോദ്ദീപനകാരണരൂപേ!
കാമിനീ നീ മമ വരിക സമീപേ!

സാമോദം മധുരാധരമയി തേ
സാമജ ഗാമിനി! തരിക മേ ദയിതേ (പൂന്തേൻ)

അർത്ഥം

പൂന്തേൻ വാണീ = പൂന്തേൻപോലെ മധുരമായി സംസാരിക്കുന്നവളേ; പൂവണിഘനവേണീ = പൂവണിഞ്ഞിട്ടുള്ളതും മേഘംപോലെ കറുത്തതും ആയ തലമുടിയോടുകൂടിയവളേ. ഘനം = മേഘം; ശ്രോണ = കേട്ടാലും. കാന്തെ! = അല്ലയോ പ്രിയെ. സമയം = ഈ സമയം. അഹോ രമണീയം = എത്രയും മനോഹരംതന്നെ. ഇയം രജനീ = ഈ രാത്രി, കനിവൊട്ട = നമ്മിൽ കരുണയുണ്ടായിട്ട്. തരുണീ = അല്ലയോ തരുണീ, ഉദാരം = വലിപ്പമുള്ളതും, കണ്ഠേകാളജടാലങ്കാരം = കണ്ഠൈകാളന്റെ — ശിവന്റെ ജടാലങ്കാരമായും, തണ്ഡാർബാണമഹോത്സവദീപം = കാമദേവന്റെ മഹോത്സവത്തിനു ദീപംപോലെയിരിക്കുന്നതും. നിരാകൃതതിമിരാടോപം = നിരാകൃതമായ തിമിരാടോപത്തോടുകൂടിയതും, നിരാകൃതി = ഇല്ലാതാക്കപ്പെട്ട, തിമിരാടോപം = ഇരുട്ടിന്റെ ഗർവ്വ്, (ഇരുട്ടിനെ ഇല്ലാതാക്കിയതും ആയ) ശശിബിംബം = ചന്ദ്രബിംബം കണ്ടാലും.

2. ഇഹ = ഇപ്പോൾ, തേ മുഖസമം = നിന്റെ മുഖത്തിനു തുല്യം, പനിമതിബിംബം = ചന്ദ്രബിംബത്തിനെ, പണിതുടരുമ്പോൾ = സൃഷ്ടിക്കാൻ തുടങ്ങിയപ്പോൾ, അംശു മുകുളിതേ = കിരണങ്ങളാൽ മൂടപ്പെട്ട. വനജേ = താമരയിൽ ഉപസ്ഥിതനായ = വിഷമിച്ച് ഇരിക്കുന്ന, വിധി = ബ്രഹ്മാവ്, ശില്പവിധാനം = പണി, മതിയാക്കി. ന്യനം = നിശ്ചയം. ബത = (ആശ്ചര്യം). നിന്റെ മുഖത്തിനു തുല്യം ബ്രഹ്മാവ് ചന്ദ്രബിംബം നിർമ്മിക്കുമ്പോൾ ആ ചന്ദ്രന്റെ കിരണങ്ങളാൽ ബ്രഹ്മാവു സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന താമരയിതളുകൾ മൂടിപ്പോകയാൽ ഈ വിഷമിച്ചതിനു വിഷമിച്ച അദ്ദേഹം പണി നിറുത്തിവച്ചു എന്നു താല്പര്യം. (തന്നിമിത്തം ചന്ദ്രന്റെ ശോഭ തന്റെ പത്നിയുടെ മുഖശോഭയോളം പരിപൂർണ്ണമല്ലെന്നു ദക്ഷൻ പറയുന്നു.) കാമോദ്ദീപനകാരണരൂപേ = കാമത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നതിനു കാരണമായ രൂപത്തോടുകൂടിയവളേ. സാമജഗാമിനി = ഗജഗാമിനി, സാമജം = ആന. അയി ദയിതേ! = അല്ലയോ, പ്രിയേ!

സാമന്തമലഹരി—ചെമ്പട

പദം

1. സന്തോഷം തേ മനതാരിൽ സാദരം ചെയ്തിനല്ലോ
സന്തതം ഞാൻ വാഞ്ഛരിക്കുന്നു ചാരുമൂർത്തേ കാന്ത

2. ഭർത്തൃപാദസേവയല്ലോ പത്നിമാക്കു പരം ധർമ്മം
അത്ര നിന്റെ ആജ്ഞ കേൾപ്പാൻ ആസ്ഥയാ

വാഴ്ത്തുന്നേൻ

3. കാമുകമുഖേന്ദു കണ്ടാൽ കാമിനി ചകോരിയിങ്ങു
താമസിച്ചു നിന്നീടുമോ താമരസനേത്ര.

അർത്ഥം

സന്തതം = എപ്പോഴും, വാഞ്ഛിക്കുന്നു = ആഗ്രഹിക്കുന്നു; ചാരുമൂർത്തേ = മനോഹരമായ ശരീരത്തോടുകൂടിയവനേ; ആസ്ഥയാ = ശ്രദ്ധയോടുകൂടി. അത്ര = ഇവിടെ, കാമുകമുഖേന്ദു = കാമുകന്റെ മുഖമാകുന്ന ഇന്ദു— ർത്താവിന്റെ മുഖമാകുന്ന ചന്ദ്രനെ, കാമിനി ചകോരി = കാമിനിയാകുന്ന ചകോരി = ഭാര്യയാകുന്ന ചകോരപ്പെൺപക്ഷി; താമരസം = താമര.

കല്യാണി— ശ്രുതിയിൽ



ശ്ലോകം

യമിനാം പ്രവരഃ കദാപി പ്രഭാതേ പുണ്യാം
യമുനാം സ്നാതു മനാ ഗതഃ പ്രഭാതേ
അമനാക്കമനീയതാന്തദീയാം
പ്രമനാ വീക്ഷ്യ സവിസ്മയം ജഗാഹേ.

അർത്ഥം

കദാപി = ഒരിക്കൽ, പ്രഭാതേ = രാവിലെ യമിനാം പ്രവരഃ = യമികളിൽവച്ചു ശ്രേഷ്ഠനായും യമികം = ഇന്ദ്രിയനിഗ്രഹം ചെയ്തവർ; സ്നാതുമനാഃ = സ്നാനംചെയ്യണമെന്നുള്ള വിചാരത്തോടുകൂടിയവനും, പുണ്യാം യമുനാം = പരിശുദ്ധമായ യമുനയെ ഗതഃ = പ്രാപിച്ചവനുമായ (ദക്ഷൻ) തദീയാം = ആ നദിയുടെ, അമനാക് കമനീയതാം = അനല്പമായ രമണീയതയെ, വീക്ഷ്യ = കണ്ടിട്ട്, പ്രമനാഃ = സന്തോഷവാനായിട്ട് സവിസ്മയം = വിസ്മയത്തോടുകൂടി ജഗാഹേ = പ്രവേശിച്ചു (പ്രാപിച്ചു).

കണ്ണിണയ്ക്കാനന്ദം നൽകീടുന്നു പാരം
കാളിന്ദീനദി സാമ്പ്രതം
എണ്ണമറ്റുള്ള നല്ലോരേതൽഗുണങ്ങളെല്ലാം
വർണ്ണിപ്പാനാവതല്ല കുണ്ഡലീശനുപോലും

1. ഞാനെന്നുടലിലഭിമാനം വെടിഞ്ഞു പര—
മാനന്ദാകാരപൂർണ്ണമാനസന്മാർ
നാനാമുനികളും വന്നു സ്നാനവുംചെയ്തു ചെമ്മേ
ധ്യാനം പൂണ്ടിഹ തീരകാനനേ വാഴുന്നഹോ

2. നളിനങ്ങളളിവൃന്ദമിളിതങ്ങളാം കാന്തമാർതൻ
അളകാഞ്ചിതാസ്യങ്ങളംപോൽ വിളങ്ങീടുന്നു.

പുളിനങ്ങതന്നിൽ നല്ല കളഹംസലീല കണ്ടു
കളിയല്ലേ മനതാരിൽ വളരുന്ന പരിതോഷം.

3. ശരദിന്ദുകാന്തികോലും വരകംബുമണിയൊന്നു
അരവിന്ദപത്രംതന്നിൽ മരുവീടുന്നു.
പരമിന്നിത നെക്കണ്ടു പെരുകുന്ന കൗതുഹലം
വിരവോടിതിനെയിപ്പോം കരഗതമാക്കീടുവൻ.

അർത്ഥം

കാളിന്ദിനദി = യമുനാനദി. സാമ്പ്രതം = ഇപ്പോഴം. ഏതദ്ഗ്രഹണങ്ങളം = ഇതിന്റെ ഗ്രഹണങ്ങളം. കണ്ഡലീശൻ = അനന്തൻ.

1. ഞാനെന്നുടലിലഭിമാനം വെടിഞ്ഞു് = ഞാൻ എന്നതു് ശരീരമാണെന്ന വിചാരം ഉപേക്ഷിച്ചിട്ടു് (ആത്മജ്ഞാനികളായി), പരമാനന്ദാകാരപൂണ്ണമാനസന്മാർ = ബ്രഹ്മാനന്ദസ്വരൂപംകൊണ്ടു നിറഞ്ഞ ഹൃദയമുള്ളവർ (ഈശ്വരവിചാരത്തിൽ മുഴുകിയവർ) ഇഹ തീരകാനനെ = ഇവിടെ തീരത്തുള്ള കാട്ടിൽ.

2. നളിനങ്ങളം = താമരകളം. അളിവൃന്ദമിളിതങ്ങളം = വണ്ടിൻ കൂട്ടങ്ങളം കലന്നതു്, അവ അളകാഞ്ചിതാസ്യങ്ങളംപോൽ വിളങ്ങീടുന്ന = കറുനിരകളാൽ അഞ്ചിതമായ = മനോഹരമായ ആസ്യങ്ങളം = മുഖങ്ങളം, പോലെ പ്രകാശിക്കുന്നു.

3. ശരദിന്ദുകാന്തികോലും = ശരത്കാലചന്ദ്രന്റെ ശോഭയുള്ള, വരകംബുമണി = ശ്രേഷ്ഠമായ ശംഖു്, അരവിന്ദപത്രം = താമരയില, കൗതുഹലം = സന്തോഷം.

നവരസം—ചെമ്പട

ശ്ലോകം

പങ്കം പോക്കുന്ന കാളിന്ദിയിൽ മുഴുകി മുദാ
പത്മപത്രേ വിളങ്ങും
ശംഖം തൻ കൈയിലാക്കുന്നളവിലതുമഹോ
കന്യകാരത്നമായീ
ശങ്കിച്ചു ശങ്കരസ്യപ്രണയിനി മകളായ്
വന്ന ഭാഗ്യാലെനിക്കെ—
ന്നങ്കേ ചേർത്തിട്ട പത്ന്യാഃ പ്രണയപരവശൻ
ദക്ഷനിത്ഥം ബഭാഷേ.

അർത്ഥം

പങ്കം = പാപം, പോക്കുന്ന കാളിന്ദിയിൽ മുദാ മുഴുകി പത്മപത്രേ വിളങ്ങും ശംഖം = ശംഖിനെ തൻകയ്യിലാക്കുന്ന അളവിൽ

അത്ഭ, അഹോ കന്യകാരത്നമായി = ഒരു കന്യകാരത്നമായിത്തീർന്നു— അത്ഭുതംതന്നെ; ശങ്കരസ്യ പ്രണയിനി = ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ ഭാര്യ, ഭാഗ്യാതിരേകാൽ = ഭാഗ്യത്തിന്റെ ആധിക്യംകൊണ്ട് എനിക്കു മകളായ് വന്നു എന്നു, ശങ്കിച്ചു = വിചാരിച്ചു. പ്രണയപരവശൻ = വാത്സല്യത്താൽ മതിമറന്നവൻ, പത്ന്യാഃ = ഭാര്യയുടെ, അങ്കേ ചേർത്തിട്ട് = മടിയിൽ വച്ചിട്ട്, ഇത്ഥം ബഭാഷേ = ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു.

പദം

അനന്തജന്മാർജ്ജിതമാമസ്മൽപുണ്യഫലം
അനവദ്യകന്യാരൂപം കണ്കെ നീ
മനംതന്നിൽ കൃപയില്ലേ സ്നാനമെന്തേ നല്ലീടാത്തു
മഹിളാമാന്യേ അതിധന്യേ

1 വിധി തന്ന നിധിയാമീ നന്ദിനി— മേലിൽ
വിവിധ കാമം തരുവാൻ നന്ദിനി
വിധിവിലാസം നമുക്കു നന്നിനി—യിവാം
വിധുമുഖി സവ്വ്ലോകാനന്ദിനി ഹേ ജായേ
വളരെപ്പുത്രിമാരുണ്ടെന്നോകിലും—മമ
വാത്സല്യമിത്ര തോന്നീലാരിലും
വളരുന്ന മോദം മനതാരിലും—ഇന്നു
മാന്യയായ്വന്നേൻ മുന്ന പാരിലും.

അർത്ഥം

അനന്തജന്മാർജ്ജിതം = അനേകജന്മങ്ങളിലായി നേടിയിട്ടുള്ള, അസ്മൽപുണ്യഫലം = നമ്മുടെ പുണ്യഫലമായ, അനവദ്യകന്യാരൂപം = കളങ്കരഹിതമായ, കന്യാരൂപം = സ്ത്രീരൂപത്തെ മഹിളാമാന്യേ = മഹിളമാരിൽവച്ച് മാന്യയായിട്ടുള്ളവളേ. അതിധന്യേ = വലുതായ പുണ്യത്തോടുകൂടിയവളേ.

1. വിധി = ബ്രഹ്മാവ്, തന്ന നിധിയായ ഈ നന്ദിനി = ഈ പുത്രി, മേലിൽ വിവിധകാമം = പല പ്രകാരത്തിലുള്ള ആഗ്രഹങ്ങളെ തരുവാൻ, നന്ദിനി = കാമധേനുവിന്റെ പുത്രിയായ പശു. വിധിവിലാസം നമുക്കു നന്നിനി = ഈശ്വരവിലാസം ഇന്നു നമുക്കു നല്ലതാണ്. ഇവാം, വിധുമുഖി = ഇവാം ചന്ദ്രമുഖിയും സവ്വ്ലോകാനന്ദിനി ഹേ ജായേ = എല്ലാ ലോകരെയും ആനന്ദിപ്പിക്കുന്നവളും ആണ്, ഹേജായേ = അല്ലയോ പത്നി.

നീലാംബരി–ചെമ്പട

ശ്ലോകം

സാനന്ദം പിതൃജനപോഷിതാ സതീതി
ഖ്യാതാഖ്യാ സകലകലാവിചക്ഷണാ സാ
ആബാല്യാൽ പശുപതിമേവ ഭർതൃഭാവേ
വാഞ്ഛന്തീ തദനുഗ്രണന്തപശ്ചചാര

അർത്ഥം

സാനന്ദം = ആനന്ദത്തോടുകൂടി, പിതൃജനപോഷിതാ = അച്ഛനമ്മമാരാൽ വളർത്തപ്പെട്ടവളും, സതീ ഇതി = സതി എന്നു്, ഖ്യാതാഖ്യാ = പ്രസിദ്ധമായ പേരോടുകൂടിയവളും, സകലകലാവിചക്ഷണാ = എല്ലാ കലകളിലും സമർത്ഥയും ആയ സാ = അവൾ ആബാല്യാൽ = ബാല്യകാലംമുതൽ, പശുപതിം ഏവ = ശിവനെത്തന്നെ, ഭർതൃഭാവേ = ഭർത്താവു് എന്നു് വാഞ്ഛന്തീ = ആഗ്രഹിക്കുന്നവളായിട്ടു്, തദനുഗ്രണം = അതിലേക്കായി തപഃ = തപസ്സിനെ, ചചാര = ചെയ്തു.

പദം

ശ്രീനീലകണ്ഠഗ്രണസിന്ധോ——പര–
മാനന്ദരൂപ! ജയ ഹര ദീനബന്ധോ!

1 ചെഞ്ചിടയുമമൃതകരകലയും——പൂണ്ട–
ശീതാംശുബിംബരുചിപോന്ന തനുരുചിയും
പുഞ്ചിരികലർന്ന മുഖമതിയും——കാണ്മാൻ
ഭ്രയോപി വളരുന്ന പാരമഭിരുചിയും

2 കരിമുകിൽതൊഴുന്ന രുചിതടവും——നല്ല
കണ്ണൊട്ട ബാഹുക്കളും വിതത മാറിടവും
കരിചർമ്മശോഭി കടിതടവും——ഇന്നു
കാണുമാറാകണം തവ ചരണവടിവും.

3 പരനൊരുവനില്ല മമ ശരണം——നാഥ
പരമകരുണാലയ ഭജാമി തവ ചരണം.
വിരവിനൊട്ട മുന്നിലിഹ വരണം——വന്നു
വിശൈകനാഥ! മമ വരമാശു തരണം.

അർത്ഥം

ഗ്രണസിന്ധോ = സൽഗ്രണത്തിനു് ഇരിപ്പടമായിട്ടുള്ളവനേ (സമുദ്രമായിട്ടുള്ളവനേ എന്നും) ദീനബന്ധോ = ദുഃഖിതർക്കു ബന്ധുവായി

ട്ടുള്ളവനേ, ചെഞ്ചിട = ചുവന്ന ജട അമൃതകരകല = ചന്ദ്രക്കല, ശീതാംശുബിംബരുചി = ചന്ദ്രബിംബത്തിന്റെ ശോഭ, തനുരുചി = ദേഹകാന്തി, ഭ്രുയോപി = വളരെ അഭിരുചി = ആഗ്രഹം.

2 കരിമുകിൽ = കാർമേഘം, തടവും = കലന്ന വിതതം = വിസ്താരമുള്ള, കരിചമ്മശോഭികടിതടവും = കരിചമ്മത്താൽ ശോഭിക്കുന്ന കടിതടവും, കരിചമ്മം = ആനത്തോല്, ശോഭി = ശോഭിക്കുന്ന കടിതടം = അരപ്രദേശം.

3. ജോമി = ഞാൻ ഭജിക്കുന്നു.

പാടി—ചെമ്പട

ശ്ലോകം

മരാളകന്യാമിവ മാനസം ഗതാ—
മരാളകേശീമവലോക്യ താം സതീം
കരാളദംഷ്ട്രോ ദനുജോപി ജാതുചിൽ
സ്മരാളസാത്മാ മനസൈവമബ്രവീൽ.

അർത്ഥം

കരാളദംഷ്ട്രോദനുജോ = 'കരാളദംഷ്ട്രൻ' എന്ന അസുരൻ ജാതുചിൽ = ഒരിക്കൽ; മാനസംഗതാം മരാളകന്യാം ഇവ = മാനസസരസ്സിലെത്തിയ അരയന്നപ്പേടയെപ്പോലെ; അരാളകേശീം താം സതീം = ചുരുണ്ട തലമുടിയുള്ള ആ സതിയെ, അവലോക്യ = കണ്ടിട്ട് സ്മരാലസാത്മാ = കാമപീഡയാൽ, അലസാത്മാവായി = ക്ഷീണിച്ചവനായി, മനസൈവഃ=മനസ്സുകൊണ്ട്, ഏവം = ഇപ്രകാരം അബ്രവീൽ = പറഞ്ഞു.

1 കണ്ടാലതിസുന്ദരിയാകും
കന്യാമണിയാരിവൾ ഭുവനേ!
തണ്ടാർമകളിവളുടെ കാന്ത്യാ
രണ്ടാമവളെന്നതു മനേ്യ.

2 പൂമെയ് മരവിരിയും ജടയും
പൂണ്ടെങ്കിലുമതിരമണീയം
താമര ശൈവലസംഗേപി
സാമോദം വിലസുന്നല്ലോ.

3 ഏതാദൃശമായ വയസ്സു—
മിവംതന്റെ തപസ്സും കണ്ടാൽ
ചേതസ്സിലൊരുത്തനെ വരനായ്
ചിന്തിച്ചീടുന്നിതു നൂനം.

അർത്ഥം

തണ്ടാർമകൾം = മഹാലക്ഷ്മി, കാന്ത്യാ = ശോഭയാൽ ഇവളുടെ രണ്ടാമവൾം = ഇവളുടെ രണ്ടാമത്തേതു (ഇവൾം കഴിഞ്ഞിട്ട്) ശരീരകാന്തികൊണ്ടു ഇവൾം മഹാലക്ഷ്മിയേക്കാൾം മുന്നിലാണെന്നു താൽപര്യം. മന്യേ = വിചാരിക്കുന്നു.

2. ശൈവലം = പായൽ. സംഗം = ചേരുക. താമരയിൽ പായൽ പതിഞ്ഞിരുന്നാലും അതു വിലസുന്നുണ്ടല്ലോ. അതുപോലെ ഇവളുടെ പൂമെയ് മരവിരിയും ജടയും ധരിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അതിരമണീയമായിത്തന്നെയിരിക്കുന്നു. ഏതാദൃശം = ഇപ്രകാരം. ചേതസ്സിൽ = മനസ്സിൽ.

കേദാരഗൗഡം—ചെമ്പട

പദം

ഭോഗ്യവിലാസം കൊണ്ടേറെ
ഭാര്യയായീടുവാൻ
യോഗ്യയാമിവളെയിന്നു
കന്യകലാക്കീടുന്നേൻ.

ശ്ലോകം

സരഭസമിതി ചിന്തയന്മദാന്ധഃ
പ്രസഭമുപേയ്യ സതീം ഗൃഹീതുകാമഃ
അലഭത സഹസാ തപോമയാഗ്നൗ
ശലഭദശാമസുരാധിപോ ദുരാത്മാ.

അർത്ഥം

ഇതി = ഇപ്രകാരം, സരഭസം = വേഗത്തിൽ. ചിന്തയൻ = വിചാരിക്കുന്നവനും, മദാന്ധഃ = മദത്താൽ കണ്ണുകാണാൻ പാടില്ലാത്തവനും (അവിവേകിയും) സതീം ഉപേത്യ = സതിയുടെ അടുത്തുചെന്നു, പ്രസഭം = ബലാൽക്കാരേണ, ഗൃഹീതുകാമഃ = പിടിക്കാൻ തുനിയുന്നവനും, ദുരാത്മാവും ആയ അസുരാധിപൻ, തപോമയാഗ്നൗ = തപസ്സാകുന്ന അഗ്നിയിൽ, സഹസാ = ഉടനെ, ശലഭദശാം = ഈയ്യാംപാറ്റയുടെ അവസ്ഥയെ, അലഭത = പ്രാപിച്ചു.

ബലഹരി—ചെമ്പട

ശ്ലോകം

സതീം സ തീവ്രേ തപസി സ്ഥിതാമിമാം
നിരീക്ഷിതും ചാപി പരീക്ഷിതും തതഃ
ജരാതുരക്ഷോണിസുരാകൃതിഃ പ്രിയാം
പുരാരിരാസാദ്യ പുരോബ്രവീൽ ഗിരം

അർത്ഥം

തതഃ = അനന്തരം, തീവ്രേ തപസിസ്ഥിതാം = കഠിനമായ തപസ്സിൽ ഇരിക്കുന്നവളായ, ഇമാം പ്രിയാം സതീം = ഈ പ്രിയയായ സതിയെ പരീക്ഷിതും = പരീക്ഷിക്കുന്നതിനും, നിരീക്ഷിതും ച അപി = നിരീക്ഷിക്കുന്നതിനും (കാണുന്നതിനും) ആയിട്ട്, സഃ പുരാരി = ആ ശിവൻ, ജരാതുരക്ഷോണിസുരാകൃതി = വാർദ്ധക്യത്താൽ ക്ഷീണനായ ബ്രാഹ്മണന്റെ ആകൃതിയിൽ, പുരഃ = മുമ്പിൽ, ആസാദ്യ = വന്നിട്ട്, ഗിരം = വാക്കിനെ, അബ്രവീൽ = പറഞ്ഞു.

പദം

കന്യകമാർമൗലിമണേ കല്യാണശീലേ
അന്യഭാവമെന്നിൽ വേണ്ട
ആശയം നീ ചൊൽക ബാലേ.

1 ചെന്തളിർകോമളം ഗാത്രം
ചെയ്തൊലാ നീ ക്ലേശപാത്രം
എന്തു മോഹമത്രമാത്രം
ഇണ്ടൽകൊംവാനഹോരാത്രം.

B 31

അർത്ഥം

കല്യാണശീലേ = മംഗളശീലേ അന്യഭാവം = അപരിചിതൻ എന്ന ഭാവം. ക്ലേശപാത്രം = ദുഃഖത്തിനു് ഇരിപ്പിടം, അഹോരാത്രം = രാപ്പകൽ, ഇണ്ടൽ = സങ്കടം.



പദം

അന്തണേന്ദ്ര കേട്ടുകൊൾക ആശയമേവം
എന്നുടെ പാണിഗ്രഹണം
ഇന്ദുചൂഡൻ ചെയ്തീടേണം
ഇന്നതിന്നു കൃപ വേണം
എന്നെയനുഗ്രഹിക്കേണം (അന്ത)

ഹന്ത ഹന്ത നിന്റെ ഭാവം
അവൻകലോ ചെന്നിതേവം
എന്തവനുള്ള പ്രഭാവം?
ഇങ്ങനെ നിന്റെ ദുർദൈവം (കന്യക)

ഇന്നവനചലം ഗേഹം.
എരുതൊന്നുണ്ടുപോൽ വാഹം

പന്നഗഭീഷണം ദേഹം
പാഴിലയ്യോ നിൻെറ മോഹം. (കന്യക)

ഈശ്വരദൂഷണാലാപം
എന്തിനയ്യോ ശാന്തം പാപം
ശാശ്വതധർമ്മവിലോപം
സമ്പ്രതി വേണ്ടോ സല്ലാപം. (അന്ത)

അർത്ഥം

ഭാവം = വിചാരം, ദുർദ്ദൈവം = ഭാഗ്യദോഷം, അചലം = പർവ്വതം, ഏരുതു് = കാള, വാഹനം = വാഹനം, പന്നഗഭീഷണം = സർപ്പങ്ങളെക്കൊണ്ടു് ഭയങ്കരം. പാഴിലയ്യോ നിൻെറ മോഹം = നിൻെറ ആഗ്രഹം നിഷ്ഫലമായല്ലോ. ഈശ്വരദൂഷണാലാപം = ശിവനെ ദൂഷിക്കുന്ന വർത്തമാനം, ശാശ്വതധർമ്മവിലോപം = ശാശ്വതമായധർമ്മത്തെ ഇല്ലാതാക്കുന്ന, സല്ലാപം = സംഭാഷണം, സമ്പ്രതി = ഇപ്പോഴം

ശ്ലോകം

ഏവം പറഞ്ഞവനം നിറഞ്ഞരുഷാ ഗമിപ്പാൻ
ഭാവിച്ചിടുന്നസമയേ ഭഗവാൻ മഹേശൻ
ആവിർഭവിച്ചു നിജവേഷമൊടഗ്രഭാഗേ
കാർവേണിയോടു മൃദുഹാസമുവാച വാചം.

അർത്ഥം

ഏവം = ഇപ്രകാരം, പറഞ്ഞിട്ടു് അവം നിറഞ്ഞ രുഷാ = കോപത്തോടെ, ഗമിപ്പാൻ ഭാവിച്ചിടുന്ന സമയേ ഭഗവാൻ മഹേശൻ നിജവേഷമൊടു് = തൻെറ യഥാർത്ഥരൂപത്തിൽ ആവിർഭവിച്ചു = പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ട, കാർവേണിയോടു = കറുത്ത വേണിയുള്ളവം (സുന്ദരിയോടു്) വാചം = വാക്കിനെ, മൃദുഹാസമുവാച = മന്ദഹാസത്തോടുകൂടി പറഞ്ഞു.

ശ്ലോകം

പൂന്തേൻനേർവാണി ബാലേ സുമുഖി! വിമുഖിയാ–
യെങ്ങു പോകുന്നിടാനീം?
സ്വാന്തേ സന്തോഷമേറം തരുവതിനിഹ തേ
വന്നു ഞാൻ നിന്നിടുമ്പോം
ഞാൻ തേ ഭാവം ഗ്രഹിപ്പാനവനിസുരമിഷാ–
ദപ്രിയം ചൊന്നതെല്ലാം
കാന്തേ ഹാഹന്ത കോപം കളക മയി തവാ–
ഭീഷ്ടമെല്ലാം തരുന്നേൻ.

അർത്ഥം

പുന്നേൻനേർവാണി ബാലേ സുമുഖി! ഇദാനീം = ഇപ്പോഴും, തേ = നിന്റെ സ്വാന്തേ = മനസ്സിൽ സന്തോഷമേറുംം തരുവതിനി ഹ വന്നു ഞാൻ നിന്നിടുമ്പോഴും, (നീ) വിമുഖിയായി എങ്ങു പോകു ന്നു. ഞാൻ അവനിസുരമിഷൽ = ബ്രാഹ്മണൻ എന്ന വ്യാജേന, അപ്രിയം = പ്രിയമില്ലാത്ത വാക്കുകളും ചൊന്നതെല്ലാം തേ ഭാവം ഗ്രഹിപ്പാൻ = നിന്റെ വിചാരം അറിയുന്നതിലേക്കായിരുന്നു, ഹേ കാന്തേ! മയി കോപം കളക = (എന്നോടുള്ള കോപം കളഞ്ഞാ ലും) ഹാ ഹന്ത (അത്ഭുതം) തവാഭീഷ്ടമെല്ലാം തരുന്നേൻ.

ദണ്ഡകം

1 ഏണാങ്കമൗലിയുടെ ചേണാന്ന രൂപമുട–
നേണാക്ഷി കണ്ടവയം തെളിഞ്ഞു;
രക്ഷികളും പറഞ്ഞു, ദക്ഷനതറിഞ്ഞു,
പ്രിയദുഹിതൃപരിണയനമഴകൊട്ട കഴിപ്പതിനു
സുഗ്രണനിധി വിരവൊട്ട തുനിഞ്ഞു.

2 കല്യാണവാർത്തയതു ചൊല്ലാന്ന ദൂതരുടെ
ചൊല്ലാലറിഞ്ഞു മുദമാന്നു;
സുരതതികളും വന്നു; പുരമതിൽ നിരന്നു;
മുനികളൊട്ട സമമഴകിലവനുപചരിച്ചു പുന–
രധികസുഖമഖിലരുമിരുന്നു.

3 ഉദ്യോഗമോട്ട ബഹു വിദ്യാധരാദിയുടെ
വാദ്യാരവം ദിവി മുഴങ്ങീ;
പ്രീതിയൊട്ട സംഗീതാദികളും തുടങ്ങീ;
തത്രസുരയുവതിജനചിത്രതരരസലളിത–
നൃത്തമതു സഭയതിൽ വിളങ്ങീ.

2 ഫണിഭൂഷണപ്രിയയെ മണിഭൂഷണങ്ങളുട–
നണിയിച്ച വാണി വഴിപോലേ
തദനുശുഭകോലേ ത്രിജഗദനുകൂലേ
ഭുവനപതി ഗിരിശനഥ സതിയുടയ കരകമല–
മിതമൊട്ട പിടിച്ച വിധിപോലേ.

അർത്ഥം

ഏണാങ്കമൗലി = ശിവൻ. രക്ഷികളും = ഭൃത്യന്മാർ, പ്രിയദുഹി തൃപരിണയനം = പ്രിയപ്പെട്ട മകളുടെ വിവാഹം സുരതതി = ദേവ

സമൂഹം; മുനികളൊട്സമം = മുനികളോടുകൂടി, ദേവന്മാർ വന്നു പുരമതിൽ നിരന്നു; ഉദ്യോഗം = കോലാഹലം, ദിവി = ആകാശത്തിൽ, ചിത്രതരരസലളിതനൃത്തം = ഏറ്റവും മനോഹരവും രസമുള്ളതുമായ നൃത്തം. ഫണിഭ്രഷണൻ = ശിവൻ. മണിഭ്രഷണങ്ങളം = രത്നാഭരണങ്ങളം, വാണി = സരസ്വതി. തദനു = അനന്തരം; ത്രിജഗന്നുകൂലേ = മൂന്നുലോകത്തിലും അനുകൂലമായ—ശുഭകാലത്തിൽ, (ശുഭമുഹൂർത്തത്തിൽ). ഇതമൊട = ഹിതത്തോടുകൂടി.

സാവേരി–ചമ്പ

ശ്ലോകം

ചന്ദ്രാവതംസസ്യ സതീവിവാഹേ
സഞ്ജാതഹഷ്ടാഃ കൃതപുഷ്പവഷ്ടാഃ
ഇന്ദ്രാദയസ്തം പ്രണിപത്യ ദേവം
സാന്ദ്രാദരം ദക്ഷമമീ ശശംസുഃ.

അർത്ഥം

ചന്ദ്രാവതംസസ്യ = ശിവന്റെ, സതീവിവാഹേ = സതിയുടെ വിവാഹത്തിൽ (ശിവനും സതിയുമായുള്ള വിവാഹത്തിൽ) സഞ്ജാതഹഷ്ടാഃ = ഉണ്ടായ ഹഷ്ത്തോടുകൂടിയവരായും (ഹർഷം = സന്തോഷം) കൃതപുഷ്പവർഷാ = പുഷ്പവൃഷ്ടിചെയ്തവരായും ഇരിക്കുന്ന അമീ ഇന്ദ്രാദയഃ = ഈ ഇന്ദ്രാദികളം (ദേവന്മാർ), തം ദേവം = ആ ശിവനെ പ്രണിപത്യ = നമസ്കരിച്ച്, ദക്ഷം = ദക്ഷനെ, സാന്ദ്രാദരം = നിറഞ്ഞ ആദരവോടുകൂടി ശശംസുഃ = സ്തുതിച്ചു. (ദക്ഷനോട് ആദരത്തോടെ പറഞ്ഞു).

പദം

ഭാഗ്യരാശേ ജഗതി ഭാതി തവ കീർത്തി
യോഗ്യനാം വരനു നിജകന്യകയെ നല്കുവാൻ
യോഗമിഹ വന്നു തവ പുണ്യാതിരേകാൽ. (ഭാഗ്യ)

1 ഉത്തമഭവോന്റെ സുത ചെയ്ത തപമേറെ
ഉചിതമതു സഫലമായ് വന്നഹോ സഹസാ
ഇത്തരമശേഷജഗദീശനൊട സംബന്ധം
എത്തിയതിനാൽ സുലഭമുദയമഖിലം. (ഭാഗ്യ)

2 പരമശിവമഹിഷീ ശുണു സതീദേവി സുമതേ
പതിദേവതേ നിന്റെ ഭാഗ്യമേ ഭാഗ്യം
പരിചിനൊട പതിചരണപരിചരണവും ചെയ്ത
പരിപൂർണ്ണമോദമൊട വാഴ്ക ബഹുകാലം. (ഭാഗ്യ)

ഭോതി = ശോഭിക്കുന്നു. പതിദേവതേ = ഭർത്താവ് ഈശ്വരനായിട്ടുള്ളവളേ. പരമശിവമഹിഷീ = അല്ലയോ ശിവന്റെ പത്നീ!

ആനന്ദഭൈരവി–ചെമ്പട

ശ്ലോകം

തിരോഹിതേ ദ്രാഗമൃതാത്മനീശ്വരേ
വിയോഗതാപാദഥ വിഹ്വലാ സതീ
വിഹായ സാമോദവിലാസമാസ്ഥിതാ
കുമുദ്വതീവാളികുലാകുലേക്ഷിതാ.

അർത്ഥം

അഥ അമൃതാത്മനി = അനന്തരം അമൃതസ്വരൂപൻ (മരണമില്ലാവൻ) ആയ ഈശ്വരേ = ശിവൻ ദ്രാക് = പെട്ടെന്നു്, തിരോഹിതേ = അപ്രത്യക്ഷനായപ്പോൾ, വിയോഗതാപാൽ = വിരഹദുഃഖത്താൽ വിഹ്വലാ = പരവശയായ, സതീ = സതീ, സാമോദവിലാസം = സന്തോഷം, ആഡംബരം (ഇവകളെ) വിഹായ = ഉപേക്ഷിച്ചിട്ട്, കുമുദ്വതീ ഇവ = ആമ്പൽപ്പൊയ്കപോലെ, ആളികുലാകുലേക്ഷിതാ = സഖികളാൽ പരിഭ്രമത്തോടു നോക്കപ്പെട്ടവളായി, ആസ്ഥിതാ = ഇരുന്നു.

പദം

ഹന്ത ദൈവമേ! എന്തു ഞാൻ ചെയ്വൂ?
ഹന്ത ദൈവമേ!
അന്തരാത്മി മമ നല്ലിയിവണ്ണം
ബന്ധുരാംഗനവനെങ്ങു മറഞ്ഞു? (ഹന്ത)

1 മൽപ്രിയന്നു ഞാൻ ചെയ്തില്ലാ ചെറു–
മപ്രിയമയ്യോ
തൽ പ്രസാദമിഹ വരുവാൻ ചെയ്തൊരു
മൽപ്രയാസഫലമിങ്ങനെ തീർന്നു. (ഹന്ത)

2 പ്രാണവല്ലഭൻ ചെയ്യുമ്പോളെന്റെ
പാണിപീഡനം
നാണമാർന്നു നതമുഖിയായ് നിന്നതി–
നാലേ കോപമവനുള്ളിലുറച്ചോ?

3 ദേവദേവനാം നീലകണ്ഠന്റെ
സേവയിലെന്യേ

കേവലം കുതുകമൊന്നിലുമില്ലിഹ
ഖേദഹാനി വരുവതിനാലിനിയും
പാലയാശു മാം ഫാലലോചന!
പാലയാശു മാം.

അർത്ഥം

ബന്ധുരം = മനോഹരം, പാണിപീഡനം = പാണിഗ്രഹണം, നതമുഖി = മുഖം കുനിച്ചവൾ, പാലയ = രക്ഷിച്ചാലും, ആശു = പെട്ടെന്നു്.

സുരുട്ടി–ചെമ്പട

ശ്ലോകം

ഇതി ബഹുചിന്താതാന്താം
വിലപന്തീം താം സമേത്യ ശിവകാന്താം
വാണീ ഗീർവാണീഭി–
സ്സഹമൃദുവചനേന സാന്ത്വയാമാസ.

അർത്ഥം

ഇതി ബഹുചിന്താതാന്താം = ഇപ്രകാരം പലവിധത്തിൽ ചിന്തിച്ചു ക്ഷീണിച്ചവളും, വിലപന്തീം = കരയുന്നവളും, ആയ, താം ശിവകാന്താം = ആ ശിവപത്നിയെ (സതിയെ) വാണീ = സരസ്വതി, ഗീർവാണീഭിഃ സഹ = ദേവസ്ത്രീകളോടുകൂടി സമേത്യ = അടുത്തുചെന്നു്, മൃദുവചനേന, സാന്ത്വയാമാസ = സാന്ത്വനംചെയ്തു (സമാധാനപ്പെടുത്തി).

പദം

അരുതരുതേ ഖേദം ബാലേ
അംബുജാക്ഷി ദാക്ഷായണി
പരിണയനശേഷമേവം
പരിതപിക്ക യോഗ്യമല്ല.

1 ഇന്ദുചൂഡൻ നിന്നരികിൽ
ഇന്നു നാളെ വരുമല്ലോ
സുന്ദരീരത്നമേ പാഴിൽ
ശോകമെന്തേ തേടീടുന്നു?

2 ഇത്ര കാരുണ്യമുണ്ടായി–
ട്ടീശനെപ്പോലാരുമില്ലാ

ഇത്രീലോകമതിലെന്ന–
തെത്രയും വിശ്രുതമല്ലോ.

3 മാനസാത്തികൊണ്ടു നിൻെറ
മേനികൂടെ വാടുന്നയ്യോ!
സ്നാനപാനാദികളും ചെയ്യ
സാനന്ദം നീ വാഴ്ക ധന്യേ.

അർത്ഥം

ഇന്നു നാളെ = ഇന്നോ നാളെയോ. വിശ്രുതം = പ്രസിദ്ധം.

ശ്ലോകം

വിദിതചരിതേ ദക്ഷേ ക്രുദ്ധ്യത്യതീവ ശിവായ, സാ
പുനരപി തപശ്ചക്രേ ഗത്വാ പുരേവ തപോവനം
മുനിവരവപുഃ പ്രാദുർഭൂയ ധൃതം ശശിശേഖരോ
ഗിരിവരമഗാൽ കൈലാസാഖ്യം തയാ സഹ
കാന്തയാ.

അർത്ഥം

വിദിതചരിതേ ദക്ഷേ = വിവരങ്ങളും അറിഞ്ഞ ദക്ഷൻ, ശിവായ = ശിവനായിക്കൊണ്ടു് (ശിവനോടു്), അതീവ ക്രുദ്ധ്യതി = വളരെ കോപിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ, സാ = അവൾ (സതി), പുനരപി = വീണ്ടും; തപോവനം ഗത്വാ = തപോവനത്തിൽ ചെന്നു്, പുരാ ഇവ = മുമ്പിലത്തെപ്പോലെ, തപഃ ചക്രേ = തപസ്സുചെയ്തു, ശശിശേഖരോ = ശിവൻ, മുനിവരവപുഃ പ്രാദുർഭൂയ = മുനിവേഷത്തിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു്, തയാ കാന്തയാ സഹ = ആ ഭാര്യയോടുകൂടി, കൈലാസാഖ്യം ഗിരിവരം = കൈലാസമെന്നു പേരുള്ള ഗിരിവരത്തെ, ധൃതം = പെട്ടെന്നു്, അഗാൽ = പ്രാപിച്ചു.

വേകട—ചെമ്പട

ശ്ലോകം

തതഃ ശ്രുത്വാ ദക്ഷസ്സപദി ശിവനീതാം നിജസുതാം
നിതാന്തം രോഷാന്ധസ്ത്രിപുരഹരമാഹാത്മ്യമവിദൻ
സ്വജാമാതേത്യുച്ചൈർമ്മനസി കലിതാനാദരഭരോ
ജഗാദൈവം ദേവാൻ പരിസരഗതാൻ വീക്ഷ്യ
വിമനാഃ.

അർത്ഥം

തതഃ = അതിനുശേഷം, ദക്ഷൻ, സപദി ശിവനീതാം = ഉടനെതന്നെ ശിവനാൽ കൊണ്ടുപോകപ്പെട്ട, നിജസുതാം ശ്രുത്വാ = തൻെറ

മകളെപ്പററി കേട്ടിട്ട്, നിതാന്തം രോഷാന്ധഃ = വളരെ കോപിച്ച വനും, ത്രിപുരഹരമാഹാത്മ്യം അവിദൻ = ശിവന്റെറ മാഹാത്മ്യത്തെ അറിയാത്തവനും, സ്വ ജാമാതാ ഇതി = തന്റെറ മകളുടെ ഭർത്താവാ ണെന്നു (കരുതി), മനസി = മനസ്സിൽ, കലിതാനാദരഭരഃ = വർദ്ധി ച്ച അനാദരവോടുകൂടിയവനും ആയി, പരിസരഗതാൻ = സമീപത്തു നില്ക്കുന്ന, ദേവാൻ = ദേവന്മാരെ, വീക്ഷ്യ = നോക്കിയിട്ട്, വിമ നാഃ = കുണ്ഠിതനായി, ഏവം ജഗാദ = ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു.

പദം

അറിയാതെ മമ പുത്രിയെ നല്ലിയ–
തനുചിതമായിതഹോ.
പരിപാകവുമഭിമാനവും ലൗകിക–
പദവിയുമില്ലാത്ത ഭ്രൂന്റെറ ശീലത്തെ.

1 ചൊല്ലാന്ന നിങ്ങളുടെ വാക്കിനെ വിശ്വസിച്ച
നല്ലവനിവനെന്നു കരുതീടിനേൻ മുന്നം
കല്യാണം കഴിഞ്ഞപ്പോളുടനേയാരോട്ടമിവൻ
ചൊല്ലാതെ പോയതുമെല്ലാക്കും ബോധമല്ലോ.

2 ജാതിയിവനേതെന്നതാരറിഞ്ഞീടുന്നു
ജ്ഞാതിജനവുമിവനില്ല പാക്കിലാരും,
ചേതസി മമതയുമില്ലിവനാരിലും;
ഭൂതിലാഭംകൊണ്ടേറെറം മോദിച്ചു മരുവുന്നു.

3 വസ്തുമില്ലാഞ്ഞോ ചർമ്മമുടുത്തീടുന്നു പരി–
വാരങ്ങളും ഭൂതങ്ങളും പിശാചങ്ങളുണ്ടനേകം
നിസ്തുപനാഢ്യൻ താനെന്നുണ്ടൊരു ഭാവമുള്ളിൽ
നിത്യവും ഭിക്ഷയേറു നീളെ നടന്നീടുന്നു.

4 സതിയായ നന്ദിനി മേ സാധുശീലായിവന്റെറ
ചതികളെയറിയാതെ വിശ്വസിച്ചധുനാ
അതിമാത്രം തപംചെയ്തു നില്ക്കുമ്പോഴും വന്നിവളെ–
യാരും ഗ്രഹിച്ചീടാതെ കൊണ്ടവൻ ഗമിച്ചുപോൽ.

അർത്ഥം

ജ്ഞാതിജനം = ബന്ധുജനം, ഭൂതിലാഭം = സ്മൊമാണ സമ്പാദ്യം, നിസ്തുപൻ=നിർല്ലജ്ജൻ, ആഢ്യൻ = പ്രഭു.

കാമോദരി—ചമ്പ

പദം

1 അരവിന്ദഭവേതനയ സുമതേ—തവ
ഹരനിന്ദ തെല്ലുമരുതേ.

2 പുരവൈരിതന്നുടയ ചരണം—തന്നെ
ഭവനമീരേഴിനൊരു ശരണം.

3 ശവ്വനൊട്ട ചെയ്തിലവമാനം—ഹന്ത
സവ്വാപദാമത്ര നിദാനം

4 സവ്വദാ ചെയ്യ ശിവമോദം—ഭവാൻ
സാമ്പ്രതമിതിന്നരുതു വാദം

5 കണ്ടാശു വരിക ശിവമമലം—എങ്കി—
ലുണ്ടാം ഭവാനു ശിവമഖിലം.

അർത്ഥം

അരവിന്ദഭവേതനയൻ = ബ്രഹ്മാവിന്റെ പുത്രൻ (ദക്ഷൻ), സവ്വ ആപദാം = എല്ലാ ആപത്തുകൾക്കും, നിദാനം = കാരണം. ശിവമമലം = അമലനായ ശിവനെ (പരിശുദ്ധനായ ശിവനെ), അഖിലം ശിവം = എല്ലാ മംഗളവും.

സാരംഗം—ചമ്പ

ശ്ലോകം

ദക്ഷസ്തൽക്ഷണമിത്യമത്ത്യവചസാ
ദാക്ഷായണീ വല്ലഭം
സാക്ഷാത്ത്രീക്ഷണമീക്ഷിതും ഹൃദിവഹ—
ന്നാസ്ഥാം പ്രതസ്ഥേ മുദാ
ആയാന്തം പ്രസമീക്ഷ്യ തം ഭഗവത—
ശ്ചന്ദ്രാർദ്ധ ചൂഡാമണേ—
ന്നന്ദീ പാഷ്ടപുംഗവസ്സമതനോ—
ച്ചിന്താമഥോച്ചാവചാം.

അർത്ഥം

ഇതി = ഇങ്ങനെ, അമർത്ത്യവചസാ = ദേവന്മാരുടെ വാക്കിനാൽ (വാക്ക കേട്ട്), ദക്ഷഃ = ദക്ഷൻ, തൽക്ഷണം, ദാക്ഷായണീവല്ലഭം = ദാക്ഷായണിയുടെ വല്ലഭനായ, ത്രീക്ഷണമീക്ഷിതും = മുക്കണ്ണനെ (ശിവനെ) നേരിൽ കാണുന്നതിനു്, ഹൃദി വഹന്നാസ്ഥാം = ഹൃദയ

ത്തിൽ താൽപര്യത്തെ വഹിച്ചുംകൊണ്ടു് (ശ്രദ്ധയോടുകൂടി) മുദാ പ്രത സ്ഥേ = സന്തോഷത്തോടെ പുറപ്പെട്ടു. അഥ = അനന്തരം, ചന്ദ്രാർ ചൂഡാമണേഃ ഭഗവതഃ = ചന്ദ്രക്കല ചൂഡാമണിയായിരിക്കുന്ന ഭഗവാ ന്റെ (ശിവന്റെ) നന്ദീ പാർഷദപുംഗവഃ = ഭൃത്യശ്രേഷ്ഠനായ നന്ദി, ആയാന്തം = വരുന്നവനായ തം പ്രസമീക്ഷ്യ = അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടിട്ടു് ഉച്ചാവചാം ചിന്താം സമതനോൽ = ഉച്ചാവചമായ ചിന്തയെ ചെയ്തു (പലപ്രകാരത്തിൽ ചിന്തിച്ചു).

പദം

ശങ്കരഗിരീന്ദ്രശിഖരേ—ആരിഹ വി—
ശങ്കം വരുന്നതെതിരേ
തിങ്കളണിമൗലിയുടെ തിരുമുമ്പിൽ വരുവതിനു
പങ്കജഭവൻപോലുമെൻകരുണ തേട്ടുന്നു.

1 ലക്ഷ്മീശനോ വരുണനോ—സുരപതിയോ
യക്ഷേശനോ ദഹനനോ
അക്ഷീണകാന്തിയിവനവരിലൊരുവനുമല്ല
ലക്ഷണമവക്കുള്ളതക്ഷിപരിചിതമഹോ.

2 ദുർവാരരാജസഹ്രണം— കൊണ്ടിവനു
ഗർവ്വുണ്ടുള്ളിലധികം
സർവേശ്വരൻ മരുവുമുർവീധരം ജഗതി
ദുർവിനീതന്മാക്കു ദൃഷ്ടാപമേറവും
ചതുരാനനന്റെ തനയൻ ദക്ഷനിവൻ
ചതുരതയൊടിഹ വരുന്നു.
അതിമാത്രമിവനുടയ മതിയതിൽ വളർന്നുള്ള
മദമാശു തീർത്തീടുവനതിനില്ല സംശയം
ശങ്കര! ഗിരീശ! ഭഗവൻ—തവ ചരണ—
പങ്കജമഹം തൊഴുന്നേൻ.

അർത്ഥം

ലക്ഷ്മീശൻ = മഹാവിഷ്ണു, പങ്കജഭവൻ = ബ്രഹ്മാവു്, യക്ഷേ ശൻ = വൈശ്രവണൻ, ദഹനൻ = അഗ്നി. ദുർവാരരാജസഹ്രണം=തട്ട ക്കാൻ പാടില്ലാത്ത രാജസഹ്രണം. ചതുരാനനൻ = ബ്രഹ്മാവു്; ഉർവീധരം = പർവ്വതം.

കാനക്കറിഞ്ഞി—പഞ്ചാരി

ശ്ലോകം

പുരഹരപുരഗോപുരോപകണ്ഠം
പ്രവിശതി പത്മഭവാത്മജേഥ തസ്മിൻ
പ്രസഭമഭിസരന്നിരുദ്ധ്യ നന്ദീ
പ്രകടരുഷാ പരുഷാക്ഷരം ബഭാഷേ.

അർത്ഥം

അഥ തസ്മിൻ പത്മഭവാത്മജേ = അനന്തരം ബ്രഹ്മപുത്രനായ ആ ദക്ഷൻ, പുരഹരപുരഗോപുരോപകണ്ഠം പ്രവിശതി = പുരഹരപുരത്തിന്റെ ഗോപുരോപകണ്ഠത്തിൽ പ്രവേശിക്കുമ്പോഴം; നന്ദീ അഭിസരൻ = നന്ദികേശ്വരൻ എതിരേ വന്നു, പ്രസഭം നിരുദ്ധ്യ = ബലാൽകാരേണ നിരോധിച്ചിട്ടു, പ്രകടരുഷാ = പ്രകടമായ കോപത്തോടുകൂടി, പരുഷാക്ഷരം ബഭാഷേ = പരുഷവാക്കുകളെ പറഞ്ഞു. (ഗോപുരോപകണ്ഠം = ഗോപുരസമീപം.)

പദം

രുദ്ധമാം മദേന ചന്ദ്രചൂഡമന്ദിരത്തിൽ വന്നു
ഗ്രുദ്ധമായ് കടന്നിടുന്ന മൂഢനാരെടാ.
ത്രിലോകപതി വിരിഞ്ചപുത്രനെത്തടുത്ത നീയു—
മെത്ര മൂഢനത്രനിന്നു പോക പോക നീ.
തവ പിതാവിനും സമസ്തഭുവനവാസികൾക്കുമെന്റെ
ശിവനധീശനറിക ദാസനവനു ഞാനഹോ.
ഹന്ത ഹന്ത! മമ മഹത്വമെന്തറിഞ്ഞു മത്സുതസ്യ
കാന്തനാം ശിവന്റെ ദാസഹതകനായ നീ.
കുമതികൾക്കു ദൃശ്യനല്ല മമ മഹേശനറിക മൂഢ
കിമപി താമസിച്ചിടാതെ യാഹി ദുർമ്മതേ.

അർത്ഥം

രുദ്ധമാം മദേന = നിറഞ്ഞ അഹങ്കാരത്തോടുകൂടി, അധീശൻ = നാഥൻ, ഹതകൻ = നിന്ദ്യൻ. യാഹി = പോയാലും (നീ).

ശ്ലോകം

ശൈലാദിനൈവം പ്രതിരുദ്ധവർത്മാ
കൈലാസശൈലാന്നഗരീം പ്രവിശ്യ
ശർവ്വസ്യ ഹവ്യാപ്പ്ണമദ്ധ്വരേഷു
സർവ്വത്ര രോഷേണ ചുരോധ ദക്ഷഃ.

അർത്ഥം

ഏവം ശൈലാദിനാ പ്രതിരുദ്ധവർത്മാ = ഇപ്രകാരം ശിലാദ പുത്രനാൽ (നന്ദി) മാർഗ്ഗനിരോധംചെയ്യപ്പെട്ട, ദക്ഷഃ = ദക്ഷൻ, കൈലാസശൈലാന്നഗരീം പ്രവിശ്യ = കൈലാസപർവ്വതത്തിൽനിന്നും തന്റെ നഗരത്തിൽ പ്രവേശിച്ചിട്ട്, അദ്ധ്വരേഷു = യാഗങ്ങളിൽ, ശർവസ്യഹവ്യാപ്പണം = ശിവനായിക്കൊണ്ടുള്ള ഹവ്യം (ശിവന്റെ യാഗഭാഗം) കൊടുക്കുന്നതിനെ, സപ്ത്രാ = നാടൊട്ടുക്കു് രോഷേണ = കോപത്തോടുകൂടി. രുരോധ = തടഞ്ഞു.

മദ്ധ്യമാവതി—ചമ്പ

ശ്ലോകം

തതോ വിധാതാ വിധിവദ്വിധാനം
ക്രതും വിധാതും കില നിശ്ചിതാത്മാ
ദ്രുതം സ രുപ്യാചലമാപ്യ ദേവം
പതിം പശ്രുനാമിതി വാചമൂചേ.

അർത്ഥം

തതഃ = അനന്തരം, വിധാതാ = ബ്രഹ്മാവു് വിധിവദ്വിധാനം = വിധിപ്രകാരം ചെയ്യേണ്ടതായ ക്രതും = യാഗത്തെ, വിധാതും = ചെയ്യുന്നതിനു് നിശ്ചിതാത്മാ രുപ്യാചലം ദ്രുതം ആപ്യ = നിശ്ചയിച്ചവനായിട്ട രുപ്യാചലത്തെ (കൈലാസത്തെ) പെട്ടെന്നു് ആപ്യ (പ്രാപിച്ചിട്ട്), പശ്രുനാം പതിം ദേവം = പശുപതിയായ ദേവനോടു് (ശിവനോടു്) ഇതി = ഇപ്രകാരം വാചമൂചേ കില (പറഞ്ഞു).

പദം

ജയ ജയ ഗിരീശ ഗുണസിന്ധോ
സകലജഗതാംപതേ സാധുജനപരമബന്ധോ
ശിവദർശനേന തവ നിയതം——ഭവ്യശീല
മമ ഹൃദയമതി മുദിതം——ഇന്ന
ധ്രുവമെന്റെ കാമിതമശേഷമപി ഫലിതം
ഭവദാഗമേന മമ തോഷം——മനസി മേ
പരിചിൽ വളരുന്ന സവിശേഷം——ഇപ്പോഴം
ഇവിടെ വരുവാൻ ഭവാനേതൊരഭിലാഷം?
ജലജഭവേ കേഴംക്ക ഗുണസിന്ധോ!
മനസി മമ രുചിയൊണ്ടു യാഗം——ചെയ്വാൻ
മാന്യകൃപയാ കരു നിയോഗം——അങ്ങു
കനിവൊട്ട വന്നു തവ കസ്സ്യാഹം ഭാഗം

ഇന്നു ഞാൻ വരുവതവമാനം—നിന്റെ
നന്ദനൻ വൈരി മമ ന്യനം—തത്ര
നന്ദിയെ നിയോഗിപ്പനെന്നൊടുസമാനം.

അർത്ഥം

ജഗതാം = ലോകങ്ങളുടെ. ഭ്യേശീല = ക്ഷേമത്തെ നല്കുന്ന ശീല മുള്ളവനെ. തവ = അങ്ങയുടെ. ധ്രുവം=നിശ്ചയം.

ശിവദർശനേന = മംഗളകരമായ ദർശനത്താൽ. മുദിതം = സന്തുഷ്ടം. നിയതം = നിശ്ചയം. ജലജഭവേ = ബ്രഹ്മാവേ. രുചി = ആഗ്രഹം. നിയോഗം കരു = അനുവാദം തന്നാലും.

ശ്ലോകം

തദനു തദനുവാദഹൃഷ്ടചേതാഃ
കമലഭവഃ കമലാധവാദ്യമത്തൈഃ
സഹ, സനകമുഖൈ,ശ്ചതാപസേന്ദ്രൈ—
സ്സുമഹിതമാരഭതാദ്ധ്വരം മഹാത്മാ.

അർത്ഥം

തദനു = അതിനുശേഷം, തദനുവാദഹൃഷ്ടചേതാ = അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുവാദത്താൽ സന്തുഷ്ടമാനസനായ, മഹാത്മാ കമലഭവഃ = മഹാത്മാവായ ബ്രഹ്മാവു്, കമലാധവാദ്യമത്തൈഃ = മഹാവിഷ്ണു ആദിയായ ദേവന്മാരോടും, സനകമുഖൈഃ താപസേന്ദ്രൈഃ ച സഹ= സനകാദികളായ താപസശ്രേഷ്ഠന്മാരോടുംകൂടി, സുമഹിതം അദ്ധ്വരം ആരഭത = ശ്രേഷ്ഠമായ യാഗത്തെ ആരംഭിച്ചു.

പന്ത്രുവരാടി—ചെമ്പട

ശ്ലോകം

നാരദാദിമുനിവാരസംഗതപുരന്ദരാദിസുരഭാസുരേ
സാരസാസനവരാദ്ധ്വരേ സദസി ഭൂരിസൂരി—
ജനമാനിതം
താരകേശരകിശോരശേഖരപദാരവിന്ദപരിചാരകം
ക്രൂരവാങ്മയശരൊൽക്കരൈരര മവാകിരൽ സ
വിധിനന്ദനഃ.

അർത്ഥം

നാരദാദിമുനിവാരസംഗതഃ = നാരദൻ തുടങ്ങിയ മുനിവൃന്ദങ്ങളോടുകൂടിയ, പുരന്ദരാദിസുരഭാസുരേ = ഇന്ദ്രാദികളായ ദേവന്മാരാൽ ശോഭിച്ച, സാരസാസന = ബ്രഹ്മാവിന്റെ, വര അദ്ധ്വരേ = ശ്രേഷ്ഠമായ യാഗത്തിൽ, സദസി = സദസ്സിൽവച്ചു് ഭൂരിസൂരിജനമാനിതം = വളരെ വിദ്വാന്മാരാൽ മാനിക്കപ്പെട്ട, താരകേശരകിശോര

ശേഖര = ബാലചന്ദ്രചൂഡന്റെ (ശിവന്റെ) പദാരവിന്ദപരിചാരകം = പാദതാമരകളെ പരിചരിക്കുന്നവനെ (നന്ദിയെ), സഃ വിധിനന്ദനഃ = ആ ദക്ഷൻ, ക്രൂരവാങ്മയശരോൽക്കരൈഃ = ക്രൂരങ്ങളായ വാങ്മയശരോൽക്കരങ്ങളെക്കൊണ്ട് (ശരോൽക്കരങ്ങൾ = ബാണങ്ങളുടെ കൂട്ടം) അരം = വേഗത്തിൽ, അവാകിരൽ = വർഷിച്ചു.

പദം

എന്തിഹ തവ കാര്യം ജള വരുവതി–
നെന്തിഹ തവ കാര്യം.
ഹന്ത മഹാജനസഭയിലിരിപ്പതി–
നർഹതയില്ലിഹ തേ
അസ്ഥിയണിഞ്ഞിഭകൃത്തിയുടുത്തു കു–
രുത്തിലെടുത്തു കപാലം
നിത്യമിരന്നുനടക്കുന്നവനുടെ
ഭൃത്യനതല്ലേ നീ?
ഉൽക്കടമദമൊട്ട ധിക്കൃതിവചനമു–
രസ്സും നിന്നുടെ ഗാത്രം
മൽക്കരഹതികൊണ്ടിക്കാലം നിപ–
തിക്കും പൊടിപൊടിയായി.

എന്തിനു തവ വെറുതേ ബഹുഗർജ്ജന–
മെന്തിനു തവ വെറുതേ.
പങ്കജവേസുതനെങ്കിലഹം യുധി–
കാൺക ജവേന ദുരാത്മൻ!
ശങ്കരകിങ്കരസന്ഭൃതി നിൻറെയ–
ഹംകൃതി തീർത്തിടുവൻ.
ത്ര്യക്ഷൻതന്റെ കടാക്ഷംകൊണ്ടുട–
നക്ഷതമെന്മഹിമാ
ദക്ഷന്മാരൊരു ലക്ഷമിനിക്കൊരു
മക്ഷികയോട്ട സമം.

അർത്ഥം

ഇഭ്യൈത്തി = ആനത്തോല്. കപാലം = തലയോട്. ഉൽക്കടം = വർദ്ധിച്ച. നിപതിക്കും=വീഴും. അഹംകൃതി =അഹങ്കാരം. അക്ഷതം= ക്ഷതമില്ലാത്തത് (ക്ഷതം = കേട്). മക്ഷിക = ഈച്ച. ത്ര്യക്ഷൻ = ശിവൻ.

ശ്ലോകം

ഭ്രജഗഭ്രഷണദൃഷണരോഷണ—
ശ്രവണരോഷകഷായിതലോചനേ;
സകലവേദിനി നന്ദിനി നിശ്ചിതേ
വിധിമുഖേ ച മഖേജനി കണുതാ.

അർത്ഥം

ഭ്രജഗഭ്രഷണദൃഷണരോഷണശ്രവണത്താൽ = ശിവനെ ദൃഷിച്ചുള്ള രോഷണം (വാക്കുകൊണ്ട്)കേൾക്കയാൽ, കഷായിതലോചനേ = കലങ്ങിയ കണ്ണുകളോടുകൂടിയവനും (കോപിഷ്ടനും), സകലവേദിനി = എല്ലാ കാര്യങ്ങളും അറിയുന്നവനും (ജ്ഞാനിയും) ആയ നന്ദിനി (നന്ദി) നിശ്ചിതേ = പോയപ്പോൾ വിധിമുഖേ മഖേ ച = വിധിമുഖത്തിങ്കലും മഖത്തിലും (ബ്രഹ്മാവിനും, യാഗത്തിങ്കലും), കണുതാ = വല്ലായ്മ, അജനി = ജനിച്ചു (ഉണ്ടായി).

സാവേരി

ശ്ലോകം

തൽക്കാലേ സുരശില്പികല്പിതവിചി—
ത്രാനല്പശില്പോജ്ജ്വലാം
ശാലാം പ്രാപ്യ സുരൈസ്സമം സമതനോ—
ർദ്ദക്ഷോപി യജ്ഞോത്സവം;
സാവജ്ഞഃ പുരവൈരിണീതി മുനിഭി—
സ്ത്യക്തോ വസിഷ്ഠാദിഭി—
സ്സോയം വീക്ഷ്യ കദാചിദന്തികഗതം
പ്രോവേ ദധീചിം മുനിം.

അർത്ഥം

തൽക്കാലേ = അക്കാലത്തു്, സുരശില്പികല്പിതവിചിത്രാനല്പശില്പോജ്ജ്വലാം = സുരശില്പിയായ വിശ്വകർമ്മാവിനാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട വിചിത്രവും അനല്പശില്പങ്ങളാൽ (വളരെ കൊത്തുപണികളാൽ) ശോഭിക്കുന്നതുമായ ശാലാം പ്രാപ്യ = യാഗശാലയെ പ്രാപിച്ചിട്ടു് സുരൈഃ സമം = ദേവന്മാരോടുകൂടി, ദക്ഷഃ അപി = ദക്ഷനും, യജ്ഞോത്സവം = യാഗത്തെ, സമതനോൽ = ചെയ്യ. പുരവൈരിണി = ശിവനിൽ, സാവജ്ഞഃ = നിന്ദയുള്ളവൻ, ഇതി = എന്ന കാരണത്താൽ, വസിഷ്ഠാദിഭിഃ മുനിഭിഃ ത്യക്തഃ = വസിഷ്ഠാദി മുനികളാൽ ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ട, സഃ അയം = ആ ദക്ഷൻ, കദാചിൽ = ഒരിക്കൽ അന്തികഗതം = അടുത്തു വന്ന, ദധീചിം മുനിം പ്രോവേ = ദധീചിമുനിയോടു പറഞ്ഞു.

ചെഞ്ചുരുട്ടി—അടന്ത

പദം

കാരുണ്യാകരം ഗൗരീകാന്തമുദാരം
കലയേ സന്തതം സച്ചിദാനന്ദാകാരം
ജഗദുദയാദിവിധാനവിഹാരം
ജനിമൃതിസംസാരസാഗരപാരം
മുനിജനഹൃദയാംബുജസവിതാരം
മുഹുരപി വിരചിതദുഷ്ടസംഹാരം
മൃത്യുസന്ത്രാതമൃകണ്ഡുകുമാരം
മൂഡമഖിലാഭീഷ്ടദാനമന്ദാരം.

അർത്ഥം

(ദധീചിമുനിയുടെ പ്രവേശത്തിനുവേണ്ടിയുള്ള പദമാണിതു്.) കലയേ = ഞാൻ വന്ദിക്കുന്നു. ഉദാരം = ഔദാര്യത്തോടുകൂടിയവൻ. ജഗദുദയാദി = ലോകത്തിന്റെ സൃഷ്ടി, സ്ഥിതി, സംഹാരം മുതലായ. വിധാനം = രചന. വിഹാരം = ലീല (ലോകത്തെ സൃഷ്ടിക്കുക, രക്ഷിക്കുക, സംഹരിക്കുക മുതലായ കളികളോടുകൂടിയവനെന്നു താല്പര്യം). ജനിമൃതിസംസാരസാഗരപാരം = ജനനമരണമായ സംസാരക്കടലിന്റെ മറുകരയായിട്ടുള്ളവൻ. മുനിജനഹൃദയാംബുജസവിതാരം = മുനിജനങ്ങളുടെ ഹൃദയാംബുജങ്ങൾക്കു സവിതാവായിട്ടുള്ളവൻ. അംബുജം = താമര. സവിതാവു് = സൂര്യൻ. മുഹുരപി = വീണ്ടും വീണ്ടും. വിരചിതദുഷ്ടസംഹാരം = വിരചിതമായ ദുഷ്ടസംഹാരത്തോടുകൂടിയവനും (ദുഷ്ടനിഗ്രഹംചെയ്യുന്നവനെന്നർത്ഥം). മൃത്യുസന്ത്രാത = മരണത്തിൽനിന്നും രക്ഷിക്കപ്പെട്ട, മൃകണ്ഡുകുമാരം = മാർക്കണ്ഡനോടുകൂടിയവനായും, അഖിലാഭീഷ്ടദാനമന്ദാരം = എല്ലാ അഭീഷ്ടങ്ങളെയും ദാനംചെയ്യുന്ന വിഷയത്തിൽ കല്പവൃക്ഷമായും ഇരിക്കുന്ന. മൂഡം = ശിവനെ.

സാവേരി—അടന്ത

പദം

പരിതോഷമേറും വളരുന്ന മാമുനേ
വേദിയാഗമംകൊണ്ടു മേ
ദുരിതങ്ങളും നശിപ്പാനും സുകൃതങ്ങളും ലഭിപ്പാനും
പരമൊരു വഴി പാർത്താൽ സുജനസംഗമമല്ലോ.
അനഘനാം നാരദൻ തപോധനനാകും വസിഷ്ഠനും
സനകാദികളായുള്ള മുനികളെന്തു വന്നില്ല

വനജസംഭവനേകൻ ജനകനിജജനങ്ങൾക്ക
പുനരെന്തിങ്ങനെ തോന്നി മനസി ഹന്ത വൈഷമ്യം
വാമദേവനിലേറ്റം പ്രേമംകൊണ്ടവക്കിന്ന
മാമകാദ്ധ്വരേ വരുവാൻ വൈമുഖ്യമുളവാകിൽ
കാമമെന്തിഹ ചേതം താമസശീലനാകും
സോമചൂഡന്റെ ഭാഗം നാമിന്ന കൊടുത്തീടാ.

മോഹനം–അടന്ത

മംഗലമൂർത്തിയായുള്ള മഹേശനെ
മാനിച്ചുകൊൾകനല്ല
ഗംഗാധരന്റെ മഹത്വമറിയാതെ
ഗർഹണംചെയ്യുന്നതഹൃദയല്ലഹോ
അന്തകന്റെ ചിന്ത ഹന്ത കളഞ്ഞതും
ദന്തിവരാസുരകൃന്തനം ചെയ്തതും
അന്തരംഗംതന്നിൽ ചിന്തിച്ചുകാൺകിൽ
പുരന്തകവൈഭവമെന്തിഹ ചൊല്ലേണ്ടൂ.
സന്തതമീശ്വരൻ ശാന്തനെന്നാകിലും
ഹന്ത കോപിച്ചാൽ കല്പാന്താനലൻപോലെ
സന്തോഷിച്ചാലീശൻ സന്താനശാഖിപോ–
ലെന്തെങ്കിലും ഭക്തചിന്തിതം നല്കീടും.

അർത്ഥം

അനഘൻ = പാപമില്ലാത്തവൻ (പരിശുദ്ധൻ). ഇജ്ജനങ്ങൾക്ക് = എനിക്കും മുമ്പു പറഞ്ഞ നാരദാദികൾക്കും (അച്ഛൻ ഒരാളായിരുന്നിട്ടും–ബ്രഹ്മാവ്). മനസ്സിൽ വൈഷമ്യം തോന്നിയതെന്താണ് (സഹോദരൻ നടത്തുന്ന യാഗത്തിങ്കൽ വരാതെന്ന്). എന്റെ മനസ്സിൽ വൈഷമ്യം (സങ്കടം) ഉണ്ട് എന്നും ആകാം. വാമദേവൻ = ശിവൻ. ഹന്ത = കഷ്ടം. താമസശീലൻ = തമോഗുണമുള്ളവൻ. ഗർഹണംചെയ്യ = നിന്ദിക്കുക. ചിന്ത = (അഹങ്കാരം), ദന്തിവരാസുരകൃന്തനം = മഹിഷാസുരപുത്രനായ ഗജാസുരനെ കൊന്നതു്, കല്പാന്താനലൻ = പ്രളയകാലത്തിലെ തീയ്. സന്താനശാഖി = കല്പവൃക്ഷം.

പദം

കുടിലമാനസനാകും നിടിലലോചനൻ സന്ധ്യാ–
നടനാകുമവനേറ്റം പടുതയുണ്ടറിവേൻ ഞാൻ
കടുക്കേ കോപമെന്നുള്ളിൽ കിടക്കകൊണ്ടുഗ്രനാ ധൂർ–
ജ്ജടിക്കു യജ്ഞഭാഗം ഞാൻ കൊടുക്കയില്ല നിർണ്ണയം.

ഗുണദോഷമാരുമതിനിന്നു പറയേണ്ട
കൃതുകമില്ല മേ കേൾപ്പാനും
ഭവനമാന്യനായുള്ള ഭവനാകും ഭഗവാങ്കൽ
അവമാനം തുടങ്ങുന്ന തവ യാഗം മുടങ്ങീടും.
അവിവേകാൽ നിനക്കുള്ള ഭവിതവ്യം തടുക്കാമോ
ശിവ ശിവ തവ പാടം ശിവദം ഞാൻ വണങ്ങുന്നേൻ.

അർത്ഥം

കുടിലമാനസൻ = ദുഷ്ടബുദ്ധിയുള്ളവൻ. നീടിലലോചനൻ = ശിവൻ. പടുത = സാമർത്ഥ്യം. ധൂർജ്ജടി = ശിവൻ. യജ്ഞഭാഗം = ഹവിർഭാഗം, ഭവൻ = ശിവൻ. ഭവിതവ്യം = വരാനുള്ളതു്. ശിവദം= മംഗളം നല്കുന്നതു്.

മുഖാരി—പഞ്ചാരി

ശ്ലോകം

ഇത്യുക്ത്വാ ഗതവതി താപസേ ദധീചൗ
ബുദ്ധ്വൈതൽ കലഹപരായണോ മുനീന്ദ്രഃ
കൈലാസം ഗിരിമഥ നാരദഃ പ്രപേദേ
കാലാരിർമ്മുദിതമനാ ജഗാദ ചൈനം.

അർത്ഥം

ഇത്യുക്ത്വാ = ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞിട്ടു്, താപസേ ദധീചൗ = ദധീചിമഹർഷി, ഗതവതി = പോയപ്പോൾ. കലഹപരായണഃ നാരദഃ മുനീന്ദ്രഃ = കലഹത്തിൽ തൽപരനായ നാരദമഹർഷി, ഏതൽ ബുദ്ധ്വാ = അതിനെ അറിഞ്ഞിട്ടു്, കൈലാസം ഗിരിം പ്രപേദേ = കൈലാസപർവ്വതത്തെ പ്രാപിച്ചു. അഥ കലാരിഃ മുദിതമനാഃ = അനന്തരം ശിവൻ സന്തുഷ്ടമാനസനായി, ഏനം = ഈ നാരദനോടു്, ജഗാദ ച = പറഞ്ഞു.

പദം

താപസേന്ദ്ര കേൾക്ക മേ ഗിരം
എന്തു വിശേഷങ്ങളുണ്ട ജഗത്ത്രയേ
ഇന്നു ഭവാനറിയാതെയില്ലൊന്നുമേ
ഹന്ത തവാഗമം ചിന്തിച്ചു വാഴ്ത്തുവോ—
ളന്തികേ വന്നതും സന്തോഷമായി മേ.
സർവ്വൈകസാക്ഷി ഭവാനറിഞ്ഞീടാതെ
സാമ്പ്രതമൊന്നുമില്ലെങ്കിലും ചൊല്ലുവൻ

ദുർവ്വാരഗർവ്വാന്ധനാകിയ ദക്ഷന്റെ
ദുർഭാഷണങ്ങളും ഞാനെങ്ങനെ ചൊല്ലേണ്ടൂ.

ചന്ദ്രചൂഡ കേൾക്ക മേ ഗിരം

ഇക്കാലമങ്ങൊരു യാഗം തുടങ്ങിപോൽ
സൽക്കാരഭാഗം ഭവാനതിനില്ലപോൽ
ധിക്കരിക്കുന്നു ഭവാനെയെന്നുള്ളതും

തുക്കാൽ വണങ്ങീട്ടണത്തിപ്പാൻ വന്നു ഞാൻ.
ദുഷ്ടന്മാർ ചെയ്യുന്ന ദുഷ്ടമ്മത്തിൻ ഫലം
പെട്ടെന്നനുഭവിച്ചീടുമവർതന്നെ
ശിഷ്ടന്മാർ നിങ്ങൾക്കു പക്ഷപാതമെന്നി–
ലൊട്ടല്ലതുകൊണ്ടു തോന്നീടുമിങ്ങനെ.

അർത്ഥം

ദുർവ്വാരം = തടുക്കാൻ പാടില്ലാത്ത, ഗർവ്വാന്ധൻ = അഹങ്കാരം കൊണ്ടു് അറിവില്ലാത്തവൻ.

എരിക്കിലക്കാമോദരി–ചെമ്പട

ശ്ലോകം

ഇതീരിതവതീശ്വരേ കൃതനതൗ ഗതേ നാരദേ
ക്രതുത്സവമഥോജ്ജിതം പിതുരതീവ സാ വീക്ഷിതും
കുതൂഹലവതീ തദാഖിലസതീശിരോമാലികാ
സതീ ഭഗവതീ നിജം പതിമുവാച പാദാനതാ.

അർത്ഥം

ഈശ്വരേ = ശിവൻ, ഇതി ഈരിതവതി = ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞപ്പോൾ, കൃതനതൗ നാരദേ ഗതേ = കൃതനതനായ നാരദൻ ഗതനായപ്പോൾ (നാരദൻ നമസ്കരിച്ചിട്ടു പോയശേഷം) ക്രതുത്സവമഥോജ്ജിതം പിതുരതീവ വീക്ഷിതും = അച്ഛന്റെ ഊർജ്ജിതമായ ക്രതുത്സവത്തെ വീക്ഷിയ്ക്കുവാൻ (കാണുന്നതിനു്) അതീവ = വളരെ, കുതൂഹലവതീ = ആഗ്രഹമുള്ളവളും, അഖിലസതീശിരോമാലികാ സാ സതീ ഭഗവതീ = എല്ലാ പതിവ്രതസ്ത്രീകളുടെയും ശിരസ്സിൽ ചൂടുന്ന മാലയായ സാ (ആ) ഭഗവതി, നിജം പതിം = തന്റെ ഭർത്താവിനോടു്, പാദാനതാ = കാലിൽ നമിച്ചിട്ടു്, ഉവാച = പറഞ്ഞു. (ക്രതുത്സവം = യാഗമഹോത്സവം.)

പദം

ലോകാധിപ കാന്ത കരുണാലയ വാച–
മാകർണ്ണയ മേ ശംഭോ!

ആകാംക്ഷയോന്നെന്റെ മനതാരിൽ വളരുന്ന
അതിനനുവദിക്കേണമാശ്രിതജനബന്ധോ.

1. ഇന്നു മേ ജനകൻ ചെയ്യുന്ന യാഗഘോഷങ്ങളും
ചെന്നു കണ്ടുവരുവാനെനിക്കിൽ നൻ കൃപ വേണം
എന്നുടെ സോദരിമാരെല്ലാപേരുമവിടെ
വന്നീടുമവരേയും വടിവിൽ കണ്ടിടാമല്ലോ.

2. തത്ര ഞാൻ ഗമിച്ചെങ്കിൽ താതനുള്ള വിദ്വേഷം
അത്രയുമകന്നീടുമത്രമാത്രവുമല്ലാ
എത്രയും പരിതോഷമെല്ലാർക്കുമുളവാകും
സത്രവും വഴിപോലെ സഫലമായ് ഭവിച്ചീടും.
(ലോകാം)

പന്തുവരാളി—ചെമ്പട.

പദം

കുവലയവിലോചനേ കുമതിയാകിയ ദക്ഷൻ
ഹവകമ്മകഥ നമ്മോടറിയിക്കാതിരിക്കുമ്പോഴും
ഭവതിയങ്ങു ചെന്നെങ്കിൽ പലരും കേൾക്കവേ പാര—
മവമാനിച്ചയച്ചീടുമതിനില്ല സന്ദേഹം.
ബാലേ മൃദുതരശീലേ ദയിതേ മേ
ഭാഷിതമിതു കേൾക്ക നീ.

അർത്ഥം

മേ വാചം = എന്റെ വാക്കിനെ, ആകർണ്ണയ = കേട്ടാലും. ആകാംക്ഷ = ആഗ്രഹം. സത്രം = യാഗം. ഹവം = യാഗം. തത്ര ഞാൻ ഗമിച്ചെങ്കിൽ = ഞാൻ അവിടെ പോയാൽ. കുവലയവിലോചനേ = കുവലയപുഷ്പത്തിനു തുല്യമായ കണ്ണുകളോടുകൂടിയവളേ. കുമതി = ദുർബുദ്ധി.

സാരംഗം—മുറിയടന്ത

ശ്ലോകം

യജ്ഞാലോകനകൗതുകാൽ സ്വയമനാ—
ദൃത്യൈവ പത്യുഃ സ്ഥിരം
പ്രസ്ഥായ പ്രമഥൈസ്സമം നിജപുരീ—
മഭ്യാഗതാന്താം സതീം

ദൃഷ്ട്വാ ഹൃഷ്ടസുരാംഗനാഭിരഭിതോ
ജുഷ്ടാം സ ദക്ഷോധികം
രുഷ്ടോ ഘൂർണ്ണിതദൃഷ്ടി നിഷ്ഠുരതരം
വ്യാചഷ്ട ദുഷ്ടാശയഃ.

അർത്ഥം

യജ്ഞാലോകനകൗതുകാൽ = യാഗം കാണ്മാനുള്ള ആഗ്രഹത്താൽ, സ്വയമനാദൃത്യൈവ പത്യുർഗ്ഗിരം = ഭർത്താവിന്റെ വാക്കിനെ അനാദരിച്ചിട്ട്, തനിയെതന്നെ (പത്യുഃ = ഭർത്താവിന്റെ, സ്വയം ഏവ = തനിയെതന്നെ), പ്രമഥൈഃ സമം = ഭ്രമഗണങ്ങളോടുകൂടി, പ്രസ്ഥായ = പുറപ്പെട്ട്, നിജപുരീം = തന്റെ (ദക്ഷന്റെ) നഗരത്തിൽ, അഭ്യാഗതാം = വന്നവളും, ഹൃഷ്ടസുരാംഗനാഭിഃ = സന്തുഷ്ടരായ സുരാംഗനമാരാൽ (സതി വന്നതുമൂലം), അഭിതഃ ജുഷ്ടാ = ചുറ്റും സേവിക്കപ്പെട്ടവളും ആയ താം സതീം ദൃഷ്ട്വാ = ആ സതിയെ കണ്ടിട്ട്, അധികം രുഷ്ടഃ = വളരെ കോപിഷ്ഠനും, ദുഷ്ടാശയനുമായ സഃ ദക്ഷോ = ആ ദക്ഷൻ, ഘൂർണ്ണിതദൃഷ്ടി = ചുഴറ്റപ്പെട്ട ദൃഷ്ടികളോടുകൂടിയവനായി, നിഷ്ഠുരതരം = വളരെനിഷ്ഠുരമായി, വ്യാചഷ്ട = പറഞ്ഞു.

പദം

യാഗശാലയിൽനിന്നു പോക ജവാൽ ഭ്രതേശദയിതേ!
യാഗശാലയിൽനിന്നു പോക ജവാൽ.
ആഗമിപ്പതിനാരു ചൊന്നതു ഹന്ത നിന്നൊട്ട
കടിലശീലേ
പ്രീതി നിന്നിലെനിക്കു നഹി ഗതനീതിയാം തവ–
പതിയിൽനിന്നൊരു
ഭീതി തെല്ലുമതില്ല നിന്നുടെ താതനും ഞാനല്ല
സമ്പ്രതി.

പുന്നഗവരാളി—അടന്ത

താത ദുർമ്മതി നല്ലതല്ലിതു കേൾക്ക മേ വചനം;
താത ദുർമ്മതി നല്ലതല്ലിതു തേ.

അഷ്ടമൂർത്തിയെ നിന്ദചെയ്വതു
കഷ്ടമെന്തിതു തോന്നിയതു ഹൃദി
വിഷ്ടപേശവിരോധമിഹ തവ
ദിഷ്ടദോഷവശേന വന്നിതു.

ഇത്തരം മദമോടു നിന്നുട—
നത്തരം പറയുന്ന നിന്നെ
സത്വരം ഭൃത്യരെക്കൊണ്ടു പു—
റത്തിറക്കുവനെന്നതറിക നീ. (യാഗ)

അർത്ഥം

ജവാൽ = വേഗത്തിൽ. ദയിത = ഭാര്യ. ഗതനീതിയാം = നീതിയില്ലാത്തവനായ. വിഷ്വക്സേനൻ = ലോകനാഥൻ; ദിഷ്ടദോഷവശേന = ഭാഗ്യദോഷത്താൽ.

മുഖാരി—ചെമ്പട

ശ്ലോകം

ശ്രുത്വാ പിതുഃ ശ്രുതിവിരോധിവചസ്തദാ സാ
ഗത്വാ സതീ രജതഭ്രമിധരം ജവേന
നത്വാ ഹ്രിയാ ഹൃദി ഭിയാപി രുഷാ ശുചാ ച
സ്ഥിത്വാ പുരഃ പുരഹരം ഗിരമിത്യുവാച ച.

അർത്ഥം

സാ സതി = ആ സതി, പിതുഃ = പിതാവിന്റെ, ശ്രുതിവിരോധിവചഃ = കണ്ണുകോരമായ വാക്കിനെ, ശ്രുത്വാ = കേട്ടിട്ട്, തദാ = അപ്പോൾ, രജതഭ്രമിധരം ജവേന ഗത്വാ = കൈലാസത്തിൽ വേഗം ചെന്ന്, നത്വാ = നമസ്കരിച്ചിട്ട്, ഹൃദി = ഹൃദയത്തിൽ, ഹ്രിയാ = ലജ്ജയോടും, ഭിയാ അപി = ഭയത്തോടും, രുഷാ = കോപത്തോടും, ശുചാ ച = ദുഃഖത്തോടും, പുരഃ സ്ഥിത്വാ = മുമ്പിൽ നിന്നുകൊണ്ട്, പുരഹരം = ശിവനോട്, ഇതി ഗിരം ഉവാച = ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു.

പദം

തങ്കയ്മൗലേ കേഴ്ക്ക വാചം
ദേവ ദേവ മേ
എങ്കലുള്ളോരപരാധം
എല്ലാം നീതാൻ സഹിക്കേണം (തിങ്കയ്)

1. മാന്യനീയം തവ വാക്യം മാനിയാതെ പോകുമൂലം
മാനഭംഗം വന്നീവണ്ണം മാമകവല്ലഭ ശംഭോ!

2. ഹന്ത താതനെന്റെ മാനഹാനി ചെയ്തതിനില്ലാത്തി
നന്തികേവടിയെക്കുടെ നിന്ദിച്ചതു സഹിയാ ഞാൻ
താമസശീലനാകുന്ന ദക്ഷനെക്കൊല്ലുവാനേതും
താമസിച്ചീടൊല്ലാ മമ താതനവനിമേൽ.

ഭൈരവി—ചെമ്പട

സന്താപമരുതരുതേ ചെന്താമരേക്ഷണേ! തവ
സന്തോഷം വരുത്തുന്നുണ്ട ഞാൻ—വൈകാതെ മദ—
ന്തോവളരാജഗമനേ!
അന്തരമില്ലിതിനന്തകരിപു തവ
ചിന്തിതഘടനേ സന്തതകുകി
കൊണ്ടല്ലോ ശ്രേണി! നിനക്കുള്ളിൽ കുണിതമുണ്ടോ—
മെന്നോത്തു
മിണ്ടാതെ കണ്ടിങ്ങു വാണു ഞാൻ ഈ കണ്ടകൊഠക
തൽകണ്ണുകൃന്തനം ചെയ്യിപ്പിപ്പൻ
പ്രമഥഗണാനലനടവതിലവനൊരു
തൃണമിവ സപദി പതിപ്പതു കൺക
ദുഷ്ടനാകുമവൻ ചൊന്ന ദുർവാക്കുകളം കേട്ടു പാര—
മിഷ്ടരായ് മോദിച്ചവരുടെ—ഗർവവുമിന്നു
നഷ്ടമാക്കീടുവനാശു ഞാൻ
കുടിലമതികളുടെ കുസൃതികളം കളവാൻ
നിടിലനയനനൊരു തടവിഹ നഹിനഹി
ഉൽക്കുലാഹംകാരംമൂലമുംക്കാമ്പിൽ ബോധം
വെടിഞ്ഞു
ധിക്കാരം ചെയ്യുന്ന ദക്ഷന്റെ—ദുർമ്മദം തീർപ്പാ—
നിക്കാലം സംഗതി വന്നഹോ.
ചക്ഷുശ്രവണൻ ചീറിവരുന്നതു
പക്ഷിപ്രവരനു ക്ഷണകാലം. (സന്താപ)

അർത്ഥം

മദഗന്തോവളരാജഗമനേ = മദിച്ച ആനത്തലവനെപ്പോലെ നടക്കുന്നവളേ. അന്തരം = തടസ്സം. ചിന്തിതഘടനേ = ആഗ്രഹത്തെ സാധിപ്പിക്കുന്നതിൽ. കുകുകി = ആഗ്രഹമുള്ളവൻ. തൽകണ്ണുകൃന്തനം = അവന്റെ കണ്ണുകുത്തൽ. പ്രമഥ ഗണാനലൻ = ഭൂതഗണമാകുന്ന അഗ്നി. ഉൽക്കുലാഹങ്കാരം = കുരുകവിഞ്ഞ അഹങ്കാരം. ചക്ഷുശ്രവണൻ = സർപ്പം, പക്ഷിപ്രവരൻ = ഗരുഡൻ.

സാരംഗം—ചെമ്പട.

ശ്ലോകം

തൽക്കാലോദ്യൽപ്രകോപത്രിപുരഹരലലാ—
ടാക്ഷിരുക്ഷാഗ്നിജാതോ
ബിഭ്രദ്ഭോർഭിമ്മഹൽഭിസ്ത്രിശിഖമുഖ മഹാ—
ശസ്ത്രജാലാന്യഭീക്ഷ്ണം
രുദ്രാണീസൃഷ്ടയാദ്രിപ്രതിഭടവപുഷാ
ഭദ്രകാളീയ സമേതോ
രൗദ്രാത്മാ വീരഭദ്രഃ പ്രളയഘനരവോ
രുദ്രമിത്യാചചക്ഷേ.

അർത്ഥം

തൽക്കാലേ = ആ അവസരത്തിൽ, ഉദ്യത്തായ = വർദ്ധിച്ച, പ്രകോപ=കോപത്തോടുകൂടിയ, ത്രിപുരഹരലലാടാക്ഷിരുക്ഷാഗ്നിജാതോ= ശിവന്റെ നെറ്റിയിലെ കണ്ണിൽ ഉള്ള ജ്വാലയേറിയ അഗ്നിയിൽ നിന്നും ഉണ്ടായവനും, മഹാഭീഃ ഭോർഭീഃ = മഹത്തായ ഭുജദണ്ഡങ്ങളെക്കൊണ്ട്, ത്രിശിഖം = ശൂലം, മുഖ മഹാശസ്ത്രജാലാനി = (ശൂലം തുടങ്ങിയ) ഉഗ്രമായ ആയുധക്കൂട്ടങ്ങളെ, അഭീക്ഷ്ണം (ഇടതുന്നു), ബിഭ്രദ് = വഹിക്കുന്നവനും, രൗദ്രാത്മാ = രുദ്രം മൂർത്തീഭവിച്ചവനും, രുദ്രാണീ സൃഷ്ടയാ = രുദ്രാണിയാൽ (സതി) സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടവളും, അദ്രിപ്രതിഭടവപുഷാ = പർവ്വതത്തിനെ നേരിടുന്ന ശരീരമുള്ളവളുമായ, ഭദ്രകാളീയ = ഭദ്രകാളിയോട്, സമേതഃ = കൂടിയവനും ആയ വീരഭദ്രൻ, പ്രളയഘനരവഃ = പ്രളയകാലത്തിലെ ഇടിനാദംപോലെയുള്ള സ്വരത്തിൽ, രുദ്രം = ശിവനോട്, ഇതി ആചചക്ഷേ = ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു.

പദം

ശങ്കര ജയ ഭഗവൻ വേൽപദ—
പങ്കജമിഹ വന്ദേ
കിങ്കരനായിട്ടുമെന്നാലധുനാ
കിം കരണീയമതരുളംചെയ്യേണം
ദനുജാദിതി തനുജാഖില
മനുജാദി ഭുവനജാൻ
ഗിരിശ നിങ്കലരിശമുള്ളവരേയിഹ
കണ്ടുകൊൾക കൊണ്ടുവരുവനചിരാൽ
സ്ഥലമാം കടൽ വിലമാം ഗിരി
ജലമാം ക്ഷിതിതലവും

അടിയനോക്കിലുടനശേഷജഗദപി
തടവതില്ല ഝടിതി പൊടിപൊടിപ്പൻ.
പുരശാസനപരശോണിത–
പരിശോഭിതപരശോ
ഹരഗിരീശ കരു നിദേശമെന്തധുനാ
മയാ വിധേയമായതീശ്വര
നളിനാസനസുതനാകിയ
ജളനെൻ മഖഭോഗം
തന്നിടായ്കിൽ നിന്ദ്യനായ ദക്ഷനെ–
യിന്ന പെന്ന കൊന്ന വന്നിടേണം.
വീരഭദ്ര ഭദ്ര നിങ്ങളംക്കിഹ
ഭ്രരി ഭദ്രമുളവാം.

അർത്ഥം

ദനുജർ = അസുരർ. അദിതിതനുജർ = ദേവന്മാർ. മനുജർ = മനുഷ്യർ. സ്ഥലമാം = സ്ഥലമാകും. വിലം = ബിലം (തുരപ്പു). പുരശാസന = അല്ലയോ ശ്രീപരമേശ്വര. പരശോണിതപരിശോഭിത പരശോ = പരന്മാരുടെ (ശത്രുക്കളുടെ) രക്തത്താൽ ഏറ്റവും ശോഭിച്ച മഴുവോടുകൂടിയവനേ. മയാ = എന്നാൽ വിധേയമായതു് = അനുഷ്ഠിക്കപ്പെടേണ്ടതു്. നിദേശം കരു = ആജ്ഞാപിച്ചാലും. ഭ്രരിഭദ്രം = വളരെ മംഗളം.

ഘണ്ടാരം—മുറിയടന്ത

ശ്ലോകം

സഹസ്രമൂർദ്ധാ ദ്വിസഹസ്രബാഹു–
സ്സവീരഭദ്രസ്സഹ ഭദ്രകാള്യാ
തദാതദാസൃഷ്ടൈർവിവിധൈർഗ്ഗണൗഘൈ–
സ്സമാവൃതോ ദക്ഷപുരീം രുരോധ.

അർത്ഥം

സഹസ്രമൂർദ്ധാ = ആയിരം തലയുള്ളവനും, ദ്വിസഹസ്രബാഹു = രണ്ടായിരം കൈയുള്ളവനും; ആയ സ വീരഭദ്രഃ = ആ വീരഭദ്രൻ, ഭദ്രകാള്യാ സഹ=ഭദ്രകാളിയോടുകൂടി, തദാതദാ=അപ്പോഴപ്പോഴും, സൃഷ്ടൈഃ= സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ട, വിവിധൈഃ ഗണൗഘൈഃ = പലമാതിരിയുള്ള ഭൂതക്കൂട്ടത്താൽ, സമാവൃതഃ = ചുറ്റപ്പെട്ടവനായി, ദക്ഷന്റെ പട്ടണത്തെ രുരോധ = വളഞ്ഞു (ആക്രമിച്ചു).

പദം

വീരഭദ്രൻ: അന്തകാന്തകവൈഭവം ഹൃദി
ചിന്തിയാതെ മദാന്ധനായ്
ഹന്ത നിന്ദിതസപ്തതന്തുവി–
ധം തുടന്നവനാരെടാ.
നീടിലനയനന്നവിഹിതമിഹ മഖ–
ഭാഗമിന്ന തരായ്കിലോ
കൂടില നിന്നുടെ മഖമൊട്ടടലപി
ടിവൊടിഹ പൊടിയാക്കുവൻ.

ദക്ഷൻ: ദക്ഷഭൃജബലമക്ഷതം ഗ്രഹി–
യാതെ വന്നിതു പൊൽകിലോ
ഇക്ഷണം ബഹുപക്ഷികംക്കിഹ
ഭക്ഷ്യമായ്വരുമറിക നീ.
ചുടലയതിൽ നടമാടി നീളെ ന–
ടന്നിടുന്ന കപാലിയാം
കൂടിലനദ്ധ്വരഭാഗമിന്ന കൊ–
ടുക്കയില്ലതു നിർണ്ണയം.

ഭദ്രകാളി: രുദ്രവല്ലഭ സതിയയച്ചൊരു
ഭദ്രകാളിയതായ ഞാൻ
വിദ്രുതം തവ രക്തധാര കു–
ടിച്ചിടാതെയടങ്ങുമോ
സതിയൊടവമതി പലതുമിങ്ങു
പറഞ്ഞതും ചില കുമതികൾ
സദസി കേട്ട രസിച്ചതും ബത
സാധു ശിവശിവ നന്നഹോ!

അർത്ഥം

സപ്തതന്തുവിധം = യാഗകർമ്മം. വിഹിതം = ഹിതമായ (കൊടുക്കപ്പെടേണ്ടതായ യാഗഭാഗം). മഖം = യാഗം. അക്ഷതം = കേടില്ലാത്തത്. കപാലി = തലയോട് എടുത്തവൻ. അധ്വരം = യാഗം. രുദ്രവല്ലഭ = ശിവന്റെ പത്നി.

ശ്ലോകം

ക്രുദ്ധഃ ശ്രീവീരഭദ്രഃ ത്രിഭുവനമഖിലം
കമ്പയന്നട്ടഹാസൈർ–
ദ്ദക്ഷസ്യാഹൃത്യ ശീഷ്ം കരലസദസിനാ
ദക്ഷിണാഗ്നൗ ജുഹാവ
ത്ര്യക്ഷാധിക്ഷേപവാദശ്രുതിസമയദൃതാ–
നന്ദവൃന്ദാരകാണാം
ചക്രേ വൈകല്യമംഗേഷ്വധികമതി ജവാ–
ദധ്വരം ചാപ്യഭോങ്ക്ഷീൽ.

അർത്ഥം

ക്രുദ്ധഃ = കോപിച്ചവനായ, ശ്രീവീരഭദ്രൻ, ത്രിഭുവനമഖിലം = മൂന്നു ലോകം മുഴവനും. അട്ടഹാസൈഃ = അട്ടഹാസംകൊണ്ട്. കമ്പയൻ = വിറപ്പിക്കുന്നവനായിട്ട്. ദക്ഷസ്യ ശീഷ്ം = ദക്ഷന്റെ ശിരസ്സ്. കരലസദസിനാ = കൈയിൽ ശോഭിക്കുന്ന വാളുകൊണ്ട്, ആഹൃത്യ = ഖണ്ഡിച്ച്. ദക്ഷിണാഗ്നൗ ജുഹാവ = യാഗാഗ്നിയിൽ ഹോമിച്ചു. ത്ര്യക്ഷാധിക്ഷേപവാദശ്രുതിസമയദൃതാനന്ദവൃന്ദാരകാണാം = ത്ര്യക്ഷനെ (ശിവനെ) അധിക്ഷേപിച്ചുള്ള വാക്കുകൾ കേട്ട സമയത്തിൽ ആനന്ദമുണ്ടായ വൃന്ദാരകന്മാരുടെ (ദേവന്മാരുടെ) അംഗങ്ങളിൽ വൈകല്യത്തേയും ചെയ്തു. അതിജവാൽ = വളരെ വേഗം. അധ്വരം അപി = യാഗത്തേയും. അഭോങ്ക്ഷീൽ = മുടക്കി.

മലഹരി—പഞ്ചാരി

ശ്ലോകം

അത്രാന്തരേ ദിവ്യവൃഷാധിരൂഢ–
സ്സത്യാസമേതോ ഭഗവാന്മഹേശഃ
തത്രാവിരാസീത്സകലേശ്വരന്തം
ഭക്ത്യാ നമന്തോ നനുവുസ്സുരേന്ദ്രാഃ.

അർത്ഥം

അത്രാന്തരേ = ഈ അവസരത്തിൽ, ദിവ്യവൃഷാധിരൂഢഃ സത്യാസമേതഃ ഭഗവാൻ മഹേശഃ = ശ്രേഷ്ഠമായ കാളയിൽ കയറിയവനും സതിയോടുകൂടിയവനുമായ ഭഗവാൻ മഹേശൻ, തത്ര ആവിരാസീൽ = അവിടെ ആവിർഭവിച്ചു. സുരേന്ദ്രാഃ = ദേവശ്രേഷ്ഠന്മാർ, തം സകലേശ്വരം = ആ സകലേശ്വരനെ, ഭക്ത്യാ നമന്തഃ = ഭക്തിയോടെ നമസ്കരിച്ചുകൊണ്ട്, നനുവുഃ = സ്തുതിചെയ്തു.

പദം

നീലകണ്ഠ പാഹി പാഹി നിമ്മലാകൃതേ!
കാലകാല തേ നമോസ്തു കരുണചെയ്തു ഞങ്ങളിൽ
നിത്യവും തവാജ്ഞകൊണ്ടു നിജ നിജാധികാരവി–
കൃത്യമോടു വാണിടുന്ന കേവലം വയം വിഭോ [ഹിത
ദക്ഷനുള്ളിലേറമുള്ള ദർപ്പമിന്നു തീർപ്പതിന്നു
ശിക്ഷചെയ്തുചിതമേവ ശിവ ദയാപയോനിധേ!
വിധിസുതന്റെ ജീവിതത്തെ വിരവൊടിങ്ങു–
ചേർത്തു യജ്ഞ–
വിധിവിരോധമാശ്രുതീർത്തു കാത്തുകൊൾക
കരുണയാ.

അർത്ഥം

നിജ നിജാധികാര വിഹിതകൃത്യമോടു = അവരവരുടെ അധികാരമായ വിഹിതകൃത്യമോടു (അങ്ങയാൽ വിധിക്കപ്പെട്ടപോലെ). ദർപ്പം = അഹങ്കാരം. ദയാപയോനിധേ = ദയയ്ക്കു നിറപ്പടമായുള്ളവനേ (ദയസമുദ്രമെന്നർത്ഥം). വയം = ഞങ്ങളം.

ഇന്ദിശ

ശ്ലോകം

അലമമരവരാഃ വരം വിഷാദൈ–
രഹമധുനാ യദിഹാസ്മി സുപ്രസന്നഃ
അജസുതമജമസ്മകം സജീവം
സപദി വിധായ ച പൂരയാമി യജ്ഞം.

അർത്ഥം

അഹമധുനാ = ഞാൻ ഇപ്പോഴം, സുപ്രസന്നഃ യൽ അസ്മി = വളരെ സന്തോഷിച്ചവനായി ഇരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് (ഇരിക്കെ) അമരവരാഃ = അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, പരം വിഷാദൈഃ അലം = വിഷാദിക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ല. അജസുതം = ദക്ഷനെ. അജമസ്മകം കൃത്വാ സജീവം = ആട്ടിൻതലവച്ചു് സജീവനാക്കി. വിധായഃ = ചെയ്തിട്ടു്. സപദി യജ്ഞം പൂരയാമി ച = വേഗത്തിൽ യാഗം പൂർത്തിയാക്കാം.

ദ്രുപദൻ—അടന്ത

ശ്ലോകം

ദക്ഷസ്സൽക്ഷണമേവമേഷ ശിരസാ
സംയുക്തകണ്ഠസ്ഥലഃ
സ്യുക്ഷാനുഗ്രഹ ജീവിതോഥ വിധിവൽ
സംപൂര്യയജ്ഞോത്സവം

ഖട്വാംഗാദി ലസൽക്കരം ശശികലാ–
ഭോസ്വജ്ജടാമണ്ഡലം
സാഷ്ടാംഗം പ്രണതോഷ്ടമൂർത്തിമമനാകം
തുഷ്ടാവ ഹൃഷ്ടാശയഃ.

അർത്ഥം

അഥ=അനന്തരം, മേഷശിരസാസംയുക്തകണ്ഡസ്ഥലഃ = ആട്ടിൻ തലകൊണ്ട് ചേർക്കപ്പെട്ട കഴുത്തോടുകൂടിയവനും, ത്ര്യക്ഷാനുഗ്രഹ ജീവിതഃ = ശിവന്റെ അനുഗ്രഹത്താൽ ജീവിച്ചവനും, ഹൃഷ്ടാശയഃ = സന്തോഷമുള്ളവനുമായ ദക്ഷഃ (ദക്ഷൻ), തൽക്ഷണം ഏവ = ഉടനെതന്നെ, വിധിവൽ = വിധിപ്രകാരം, യജ്ഞോത്സവം സംപൂര്യ = യാഗത്തെ പൂർത്തിയാക്കിയിട്ട്, ഖട്വാംഗാദിലസൽക്കരം = ഖട്വാംഗം (ശിവന്റെ ദണ്ഡ്) മുതലായവകൊണ്ട് ശോഭിക്കുന്ന കൈകളോടുകൂടിയവനും, ശശികലാഭോസ്വജ്ജടാമണ്ഡലം = ചന്ദ്രക്കലയാൽ ശോഭിക്കുന്ന ജടാസമൂഹത്തോടുകൂടിയവനും ആയ, അഷ്ടമൂർത്തിം = ശിവനെ, സാഷ്ടാംഗം പ്രണതഃ = സാഷ്ടാംഗം നമസ്കരിച്ചവനായി, അമനാകം = വളരെ, തുഷ്ടാവ = സ്തുതിച്ചു.

പദം

ചന്ദ്രചൂഡ നമോസ്തുതേ ജയ
സന്തതം ജഗദീശ!
സർവഥാ സഹനീയമേവ മമാ–
പരാധമിതീശ! ഹരഹര! വിഭോ പശുപതേ!

ഭക്തിനിങ്കലെനിക്കു ഹാനി വ–
രാതെ തരിക മഹേശ!
അത്ര മാം തവ ഭൃത്യനെന്നു
നിനച്ചുകൊൾക ഗിരീശ ഹരഹര!

ചിന്മയാകൃതിയായിടും പര–
മാത്മരൂപ ദയാലോ!
നിന്മഹത്വമറിഞ്ഞിടുന്നതി–
നിജ്ജനം പുനരാളോ ഹരഹര!

മൽക്കൃമാരി സതീ സതീ തവ
ശക്തിയെന്നറിയാതെ
ധിക്കരിച്ചതിനിങ്ങനുഗ്രഹ–
മേകിയതു കരുണാ തേ ഹര ഹര!

പാണിതന്നുടെ വൃത്തിവിലം–
ഭളങ്ങംകൊണ്ടു തവാച്ചനം

വാണിവൃത്തി മമാസ്യ തവ ഗുണ–
നാമഗണസങ്കീർത്തനം ജയ ഹരഹര!
ദുരിതഹര തവ ചരിതസുധയത്തു
പിബതു മേ ശ്രവണം സദാ
വരദ ശങ്കര ഗിരിശ വിഹരത്തു
ഭവതി മമ ഹൃദയം മുദാ ജയ ഹരഹര!
ഉരഗഭൂഷണ! സരസഭാഷണ!
സുജനതോഷണ പാഹി മാം
നിരയമോചന ശശിവിരോചന
ശിഖിവിലോചന! പാഹിമാം ഹര! ഹര!
വിപദപാസന വിഹഗവാഹന
വിധികൃതാച്ചന പാഹി മാം.
ത്രിപുരശാസന ഗിരിശരാസന
വൃഷഭകേതന പാഹി മാം ഹര! ഹര!

അർത്ഥം

സഹനീയമേവ = സഹിക്കതന്നെ വേണം. ചിന്മയാകൃതി = ചിൽസ്വരൂപൻ (ചിൽ = ജ്ഞാനം) സതീ സതി = പതിവ്രതയായ സതി. വാണിവൃത്തി = വാക്കിന്റെ ജോലി. ചരിതസുധ = കഥയാകുന്ന അമൃതം. മേ ശ്രവണം = എന്റെ ചെവി. പിബതു = കുടിക്കട്ടെ (കേൾക്കട്ടെ എന്നു്). വിഹരതു = കളിച്ചുനടക്കട്ടെ. ഭവതി = ഭവാനിൽ, സുജനതോഷണം = നല്ലവരെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നവനേ നിരയമോചന = നരകത്തിൽനിന്നും മോചിപ്പിക്കുന്നവനേ. ശശി, വിരോചന, ശിഖിവിലോചന = ചന്ദ്രൻ, സൂര്യൻ, അഗ്നി എന്നിവർ നേത്രങ്ങളായുള്ളവനേ, വിപദപാസന = ദുഃഖമില്ലാതാക്കുന്നവനേ, വിഹഗവാഹന വിധികൃതാച്ചന = വിഹഗവാഹനൻ, വിധി എന്നിവരാൽ കൃതമായ അച്ചനയോടുകൂടിയവനേ (വിഹഗവാഹനൻ= വിഷ്ണു; വിധി = ബ്രഹ്മാവു്), ഗിരിശരാസനപവ്വതത്തെ വില്ലാക്കിയവനേ (ത്രിപുരദഹനത്തിൽ മഹാമേരുവിനെ വില്ലായിട്ടുപയോഗിച്ചു), വൃഷഭകേതനൻ = കാള കൊടിയടയാളമായിട്ടുള്ളവൻ.

പുറനീരു്—ചെമ്പട

പദം

നീരജസംഭവനന്ദന! സുമതേ
നീരസഭാവമിതരുതരുതിനിമേൽ
പാരം നിന്നുടെ ദുഷ്പ്പനിമിത്തം
പരിവേമിങ്ങനെ വന്നുവിച്ചു.

ആത്തികളെല്ലാം തീന്ന ഭവാനും
ആനന്ദേന വസിക്ക നികാമം
കീത്തിയുമാചന്ദ്രാക്കം വിലസതു
കെല്പൊട്ട ശിവകൃപയാ ഭവതു ശുഭം.

അർത്ഥം

നീരസഭാവം = വിരോധം. ദർപ്പം = അഹങ്കാരം, നികാമം = ഏറെറവും. ആചന്ദ്രാക്കം = ചന്ദ്രനും സൂര്യനും ഉള്ളിടത്തോളംകാലം. വിലസതു = വിലസട്ടെ. കൃപയാ = കൃപയോടുകൂടി. ഭവതു ശുഭം = മംഗളം ഉണ്ടാകട്ടെ.

ശ്ലോകം

കൃതാശീർവാദേഥ ത്രിപുരഭിദി സാകം ദയിതയാ
ഗിരീശം കൈലാസം ഭഗവതി ഗിരീശേ ഗതവതി
സുരേശൈസ്സ്തി നന്ദൈർമ്മുനിഭിരപി സഃ ശ്ലാഘിത യശാഃ
പ്രജേശോ ദക്ഷോപി പ്രപുരസുഖമദ്ധ്യാസ്സ നഗരീം.

അർത്ഥം

അഥ =അനന്തരം, കൃതാശീർവാദേ = ആശീർവാദം ചെയ്തവനും, ത്രിപുരഭിദി = ത്രിപുരഹരനും ആയ, ഗിരീശേ ഭഗവതി = ഗിരീശനായ ഭഗവാൻ, ദയിതയാ സാകം കൈലാസം ഗിരീശം ഗതവതി = ഭാര്യയോടുകൂടി കൈലാസപർവ്വതത്തിലേക്ക പോയപ്പോൾ, സാനന്ദൈഃ = സന്തോഷമുള്ളവരായ, മുനിഭിഃ അപി = മഹർഷിമാരാലും, സുരേശൈഃ = ദേവശ്രേഷ്ഠന്മാരാലും, ശ്ലാഘിതയശാഃ പ്രജേശഃ ദക്ഷഃ അപി = സ്തുതിക്കപ്പെട്ട യശസ്സോടുകൂടിയവനായ ദക്ഷപ്രജാപതിയും, നഗരീം = നഗരിയിൽ, സുഖം അധ്യാസ്സ = സുഖമായി വസിച്ചു.

(സമാപ്തി മംഗളം)

ശ്ലോകം

അഗേന്ദ്രഭ്രഷിതം ദേവ—
മപി നാഗേന്ദ്രഭ്രഷിതം
സർവ്വമംഗലയോപേതം
സർവ്വമംഗളദം ഭജേ.

B 31

അർത്ഥം

അഗേന്ദ്രഭ്രഷിതം അപി = പർവ്വതശ്രേഷ്ഠനായ കൈലാസത്തിൽ ശോഭിതനും, നാഗേന്ദ്രഭ്രഷിതം = നാഗേന്ദ്രനാൽ അലംകൃതനും (വാസുകി ആഭരണമായിട്ടുള്ളവനും), സർവമംഗലയാ ഉപേതം = പാർവ്വതിയോടുകൂടിയവനും, സർവമംഗളദം = എല്ലാ മംഗളങ്ങളേയും ദാനംചെയ്യുന്നവനുമായ, ദേവം = ദേവനെ, ഭജേ = ഞാൻ വന്ദിക്കുന്നു.

(ദക്ഷയാഗം ആട്ടക്കഥ സമാപ്തം.)

★





ഗം

മൻതമ്പി

കാമിനിക്കു് ഈയിമ്മൻതമ്പി നല്ലിയിട്ട
ല ശ്രേഷണങ്ങളിൽ പ്രധാനപ്പെട്ടവ കീചക
, ദക്ഷയാഗം, ഉത്തരാസ്വയംവരം എന്നീ
ആട്ടക്കഥാഗ്രന്ഥങ്ങളാണു്. ശബ്ദമാധുര്യ
ൻറെ കോമളരൂപങ്ങളായ ഈ ഗ്രന്ഥങ്ങൾ
ിത്യഗുണത്തിലും നടനപ്രയോഗസുകരത
മുന്നിൽ നില്ക്കുന്നു. രചനാസൗഷ്ഠവം, അ
ി, ശബ്ദചൈചിത്ര്യം, പദസ്വാധീനത
തമ്പിയുടെ കൃതികളുടെ എടുത്തുപറയ
ത്യേകതകളാണു്. ശബ്ദാലങ്കാരങ്ങളെ
സന്ദർഭോചിതമായി, വൃത്തമയ
ിലൂടെ അവതരിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള മറ്റൊരാ
യിതാവു് ഇല്ലെന്നുതന്നെ പറയാം.
ാഹിത്യാഭിനയങ്ങളുടെ സമഞ്ജസ
കാണു് ശോഭിക്കുന്ന പ്രസ്തുതകൃതിക
യുഗം സവിശേഷപ്രാധാന്യമർഹി
ന്നു. ഉത്രംതിരുനാൾ മാർത്താണ്ഡവർമ്മ ഇളമുറ
യിരിക്കുമ്പോൾ അവിടത്തെ കല്പനപ്രകാരം
ചിക്കപ്പെട്ടതാണു് 'ദക്ഷയാഗ'മെന്നു് അതി
പ്രഥമപദ്യം വെളിപ്പെടുത്തുന്നു....ഈ കൃതി
സമുചിതവും സാരഗർഭവുമായ ഒരു ആമുഖോ
പന്യാസവും, വ്യാഖ്യാനവും രചിച്ചിരിക്കുന്നതു്
ശ്രീ ജി. രാമകൃഷ്ണപിള്ളയാണു്.

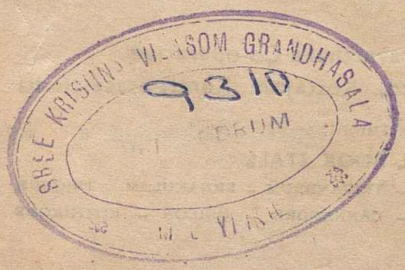
വില 2·00

നാഷനൽ ബുക്ക് സ്റ്റാൾ

Indic Digital Archive Foundation

ദക്ഷയാഗം.
കവി.

ദക്ഷയാഗം



gpura.org